

Proef ingediend met het oog op het behalen
van de graad van Master in de geschiedenis

VLAMINGEN VERENIGEN ZICH OP CAMPUS SOLBOSCH

**Een studie naar Nederlandstalige verenigingen en
netwerken in de aanloop naar de splitsing van de
unitaire universiteit ULB/VUB 1950-1970**

GILES VEREYLEN
Academiejaar 2017-2018

Promotor: **Professor Dr. Frank Scheelings**
Letteren en Wijsbegeerte

**Flemish unite at campus Solbosch: A study
of Dutch speaking organisations and
networks in the run-up to the separation of
the unitary university ULB/VUB 1950-1970**

Ik verklaar plechtig dat ik de masterproef, “Vlamingen verenigen zich op campus Solbosch: Een studie naar Nederlandstalige verenigingen en netwerken in de aanloop naar de splitsing van de unitaire universiteit ULB/VUB 1950-1970”, zelf heb geschreven.

Ik ben op de hoogte van de regels i.v.m. plagiaat en heb erop toegezien om deze toe te passen in deze masterproef.

25/05/2018

Giles Verbeylen

English abstract and keywords

The legacy of the year 1968 sparks an ongoing debate among politicians. Nevertheless, the impact of that year's events on society remains beyond dispute. As a result, the political climate after World War II would not cool down soon. Successive Belgian governments were confronted with the Koningskwesie, Schoolstrijd, the revival of the Flemish and Walloon Movement... Meanwhile, a group of Dutch speaking Brussels' citizens were dedicated to the creation of Dutch programs. As time passed, unrest grew against the francophone character of the university. Moreover, the board of directors kept postponing the duplication of the courses. Therefore, Flemish connected to the unitary ULB/VUB decided to unite and call upon their political contacts to end the current situation.

Keywords/Sleutelwoorden

ULB/VUB

Intellectuals/Intellectuelen

Linguistic conflict/Taalstrijd

Networks/Netwerken

Social movements/Sociale bewegingen

History of universities/universiteitsgeschiedenis

Vrijzinnigheid/Cultural liberalism

Korte samenvatting

Het nalatenschap van mei 1968 is vandaag de dag nog steeds een actueel thema. Studenten die meeliepen in de betogingen en de strijd aangingen met de ordediensten spreken over een goede periode, een periode die haar gelijken niet kende. Het jaar 1968 symboliseert meer dan alleen het einde van tijdperk. Nog meer was dit jaar begin van een totaal nieuwe wereld. Studenten brachten de Belgische regering ten val en de eerste staatshervorming zou even later het licht zien. De herstellpolitiek, waar de politieke elite na het einde van de Tweede Wereldoorlog mee startte, werd definitief ondergraven. Het Belgisch unitair kaartenhuisje stortte in. Het opbouwen van een nieuwe staatsstructuur kon beginnen.

De mystiek van mei '68 werd door allerhande motieven verklaard. Reeds vlak na WOII werd België geconfronteerd met grote politieke conflicten. De collaboratie, de Koningskwestie en de Schoolstrijd zorgden ervoor dat de verschillende politieke partijen voldoende stof hadden om over te debatteren. Daarnaast kwam de Vlaamse Beweging terug boven water. De dreigende verfransing van Brabant had hen voldoende munitie gegeven om de politieke strijd te hervatten. De Waalse Beweging daarentegen zat met de handen in het haar. Het nakende sociale bloedbad dat zou ontstaan met het sluiten van de Waalse zware industrie bracht vele Waalse politici aan het denken. De roep om het heft in eigen handen te nemen werd steeds luider.

De wereld na WOII was evenwel dezelfde niet meer. De normen en waarden veranderden en de Kerk kreeg het moeilijk om haar gedachtengoed over te brengen op de bevolking. Deze secularisering werd mede mogelijk gemaakt door de revolutie in de communicatie. De radio, televisie, kranten en tijdschriften brachten nieuws van overal ter wereld de huiskamers binnen. Zo kregen ook de lagere sociale klassen de kans om te proeven van andere culturen en gewoontes. Daarnaast kende de economie een continue stijging. De koopkracht steeg met rasse schreden! Elk gezin kon het zich permitteren om meer kledij in huis te hebben, om op reis te gaan of om gezellig met vrienden een avond in de kroeg door te brengen zonder dat dit een aanslag was op het gezinsbudget. Daarnaast konden nu ook steeds meer jongeren genieten van hoger onderwijs. De toevloed aan studenten in de jaren '50 en '60 die naar het hoger onderwijs trokken, zorgden voor een aantal grijze haren bij toenmalige universitaire overheden.

De rectoren met de grootste kopzorgen bevonden zich in de twee Brabantse steden Brussel en Leuven. Leuven kende naast de Nederlandstalige universiteit ook haar Franstalige tegenhanger. De spanningen tussen beide taalgroepen werden in de loop van de jaren '60 steeds groter. De

Vlaamse Beweging maakte van 'Leuven Vlaams' het strijdpunt van het decennia en de druk op de Franstalige Leuvenaren werd mede door de publieke opinie steeds groter. Nadat het episcopaat de gespannen sfeer probeerde te bedaren, liep de situatie uit de hand. De Vlaamse studenten raakten slaags met de rijkswacht en het kantoor van de rector werd overhoop gehaald. De Vlaamse Beweging zou uiteindelijk triomferen doordat hun grootste eis, de overheveling van de Université Catholique de Louvain naar Wallonië, ingewilligd werd in 1968.

Het verhaal van de Brusselse universiteit kende een ander verloop dan deze van Leuven. De Université Libre de Bruxelles kende beduidend minder Nederlandstalige leergangen dan de Leuvense Alma Mater en was niet van zin om hier op korte termijn iets aan te veranderen. Een heel aantal vooraanstaande Nederlandstalige intellectuelen vonden deze situatie onhoudbaar. Ze verenigden zich in de Vereniging voor Nederlandstalig Vrijzinnig Hoger Onderwijs. Deze vereniging pleitte voor het uitbouwen van de Nederlandstalige leergangen. De druk die deze organisatie kon uitvoeren op de Raad van Bestuur van de ULB was evenwel niet groot genoeg. Ondanks dat het aantal Nederlandstalige leergangen uitgebouwd werd, schoof men dit zoveel mogelijk op de lange baan. Om deze patstelling te doorbreken besloten Nederlandstalige professoren zich te verenigen in de Vereniging voor Vlaamse Professoren. De druk op de universitaire overheid werd groter. Door de gebeurtenissen in Leuven werd het speelveld van de Raad van Bestuur steeds verder verkleind. In mei en juni 1968 kwamen de studenten aan de ULB in opstand en besloot de Nederlandstalige gemeenschap aan de universiteit op eigen benen verder te gaan. Op het moment dat er in de Kamer van Volksvertegenwoordigers gestemd moest worden over de oprichting van een autonome Vrije Universiteit van Brussel werd ruimschoots een meerderheid gehaald. De contacten met prominente politici in de socialistische en liberale partij zorgden ervoor dat de meerderheid reeds voor de stemming een zekerheid was. De rol van de verenigingen en netwerken zijn dan ook het onderzoeksthema van deze masterproef.

Voorwoord

Bij het indienen van deze masterthesis komt het einde van mijn studententijd meer dan ooit in zicht. Vijf jaar lang heb ik het voorrecht gekregen van mijn omgeving om mijzelf te verrijken in diverse facetten van het leven. Twee jaar geleden kwam ik aan op de campus van de VUB te Elsene na veel overleg met vrienden en familie. In juni 2016 was ik namelijk afgestudeerd als leerkracht geschiedenis en aardrijkskunde aan een hogeschool in de Leuvense studentenstad. Tijdens mijn studieperiode in Brussel zou mijn Leuven verleden meermaals opgerakeld worden door medestudenten. Leuvense en Brusselse studenten houden er nu eenmaal fundamenteel andere meningen over elkaars studentenstad op na. Zelf behoorde ik tot geen van beide subgroepen. Als je in beide steden gestudeerd en gewoond hebt, zie je dat een vergelijking tussen soep en aardappelen evenveel steek houdt als het twittergedrag van bepaalde beleidsmakers. Het toeval wil dat in deze masterproef de geschiedenis van de Vrije Universiteit Brussel behandeld met de gebeurtenissen in de Leuven op de achtergrond. Een betere manier om de cirkel rond te maken is er waarschijnlijk niet.

Veder studeren na mijn driejarige opleiding werd door sommige niet goed begrepen, zeker niet als je dan kiest voor een opleiding als geschiedenis. De vooroordelen tegenover deze studierichting zijn nu eenmaal niet op één hand te tellen. Toch hebben alle studenten geschiedenis één ding gemeen. Allen beschikken ze over een ongelofelijke intrinsieke motivatie om de opleiding aan te vatten want voor de werkgelegenheid doen we het niet. Zelfs in de master geschiedenis kom je nog medestudenten tegen die geen flauw idee hebben waar de nabije toekomst hen zal brengen. Passie is het codewoord binnen de opleiding geschiedenis of eerder een niet te stillen drang om met hun passie, geschiedenis, bezig te zijn, om erover te leren, om zichzelf intellectueel te verrijken.

“Een universiteit is de plaats waar zonder vooroordelen moet worden gedacht, waar vrijuit kan worden gesproken en waar ruimte is voor woord en tegenwoord op basis van feiten en argumenten”¹ schreef de rector van de VUB, Caroline Pauwels, onlangs nog in haar opiniestuk in de krant *De Morgen*. De ruimte tot zelfontplooiing aan een universiteit is enorm. De expertise van de professoren in hun vakgebied is niet te onderschatten. Een betere plaats om bij te leren voor een prille twintiger kan je naar mijn mening moeilijk vinden. Dit getuige de talloze

---

¹ Quote Caroline Pauwels, opiniestuk De Morgen 14 mei 2018. [Online] <https://www.demorgen.be/opinie/waarom-theo-francken-welkom-is-op-de-vub-b73bf490/> [16.05.2018]

overlegsessies tussen enerzijds mijzelf en anderzijds mijn promotor Professor Frank Scheelings. Zonder hem was deze masterproef niet mogelijk geweest. De grootste dank gaat dan ook naar mijn promotor om de tijd te nemen voor mijn vragen en opmerkingen en deze steeds zeer gericht te beantwoorden.

Daarnaast wil ik ook Dimitri Robert bedanken voor het uitleggen en demonstreren van de tool Gephi. Zonder deze tool was een onderdeel van deze masterproef moeilijk uit te voeren. Tot slot bedank ik ook nog mijn mede “schakelstudenten”. Twee jaar geleden kwamen wij hier allen aan op zoek naar een nieuw avontuur na het behalen van een ander diploma. Onze achtergronden (en zelfs nationaliteiten) waren uiteenlopend maar nogmaals is gebleken dat één plus één drie kan vormen (of zelfs nog meer). Zonder Alice, Birgit, Eline, Kenny, Linde en Niels was mijn studententijd in de hoofdstad van België en Europa zeker niet hetzelfde geweest. De talloze overlegsessies tussen elkaar zorgden ervoor dat we naar een hoger niveau groeiden. Een niveau waar we oprecht trots op mogen zijn. Een niveau dat ervoor heeft gezorgd dat we allen onze masterproef mogen indienen om de graad van Master in de geschiedenis te behalen.

Inhoudsopgave

English abstract and keywords	4
Keywords/Sleutelwoorden	4
Korte samenvatting	5
Voorwoord	7
0. Inleiding	11
1 Het gouden jubileum historiografisch gezien	12
2. Historiografisch debat	14
2.1 Een wereld in verandering na 1945	14
2.2 Het naoorlogs politiek debat in België	16
2.3 De opkomst van Nederlandstalige intellectuelen	16
3. Indeling en onderzoeksvragen	20
1. Bronnen en methoden	24
1.1 De bronnen voor de studie van de verdubbeling van de universiteit	24
1.2 De bronnen voor de studie van de drukkinggroepen	24
1.3 De methode voor de netwerkanalyse	27
2. De Belgische maatschappij na de Tweede Wereldoorlog	28
2.1 De breuklijnen in het Belgisch politieke landschap	28
2.1.1 De Koningskwestie en de regionale tegenstelling 1940-1951	28
2.1.2 De Tweede Schoolstrijd: Klerikalen tegen antiklerikalen 1950-1958	30
2.2 De opkomst van regionale partijen in België	32
3. Europa en België na de Tweede Wereldoorlog: De komst van een nieuwe wereld	34
3.1 1945-1950: Het Belgisch mirakel en de babyboom	34
3.2 1950-1960: Ondergang van de oude industrieën en de revolutie in de communicatie	35
3.3 1960-1970: Postmaterialisme en studenten	37
4. Het Belgisch universiteitswezen na WOII	39
4.1 De Leuvense universiteit en de studentenprotesten	39
4.2 De Brusselse universiteit en het ontstaan van de VUB	42
5. De verdubbeling van de cursussen	47
6. Drukkinggroepen rond de ULB	52
6.1 De Vereniging voor Nederlandstalig Vrijzinnig Hoger Onderwijs	52
6.1.1 Uitgaven	52
6.1.2 Inkomsten	54
6.1.3 Ledenwerving en geografische spreiding	58
6.1.4 Het VUB-Contactblad	59

6.2 Vereniging voor Vlaamse Professoren	66
6.2.1 Stelling en standpunt ingenomen door Vlaamse professoren.....	68
6.2.2 Machtsbasis en slagkracht	70
7. Netwerken en lobbyen aan de unitaire universiteit	76
7.1 De achterkamers uitgelicht	77
7.2 Netwerken: Het clusteren van verschillende entiteiten	79
7.2.1 De Partij voor Vrijheid en Vooruitgang	82
7.2.2 De Belgisch Socialistische Partij.....	84
7.2.3 De Christelijke Volkspartij.....	86
8. Besluit	88
9. Bijlagen	94
1) Inkomsten en uitgaven VNVHO in Belgische Franken per jaar per uitgavepost:	94
2) Totaal aantal scholen die brochures ontvangen: 55	95
3) Lijst gemeenten en provinciën die steungelden gaven aan de VNVHO + bedragen per jaar ...	95
4) Lijst met bedrijven en organisaties die steungelden gaven aan de VNVHO + bedragen per ...	96
5) Ledenverspreiding VNVHO + per provincie:.....	96
6) Totaal aantal professoren die in het Nederlands doceerden:	97
7) Liberale politici met lidmaatschap van de VNVHO	98
8) Socialistische politici met lidmaatschap van de VNVHO.....	98
9) CVP'ers met een lidkaart van de VNVHO	99
10. Bibliografie	100

0. Inleiding

“Mei 68. Een zonnige lentemaand een aantal decennia geleden. Een symbool van verzet en opstand tegen vermolmden structuren en verouderde gezagsverhoudingen. Een legende die de oud-strijder met heimwee vervult en stof levert voor verhalen. Maar ook: een fenomeen dat voorbij is, misschien een keerpunt, mogelijk een cesuur, tenminste een stroomversnelling. Iets waar historici zich mee kunnen bezighouden.”²

Het jaartal 1968 zal voor velen voor altijd in het geheugen geschrift staan. In januari 1968 speelde de ‘Praagse Lente’ zich af, de Vietcong startte haar slotoffensief in de bloedige Vietnamoorlog en Martin Luther King werd doodgeschoten op het balkon van een hotel, nu het National Civil Rights Museum.³ Ook korter bij huis had het jaartal 1968 een enorme impact op het leven van duizenden mensen. In Parijs wierpen studenten barricades op en gooiden molotovcocktails naar de ordediensten. President De Gaulle kreeg pas terug greep op de situatie na het uitschrijven van nieuwe verkiezingen.

De acties van de Parijse studenten werden overal ter wereld gevolgd maar het politieke establishment bekeek de studentenprotesten met argusogen. De Belgische regering kwam reeds in februari 1968 ten val. Ondanks dat de motieven van de Belgische studentenprotesten in lijn lagen met hun ‘collega’s’ in Parijs of West-Duitsland, zat de vork in het kleine Belgische koninkrijk toch anders aan de steel. In de voorgaande jaren waren de spanningen tussen Nederlandstaligen en Franstaligen sterk toegenomen. Bij het vastleggen van de Taalgrens in 1962 besliste de regering dat de Brusselse agglomeratie tweetalig werd. Ook waren er een aantal faciliteitgemeenten in de provincie Brabant (waar de taalgrens doorheen liep).⁴ In deze faciliteitgemeenten werden (taal)faciliteiten voor de andere taalgemeenschap ingevoerd. Daarnaast mochten een aantal instellingen zoals de KUL hun Franstalige afdeling behouden in het ééntalig Nederlandstalige Leuven. Naast een Franstalige afdeling van de Katholieke Universiteit Leuven (UCL⁵) waren er ook een Franstalige kleuter-, lagere - en een middelbare school in de stad aan de Dijle.

---

² VOS L., DEREZ M. e.a. *Studentenprotesten in de jaren zestig: De stoute jaren*. Tielt, Lannoo, 1988, p. 5, citaat Louis Vos.

³ KROMHOUT B. *Het revolutiejaar 1968: Idealen eindigen in een bloedbad*, 2008 [Online] <https://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/25117/het-revolutiejaar-1968.html> [06.03.2018].

⁴ WITTE E. & CRAYBECKX J. *De politieke geschiedenis van België: Van 1830 tot heden*. Antwerpen, 9de druk, Standaard Uitgeverij, 2008, p. 432.

⁵ Université Catholique de Louvain.

De studentenprotesten in Leuven kenden een gewelddadig verloop waarop uiteindelijk beslist werd dat de Franstalige afdeling van de Leuvense Alma Mater overgeheveld werd naar Wallonië. De Vlaamse Beweging had haar slag thuisgehaald. In de Belgische hoofdstad ziet men een ander verhaal. Al te vaak wordt de splitsing van de unitaire Brusselse universiteit (ULB⁶) aangehaald als gevolg van ‘Leuven Vlaams’. Toch zijn er hemelsbrede verschillen tussen beide casussen waar we later in deze thesis dieper op zullen ingaan.

Op het moment dat de deadline voor het indienen van deze thesis is verstreken is mei 1968 reeds de ‘revue gepasseerd’. Vijftig jaar geleden werd beslist dat de Université Catholique de Louvain overgeheveld zou worden naar Wallonië op een plaats die later de naam Louvain-la-Neuve zou krijgen. Vijftig jaar geleden werd ook de splitsing tussen de Université Libre de Bruxelles (ULB) en de Vrije Universiteit Brussel (VUB) doorgevoerd. Het Oefenterrein te Elsene zou verdeeld worden tussen beide Brusselse universiteiten en de rechtspersoonlijkheid van de VUB zou in 1970 per wet bekrachtigd worden.⁷

1 Het gouden jubileum historiografisch gezien

In academiejaar 2020-2021 blaast de VUB vijftig kaarsen uit. Een heel jaar lang worden er evenementen georganiseerd om de geschiedenis van de universiteit te tonen aan de huidige generatie van personeelsleden en studenten. Er is dan ook geen beter moment om een gedeelte van de universiteitsgeschiedenis uit te lichten en nader te onderzoeken. Jubileumgeschiedenis is bijna zo oud als de eerste universiteiten van Europa.⁸ Reeds snel bestond er belangstelling vanuit de universitaire overheden om de eigen geschiedenis te onderzoeken. De eerste wetenschappelijke onderzoeken van de universitaire geschiedenis behandelden in haar beginfase enkel grote namen. Deze vorm van intellectuele geschiedenis bleef gehandhaafd tot diep in de twintigste eeuw.⁹ Vanaf 1950 nemen we een verbreding van het onderzoeksveld waar. Onderzoekers gaan na welke impact de universiteit op de stad heeft en omgekeerd. De wetenschappers gaan de universiteit beschouwen als deel van de samenleving en nagaan hoe deze bijdraagt tot de ontwikkeling van de micro-samenleving (de stad zelf) en tot het breder

---

⁶ Université Libre de Bruxelles

⁷ TYSENS (Jeffrey). Zaaïen in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE (Els) & TYSENS (Jeffrey), ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 110-111.

⁸ Dhondt P. University history writing: More than a history of jubilees? IN DHONDT P. ed. *University jubilees and university history writing a challenging relationship*, Leiden, BRILL, 2014, pagina 1.

⁹ Idem, pagina 6.

geheel van een hele maatschappij. Daarnaast gaan de onderzoekers ook focussen op de verschillende ideologische strekkingen die de koers van de universiteit bepaalden.¹⁰ Deze thematische verbreding¹¹ werd al snel benaderd vanuit internationaal perspectief. De groei van universiteiten aan studenten, personeel en allerhande materiële zaken werden na de Tweede Wereldoorlog studieobjecten voor veel academici.

Jubileumgeschiedenis is evenwel een uitzonderlijk succesvol genre van onderzoek binnen de universiteitsgeschiedenis. De gebeurtenis die herdacht wordt, wordt meestal geschreven door iemand van de universiteit zelf. Het gevolg is dat de universiteiten louter hun eigen geschiedenis behandelen zonder deze in vergelijkend perspectief te plaatsen met een andere universiteit in het land. Hierdoor bestaat er gevaar dat de onderzoekers met een te enge blik hun casusstudie zullen benaderen.

Ter illustratie van bovenstaande stellingen werpen we kort een blik op de geschiedschrijving van de Leuvense universiteit en universiteit van Oslo. De Leuvense Alma Mater haar geschiedenis wordt uitgebreid becommentarieerd in bijvoorbeeld 'De stad op de berg, een geschiedenis van de Leuvense Universiteit sinds 1968' van Jo Tollenbeek en Liesbeth Nys of 'l' affaire de Louvain 1960-1968' van Christian Laporte. Ook de universiteit van Oslo kent een zeer rijke geschiedschrijving met onder andere '200 years : the University of Oslo : A history in pictures' van Tor Ivar Hansen en 'Historien om Universitetet i Oslo' van John Peter Collett.

De particulariteit aan de casus van de VUB is dat de reeds bestaande Nederlandstalige leergangen aan de ULB een zelfstandige universiteit werden los van haar Franstalige tegenhanger. De context van de ontstaansgeschiedenis van de Nederlandstalige vrije universiteit is er misschien eerder een van 'crisis' in plaats van feeststemming. De cocktail van studentenprotesten, de 'strijd' om 'Leuven Vlaams' en de unieke tweetaligheid van de Brusselse agglomeratie zorgen ervoor dat de ontstaansgeschiedenis van de Vrije Universiteit Brussel een historisch relevant onderwerp is. De beslissing die genomen is in 1968 bepaalt tot op heden het leven van duizenden mensen (personeel, studenten, oud-studenten...).

---

¹⁰ Dhondt P. University history writing: More than a history of jubilees? IN DHONDT P. ed. University jubilees and university history writing a challenging relationship, Leiden, BRILL, 2014, pagina 6.

¹¹ Ook vindt er een geografische verbreding plaats waar men gaat onderzoeken hoe en wat bijvoorbeeld Belgische studenten studeerden in de voormalige kolonie Congo. Zie DHONDT P. Belgische universiteitsgeschiedenis vanuit een internationaal perspectief IN *Mededelingenblad van de Belgische Vereniging voor Nieuwste Geschiedenis*, 39, 2017, Vol. 3, pagina 1-6.

2. Historiografisch debat

2.1 Een wereld in verandering na 1945

Het ontstaan van de VUB is maar een klein aspect binnen de bredere historiografie over het ontstaan van universiteiten. Vanuit dit transnationaal perspectief zal deze masterthesis aangevat worden. Na de Tweede Wereldoorlog waren vele universiteiten zwaar beschadigd en anderen hadden hun deuren gesloten bij de komst van buitenlandse legers. De heropbouw van Europa verliep relatief snel maar kende twee snelheden. In West-Europa zag men dat het aantrekken van nieuwe studenten en heropenen van de universitaire deuren snel verliep. Aan de andere kant van het ijzeren gordijn waren er evenwel meer moeilijkheden om de studenten warm te maken voor het hoger onderwijs.¹² Europa en later de wereld zouden voor veertig jaar verdeeld blijven in een kapitalistische en een communistische wereld (de neutrale landen laten we hier buiten beschouwing). In West-Europa was echter ook niet alles peis en vree. De universitaire overheden haalden hun vooroorlogse curricula boven en ook hun manier van besturen sloot sterk aan bij de methode van tijdens het Interbellum.¹³

De wreedheden van de oorlog en opkomende televisie, radio, magazines zorgden respectievelijk voor een kentering en een snelle verandering van de wereld. De impact van de nieuwe communicatiemedia en internationale gebeurtenissen toonden dat de opleidingen aan de universiteit te ver stonden van de arbeidsmarkt.¹⁴ Daarom werden onder andere in Frankrijk, Groot-Brittannië en West-Duitsland commissies opgericht om de curricula te hervormen. In deze hervormingscommissies zaten niet alleen mensen uit de academische wereld maar ook politici en werkgevers. Nieuwe studierichtingen zoals nucleaire wetenschappen, moesten worden geïntroduceerd.¹⁵

Naast de vraag vanuit de arbeidsmarkt om de scholing van jongeren aan te passen onderging ook de kapitalistische economie een grondige mutatie. De oude industrieën (mijnwezen, staalindustrie) kregen het moeilijk om zich te handhaven door buitenlandse concurrentie.¹⁶ De dienstensector kwam steeds meer op de voorgrond ten koste van de oude industrieën. De noden

---

¹² RÜEGG W. Part 1: Themes and patterns: Chapter 1: Themes. IN RÜEGG W. *A History of the university in Europe: Volume IV: Universities since 1945*, Cambridge, 2011, Cambridge University Press, pagina 3.

¹³ Idem, pagina 13.

¹⁴ Idem, pagina 13.

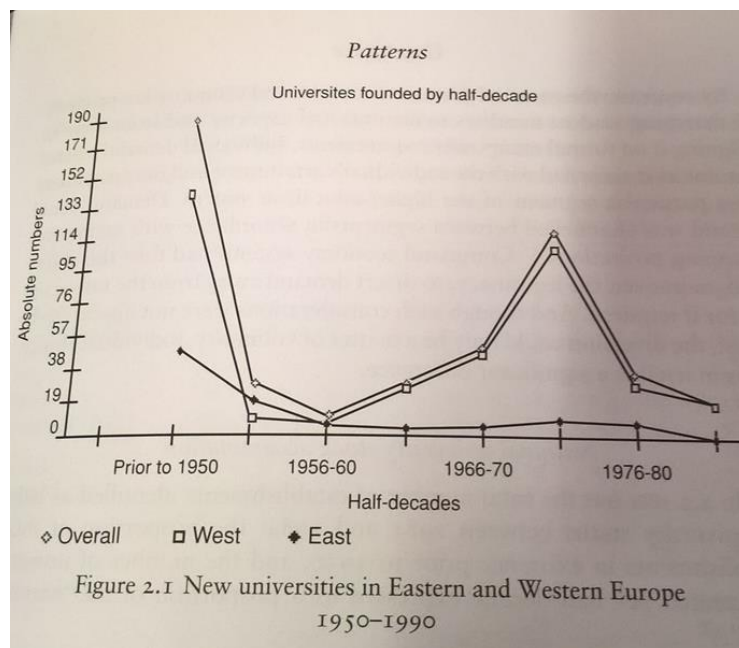
¹⁵ TROW M. The University at the end of the twentieth century and trends toward continued development IN RÖHRS ed. *Tradition and Reform of the University under an International Perspective*, New York, Peter Lang, 1987, pagina 325.

¹⁶ JUDT T. *Postwar: A history of Europe since 1945*. New York, Penguin Group, 2006, pagina 337.

van de dienstensector waren helemaal anders. Het verlangen naar (hoog)opgeleide jongeren werd groter.

De babyboom en de stijgende koopkracht zijn de laatste ontbrekende factoren om het naoorlogs succes van de universiteiten te verklaren. Gezinnen hadden na de kosten voor huisvesting en voedsel nog voldoende salaris over om op vakantie te trekken of om nieuwe spullen te kopen. Een gevolg van de stijgende koopkracht was dat jongeren van lagere sociale klassen ook verder konden studeren. Deze democratisering van het onderwijs zette zich verder door. Een diploma hoger onderwijs was het middel om sociale mobiliteit te bekomen.¹⁷

Het stijgende studentenaantal bracht een aantal logistieke problemen aan het licht. In West-Europa ontstonden er vanaf 1950 nieuwe universiteiten maar het merendeel van de universitaire instituten zou pas ontstaan na 1968 (zie grafiek).¹⁸ In België

universiteiten door uitgebreide subsidies te verlenen. Het aantal universiteiten in België bleef in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog gelijk. Het stijgende studentenaantal kwam (voor grote delen) terecht in de reeds bestaande universiteiten: Leuven, Gent, Brussel en Luik. Deze status quo werd behouden tot de jaren zestig. Hierna zien we dat de roep van bestaande universiteiten om faculteiten op andere locaties te openen steeds luider wordt. De Leuvense universiteit was degene die vaak haar stem verhief om faculteiten te openen binnen de driehoek van Brussel-Leuven-Waver/Nijvel.

¹⁷ TOLSMA, J. & WOLBERS M. Onderwijs als nieuwe sociale scheidslijn? De gevolgen van onderwijsexpansie voor sociale mobiliteit, de waarde van diploma's en het relatieve belang van opleiding in Nederland, IN *Tijdschrift voor Sociologie*, 31, 2010, Vol. 3, pagina 252.

¹⁸ NEAVE G. Part 1: Themes and patterns: Chapter 2: Patterns, IN RÜEGG W. *A History of the university in Europe: Volume IV: Universities since 1945*, Cambridge, 2011, Cambridge University Press, pagina 43.

2.2 Het naoorlogs politiek debat in België

De slag om studenten werd steeds belangrijker na de WOII. De universiteiten begrepen dat de geografische ligging van hun universiteit cruciaal was om studenten te overtuigen in hun studiekeuze. Het openen van campussen elders in het land was een manier om de studentenslag te winnen.¹⁹ Ten slotte werd het oprichten van een nieuwe universiteit ook gezien als middel om economische welvaart te brengen in een regio. Dit argument zou de Vlaamse Beweging veelvuldig gebruiken in het debat omtrent de overheveling van de Franstalige UCL.²⁰ Bovenstaande materie kunnen halen uit het bronnenmateriaal beschikbaar in het Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven in het onderdeel Vlaamse eisen. Op het gebruik van het bronnenmateriaal wordt later in het hoofdstuk bronnen en methoden nog dieper ingegaan.

Met de komst van taalproblematiek snijden we een ander thema aan waar deze thesis een aanvulling op is. De politieke geschiedenis van België na de Tweede Wereldoorlog zal daarom ook een niet onbelangrijke plaats innemen in het kaderen van de gebeurtenissen van mei en juni 1968. De taalproblemen die men ervaarde kwamen niet vanzelf op de politieke agenda te staan. Daarom gaan we in de thesis ook dieper in op het ontstaan van een Vlaamse elite meer specifiek op de elitevorming van een vrijzinnige Vlaamse elite in de Brusselse agglomeratie. De ‘founding fathers’ van de VUB waren stuk voor stuk prominente figuren uit de Brusselse samenleving en vaak opgegroeid in het snel verfransende Brussel. De vorming van een vrijzinnige elite vond enkel plaats aan de ULB in Brussel. Door het beperkt inrichten van Nederlandstalige leergangen kon de elitevorming van vrijzinnige Vlamingen moeilijk van start gaan.

2.3 De opkomst van Nederlandstalige intellectuelen

De vorming van een Nederlandstalige intellectuele klasse was evenwel niet vanzelfsprekend in het katholieke en overwegende Franstalige België vanaf 1830. Vanaf het ontstaan van België nam de Franse taal een prominente plaats in, in het leven van de gewone burger.²¹ Frans was de taal van het onderwijs, de administratie, het rechtsapparaat, het leger enz. De vorming van

---

¹⁹ NEAVE G. Part 1: Themes and patterns: Chapter 2: Patterns, IN RÜEGG W. *A History of the university in Europe: Volume IV: Universities since 1945*, Cambridge, 2011, Cambridge University Press, pagina 53.

²⁰ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, PGER125, Dossier met betrekking tot de algemene Vlaamse eisen en de autonomie en democratisering van het Nederlands Hoger Onderwijs deel 1 1966-1968: Brief aan de parlementsleden van het Coördinatiecomité Taalregeling Hoger Onderwijs, 1 januari 1968.

²¹ WITTE E. & VAN VELTHOVEN H. *Taal en politiek: De Belgische casus in een historisch perspectief*. Brussel, VUBPRESS, 1998, pagina 51.

een Nederlandstalige elite was in 1830 nog volledig uit den boze. Een aantal Vlamingen uitten al snel hun ongenoegen over het feit dat ze hun ‘moedertaal’ niet mochten gebruiken in hun eigen land. Zo hadden de ‘taalminners’ (vaak orangisten²²) schrik dat het Nederlands (in de beginfase eerder Nederlandse dialecten) haar rol als cultuurtaal zou verliezen. Om dit tegen te gaan werden al snel cultuurverenigingen zoals het Willemsfonds in 1851 en het Davidsfonds in 1875 opgericht.²³

De verfransing van Brussel werd in de eerste plaats aangemoedigd door het onderwijs. In de hoofdstedelijke gemeentescholen werd het Nederlands afgeschaft tot de laatste twee jaren van het lager onderwijs. Eenmaal de leerlingen hier terecht kwamen, kregen ze amper 2 uur Nederlandse les per week.²⁴ Het merendeel van de Brusselse bevolking was evenwel Nederlandstalig. Situaties waar leerlingen de onderwijzers niet begrepen waren schering in inslag. De wantoestanden in het onderwijs waren niet onbekend bij de Franstalige elite. De Grievenscommissie, die speciaal opgericht was om taalklachten te onderzoeken, kwam in 1856 al tot het besluit om het onderwijs in Brussel tweetalig te maken.²⁵

Karel Buls, jarenlang burgemeester van de stad Brussel voor de liberale partij, zou aan deze schrijnende omstandigheden iets willen veranderen. Hij richtte een school op waar de helft van de vakken in het Nederlands onderwezen werden.²⁶ Ook waren er aparte klassen voor Nederlandstaligen en Franstaligen. Toch werden de Nederlandstaligen, eenmaal zij het Frans voldoende onder de knie hadden, ondergebracht in de Franstalige klassen. De weerstand tegen het systeem-Buls waren groot. Ook in de gemeenteraad van de stad Brussel werd het systeem als onnuttig beschouwd.²⁷ Toch kreeg het Nederlands een officiële plaats in het middelbaar rijksonderwijs met de wet van 15 juni 1883. Het katholieke net (vrije net) zou pas in 1910 volgen.²⁸ De weerstand van het episcopaat met op kop kardinaal Mercier tegen de vernederlandsing van het onderwijs en zeker het hoger onderwijs was enorm. Ondanks het feit dat de kardinaal het Nederlands goed onder de knie had, achtte hij het Frans cultureel en

---

²² Personen die zich vereenzelvigden met het Koninkrijk der Nederlanden en tijdens en na de opstand heimwee hadden naar de toestand van voor 1830.

²³ WITTE E. & VAN VELTHOVEN H. *Taal en politiek: De Belgische casus in een historisch perspectief*. Brussel, VUBPRESS, 1998, pagina 54.

²⁴ VAN VELTHOVEN H. *Taal en onderwijspolitiek te Brussel 1878-1914* IN WITTE E. ed. *Taal en Sociale Integratie 4*. Brussel, Brussels informatie- en documentatie- en onderzoekscentrum, 1981, pagina 269.

²⁵ Idem, pagina 271.

²⁶ VAN VELTHOVEN H. *Taal en onderwijspolitiek te Brussel 1878-1914* IN WITTE E. ed. *Taal en Sociale Integratie 4*. Brussel, Brussels informatie- en documentatie- en onderzoekscentrum, 1981, pagina 285.

²⁷ Idem, pagina 323-324.

²⁸ WITTE E. & VAN VELTHOVEN H. *Taal en politiek: De Belgische casus in een historisch perspectief*. Brussel, VUBPRESS, 1998, pagina 64.

wetenschappelijk superieur tegenover het Nederlands omdat Frans nu eenmaal een wereldtaal was.²⁹ De stap om het Nederlands een plaats te geven naast het Frans in het middelbaar onderwijs zette een dynamiek in gang die men niet meer kon terugdraaien. Al snel dook de vraag op om ook een instelling hoger onderwijs te vernederlandsen. Het oog van de Vlaamse Beweging viel op de Gentse universiteit.³⁰ Gent lag geografisch gezien volledig in Vlaanderen maar men zou nog tot 1923³¹ moeten wachten voor men hier (deels) in het Nederlands kon studeren.³² Ook de Leuvense Alma Mater zal vanaf 1911 Nederlandstalige colleges invoeren en zal tegen 1935 volledig verdubbeld zijn.³³ De verankering van het Nederlands als taal voor het hoger onderwijs werd bekrachtigd door de volledige vernederlandsing van de Gentse universiteit in 1930 en door de nieuwe taalwetten die vanaf 1930 gestemd werden. De vorming van een katholieke Nederlandstalige elite kon nu van start gaan. Nederlandstalige vrijzinnigen bleven achter. Het volledig verdubbelen van de leergangen aan de ULB werd zo een strijdpunt voor de Nederlandstalige Brusselaars.

Nu we de opkomst van een Nederlandstalige elite in België kort geschetst hebben gaan we nu dieper in op het begrip ‘intellectueel’ en welke rol zij hebben in de maatschappij. Intellectuelen maken deel uit van de elite van een samenleving. Om tot deze subcategorie te behoren is het voltooien van hogere studies niet voldoende. Een intellectueel, zoals wij in het kader van deze thesis zullen gebruiken, toont naast zijn beroepshalve taak als onderzoeker of academicus zich maatschappelijk geëngageerd. *‘Hij/zij analyseert een maatschappelijk debat en stelt een bepaalde richting of moraal voor om de samenleving, ten goede, te verbeteren. Een intellectueel maakt deel uit van zijn eigen subgroep en zal klassenbewust handelen en politiekmaatschappelijke standpunten innemen’.*³⁴ Niet iedere hoogopgeleide, geëngageerde persoon is automatisch ook invloedrijk. Pas nadat de professionele status en de autonomie van de intellectueel in zijn of haar domein groot zijn, kan hij/zij interveniëren in het politieke veld

---

²⁹ BOUDENS R. *Kardinaal Mercier en de Vlaamse Beweging*. Leuven, Davidsfonds, 1975, pagina 74-76.

³⁰ LOUCKX F. *Vlamingen tussen Vlaanderen en Wallonië: Taalaanvaardings- en taalontwikkelingsprocessen en meertalige situatie bekeken vanuit sociologische literatuur over etnische en raciale verhoudingen*. Brussel, VUBPRESS, 1982, pagina 138.

³¹ De Eerste Wereldoorlog laten we hier buiten geschouwing.

³² DANNIAU F. 1923 *Tweetalige Nolfuniversiteit*, 2017 [Online]

<http://www.ugentmemorie.be/gebeurtenissen/1923-tweetalige-nolfuniversiteit> [6.11.2017].

³³ TYSENS J. Zaaien in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE (Els) & TYSENS (Jeffrey), ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 53-54

³⁴ SCHANDEVYL E. *Tussen revolutie en conformisme: Het engagement en de netwerken van linkse intellectuelen in België 1918-1956*. Brussel, Academic & Scientific Publishers, 2011, pagina 15.

en als intellectueel optreden.³⁵ De rol van intellectuelen in het maatschappelijk debat is, eenmaal dat ze voldoende autonomie hebben om als intellectueel te opereren, van onschatbare waarde voor de gewone burger in zijn huiskamer. Intellectuelen kunnen als geen ander politieke stellingen onderuit halen of bekrachtigen. De rol van het professorenkorpsen in de splitsingen van de Leuvense of Brusselse universiteit waren dan ook enorm. Enerzijds ingegeven door hun academische expertise en anders vanuit eigen ideologische invalshoek, probeerden ze hun maatschappelijk debat naar hun kant te draaien

Vanuit dit kader moet deze thesis benaderd worden. Het ontstaan van de VUB is een enkele casus die bijdraagt aan dit debat. Over het ontstaan van de Nederlandstalige Vrije Brusselse universiteit is natuurlijk al heel wat literatuur verschenen. Ook verloop van de studentenprotesten aan de ULB hebben, kortweg gezegd, nog amper geheimen voor historici vandaag de dag door onder andere het werk van Louis Vos en Mark Derez ‘Studentenprotesten in de jaren zestig: De stoute jaren’. Het standaardwerk bij uitstek is ‘De Tuin van Akademos’. Deze monografie is verschenen ter ere van vijftienvintig jaar VUB. Het hoofdstuk van Professor Tyssens ‘Zaaien in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig’ geeft een uitgebreid overzicht van de ontwikkelingen inzake de verdubbeling van cursussen en de financiering van de vrijzinnige universiteit.³⁶ Ook hij gaat dieper in op de studentenprotesten aan de ULB.

De ULB was tot voor de Tweede Wereldoorlog hoofdzakelijk een Franstalige universiteit waar enkel de doctoraten Rechten verdubbeld³⁷ was onder invloed van wettelijke bepalingen.³⁸ Ook de faculteit Letteren en Wijsbegeerte kende een aantal cursussen die in het Nederlands gedoceerd werden of waar het Nederlands ook als onderwijstaal werd gebruikt zoals ‘histoire de la littérature flamande’ of ‘exercices philologiques sur le Flamand’. De verdubbeling voor WOII en de jaren na 1945 wordt uitgebreid besproken in de bijdrage van Professor Frank Scheelings in de bundel ‘25.11.1941: De Université Libre de Bruxelles sluit haar deuren’.

Na de Tweede Wereldoorlog stagneerde de verdubbeling van cursussen. Deze stagnatie leidde tot wrevel bij een aantal Nederlandstalige professoren en prominente Nederlandstalige politici.

---

³⁵ SCHANDEVYL E. *Tussen revolutie en conformisme: Het engagement en de netwerken van linkse intellectuelen in België 1918-1956*. Brussel, Academic & Scientific Publishers, 2011, pagina 17.

³⁶ TYSENS J. Zaaien in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE E. & TYSENS J. ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 23-133.

³⁷ Cursussen verdubbelen houdt in dat deze vakken ook in het Nederlands gevolgd konden worden naast haar Franstalige tegenhanger.

³⁸ SCHEELINGS F Het probleem van de verdubbeling IN DESPY-MEYER A. e.a. 25.11.1941: De Université Libre de Bruxelles sluit haar deuren. Brussel, VUBPRESS, 1991, pagina 225.

De Brusselse agglomeratie was een tweetalig gebied maar de vrijzinnige universiteit was vrijwel enkel toegankelijk in het Frans.³⁹ Om deze ‘patstelling’ te doorbreken richtten deze vooraanstaande intellectuelen de Vereniging voor Nederlandstalige Vrijzinnig Hoger Onderwijs (VNVHO) op.⁴⁰ Naast de VNVHO verenigden de Nederlandstalige Professoren zich in de Vereniging voor Vlaamse Professoren (VVP), opgericht in het najaar van 1964.⁴¹ Deze twee verenigingen fungeerden als drukingsgroepen op de Raad van Bestuur van Bestuur om meer vaart te zetten achter de verdubbeling. Beide verenigingen worden door Professor Tyssens vermeld maar grondig onderzoek naar beide verenigingen bleef tot heden uit. Deze masterproef zorgt voor een aanvulling op de ontstaansgeschiedenis van de VUB. We zullen deze thesis en breder het bewogen jaar '68 bekijken vanuit het standpunt van de Vlaamse intellectuelen die verbonden waren aan een Nederlandstalige vereniging rond de ULB.

3. Indeling en onderzoeksvragen

De VNVHO en VVP waren uiteraard niet de enige drukingsgroepen die ontstonden aan de ULB. Bestaande verenigingen, zoals Vrij Onderzoek (VO), het Brussels Studentengenootschap (BSG) en de Oud-Studenten Bond (OSB) zouden zich eveneens roeren maar de studentenverenigingen worden in deze masterthesis niet besproken. Studenten vallen namelijk buiten de definitie van intellectuelen die we zopas hebben gegeven. Zij zijn eerder intellectuelen in wording. Al deze Nederlandstalige (!) verenigingen namen in de loop van de jaren vijftig en zestig stelling in verband met de verdubbeling. Een uitzondering hierop was het BSG. Zij ijverde reeds in het Interbellum voor een verdubbeling van de cursussen.⁴² De ‘taalproblematiek’ werd steeds heviger (met o.a. de Marsen op Brussel in 1961 en 1962) en het uitblijven van een snelle verdubbeling van de cursussen aan de ULB zette kwaad bloed bij deze verenigingen.

Het onderzoek zal pogen om een antwoord te bieden op volgende onderzoeksvraag: Is de oprichting van de VUB vergelijkbaar met deze van andere Europese universiteiten van de jaren zestig en zeventig? We zullen deze onderzoeksvraag bediscussiëren aan de hand van onderzoek naar de verenigingen en netwerken rond de unitaire ULB/VUB en welke rol deze verenigingen

---

³⁹ FAYAT H. *Volharding*, Antwerpen, Standaard uitgeverij, 1988, pagina 90.

⁴⁰ Centrum voor Academische Vrijzinnige Archieven, VNVHO1, artikel 3 van de oprichtingsakte.

⁴¹ Idem, VUB BSG1013: Artikel over de oprichting van de VVP (Vereniging van de Vlaamse Professoren) in "Deze Tijd", [1964]

⁴² Scriptie Kristel Derweduwen VUB, Ontstaan van de autonome VUB: De rol van de Nederlandstalige vrijzinnige verenigingen, 1993-1994, pagina 16

speelden in het ontstaansproces van een autonome VUB. De analyse van deze onderzoeksvraag zal gebeuren door middel van drie deelonderzoeksvragen. De eerste deelonderzoeksvraag heeft betrekking op de verdubbeling van de vakken. Wat was de situatie in verband met de ‘verdubbeling’ op het moment van de splitsing van de unitaire universiteitsstructuur? Hoeveel vakken werden aangeboden in het Nederlands/Frans? Een tweede deelonderzoeksvraag brengt ons bij de verenigingen. Welke verenigingen, groeperingen ontstaan in de aanloop van de splitsing van de universiteit en wat was hun doel? Welke acties ondernemen ze om hun standpunten over te brengen aan de rest van de (universitaire) samenleving? Ook gaan we na waar de machtsbasis van deze verenigingen zich situeert. De derde deelonderzoeksvraag heeft betrekking tot de netwerken rond de ULB/VUB. We zullen de ‘architecten’ van deze verenigingen bespreken en hun band met de universiteit. Ten slotte gaan we uitgebreid in op de contacten van deze ‘architecten’ buiten de universitaire wereld.

In het eerste grote hoofdstuk worden de verschillende problematieken besproken waar de naoorlogse generatie mee geconfronteerd wordt. Onze eerste halte brengt ons bij het naoorlogse België. Er zal een blik geworpen worden op de grote politieke conflicten zoals de berechting van collaborateurs, de Koningskwesie en de Schoolstrijd. De reden voor een blik op deze thema’s is voor de hand liggend. De politieke partijen en belangrijke instituties van het land kwamen hier steeds loodrecht tegenover elkaar te staan. De ene maal werden ze verdeeld in het linkse tegenover het rechtse ‘kamp’ en een andere keer kwamen klerikalen tegenover antiklerikalen te staan. Tot slot zag men ook duidelijk scheuren ontstaan binnen de unitaire politieke partijen en ook de meningen in de verschillende landsgedeelten verschilden grondig van elkaar. Het typische voorbeeld hiervan is het volksreferendum tijdens de Koningskwesie die een diepe verdeeldheid aan het licht bracht tussen Vlamingen, Brusselaars en Walen in verband met de terugkeer van koning Leopold III. Al deze tegenstellingen zijn belangrijk om in het achterhoofd te houden net omdat tijdens de contestatiebeweging van ‘68 al deze ‘breuklijnen’ binnen de Belgische samenleving tegelijkertijd naar voren zullen komen. Een tweede ‘problematiek’ waar België mee geconfronteerd wordt, is de vorming van regionalistische partijen. We zullen nagaan wat de rede is achter de vorming van deze politieke partijen en of ze een electorale successen kenden in de aanloop naar het bewogen jaar 1968.

Na de opkomst van de regionale partijen besproken te hebben, gaan we het kader terug iets breder trekken. In het derde gedeelte van de problematiek van deze thesis zullen we ingaan op de brede maatschappelijke veranderingen die optreden vanaf de Tweede Wereldoorlog tot de jaren ‘70. In deze alinea’s blikken we terug op de eerste jaren na de oorlog en de wederopbouw

die hiermee gepaard ging. Hierna zullen we ingaan op de intrede van hedendaagse vanzelfsprekendheden. De auto, televisie, het vliegtuig en bioscoopbezoeken werden toegankelijk voor het brede publiek en werden massaconsumptiegoederen. De opkomst van deze nieuwe wereld had natuurlijk ook een hele grote culturele invloed. De schoolgaande jeugd van na WOII werd 'geconfronteerd' met de Angelsaksische cultuur en nam hier gezwind een aantal facetten van over. Deze verandering in normen en waarden door het opgroeien in een totaal andere wereld dan hun ouders zorgde voor het ontstaan van een sociaal-cultureel activisme dat in de jaren 60 en 70 haar hoogtepunt zal kennen. Deze paragrafen schetsen evoluties die onontbeerlijk om te begrijpen waarom de studentenagitatie van '68 plaatsvonden en zo hevig waren.

In het laatste onderdeel van de context en problematiek zullen we dieper ingaan op de Belgische universitaire wereld. In het laatste gedeelte van het hoofdstuk problematiek focussen we op de universiteiten van Brussel en Leuven waar bovenstaande problematieken sterk tot uiting komen. De taaltegenstellingen liepen in Leuven hoog op en ook in Brussel werd de agitatie omtrent Franstalig karakter van de ULB als problematisch ervaren door Vlaamse professoren, politici en studenten. Daarbij komend zien we dat de studenten een progressiever beleid wilden in beide universiteitssteden.

Nadat de Brusselse universiteit is besproken gaan we over tot het bronnenonderzoek. Het eerste hoofdstuk van het bronnenonderzoek brengt ons bij de al dan niet verdubbeling van de cursussen aan de ULB/VUB. In het historiografisch debat wordt veelal gesproken over de verdubbeling van richtingen. Een kritische noot die we hierbij moeten plaatsen, is dat ondanks de verdubbeling van bepaalde richtingen, het aantal vakken verre van verdubbeld waren. Het kon dus zijn dat een bepaalde richting uit 20 verschillende vakken per jaar bestond en enkel de 10 hoofdvakken in het Nederlands aangeboden werden. Zo behield de opleiding een stevig Franstalig karakter. Het is in dit kader dat de verdubbeling van het aantal vakken onder de loep genomen zal worden. We zullen nagaan hoeveel vakken er in het Nederlands en in het Frans onderwezen werden per faculteit.

Het tweede hoofdstuk van het bronnenonderzoek brengt ons bij de drukkingsgroepen rond de ULB. De eerste vereniging die nader onderzocht wordt is de Vereniging voor Nederlandstalig Vrijzinnig Hoger Onderwijs. De activiteiten van deze vereniging zullen in kaart gebracht worden met een belangrijke aandacht voor de financiën en de leden. Een heel aantal prominente figuren uit de Belgische samenleving waren lid van het VNVHO. In de valkuil van een biografische opsomming van deze figuren zullen we echter niet trappen. Enkel de politici of

professoren die een duidelijke link hebben met de unitaire universiteit zullen over de toonbank rollen. Hun rol in de politiek of verenigingsleven zal geschetst worden alsook hun verbondenheid met de universiteit. Tot slot zullen we de evolutie van de standpunten die in het tijdschrift van de vereniging verschijnen toelichten.

De tweede vereniging die besproken wordt is de Vereniging voor Vlaamse Professoren (VVP). Deze andere grote speler in het verhaal van het ontstaan van een autonome VUB werd opgericht in 1964 en zal als extra drukkingsgroep fungeren tegen de Raad van Bestuur. De professoren die doceerden in de Nederlandstalige leergangen zullen getoetst worden aan de ledenlijst van de VVP. Zo kan de representativiteit en de machtsfactor van de vereniging bepaald worden. De verhoudingen in aantal tussen de professorenkorpussen van de Nederlandstalige en Franstalige leergangen worden nader bekeken om het doelpubliek van de VVP in beter perspectief te plaatsen. Belangrijk om in het achterhoofd te houden is dat veel professoren die tewerkgesteld waren in de Nederlandstalige leergangen dit specifieke vak vaak ook in het Frans doceerden. Voorbeelden van zulke professoren zijn Aloïs Gerlo voor het vak ‘tekstvertalingen uit het Latijn’ en Albert Lilar⁴³ in de specialisatie ‘maritiem recht’. Tot slot worden de verslagen van de vergaderingen van de Brusselse VVP geanalyseerd met een focus op de evolutie van standpunten in verband met de verdubbeling.

Het slothoofdstuk brengt ons bij de netwerkanalyse van bovenstaande verenigingen. We onderzoeken de verbanden tussen de verschillende netwerken en trachten zo een duidelijker overzicht te krijgen van de steunverwerving voor een autonome Nederlandstalige Vrije Universiteit van Brussel. Ook zullen de geldschieters van het VNVHO betrokken worden in het uittekenen van het netwerk. Daarnaast analyseren we hoeveel politici gelinkt kunnen worden aan dit tot stand gekomen netwerk en hoeveel hiervan in de hoogste politieke organen⁴⁴ van de samenleving resideerden. Het is ten slotte hier dat in 1970 de wet tot oprichting van een autonome VUB met rechtspersoonlijkheid moet gestemd worden. Eindigen doen we met een conclusie om de belangrijkste nieuwigheden van dit onderzoek op een rijtje te zetten. Ook zullen we kort recapitulieren naar de bestaande concepten en het historiografisch debat waar dit thesisonderzoek een aanvulling op is.

---

⁴³ Parlements lid voor de liberale partij en verscheidene keren minister van justitie. Beroepshalve advocaat en aan de ULB verbonden als specialist in het maritieme recht.

⁴⁴ Kamer van Volksvertegenwoordigers, Senaat of als deel van de regering als minister.

1. Bronnen en methoden

Het onderzoek naar de Vlaamse vrijzinnige intellectuelen te Brussel werd uitgevoerd met behulp van de archieven van het Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven (CAVA) dat gevestigd is op de campus van de VUB te Etterbeek. Deze Vlaamse intellectuelen vonden we terug in de drukkinggroepen, VNVHO en de VVP die ontstaan waren naar aanleiding van het Franstalige karakter van de ULB. Een gedeelte van het archief van de VVP vindt men terug in het CAVA, een ander gedeelte bevindt zich in het Archief en Documentatiecentrum Vlaams nationalisme te Antwerpen.

1.1 De bronnen voor de studie van de verdubbeling van de universiteit

De verdubbeling werd onderzocht door het bestuderen van de collegeroosters van de ULB/VUB voor de academiejaren 1950-1951, 1955-1956, 1964-1965 en 1968-1969. De redenen voor deze selectie zijn voor de hand liggend. In het academiejaar 1950-1951 was het nog oorverdovend stil omtrent een verdere verdubbeling van de leergangen. Toch was dit het eerste jaar waar studenten hun opleiding rechten volledig in het Nederlands konden doorlopen.⁴⁵ Een mijlpaal voor vele studenten, die later prof werden en zich mee roerden in het debat omtrent de verdubbeling. In het academiejaar 1955-1956 werd de VNVHO opgericht en in het volgende geselecteerde academiejaar 1964-1965 werd de VVP opgericht. Tot slot kozen we ook voor het academiejaar 1968-1969 omdat dit het laatste jaar is dat de VUB/ULB samen door het leven gingen als een dezelfde universiteit.

De collegerooster zijn administratieve bronnen die louter de professoren en hun vakken weergeven alsook de programmaroosters van de studenten. Deze analyse werd uitgevoerd door de vakken per taal, per faculteit te tellen. De resultaten van de kwantitatieve analyse dienen we in het achterhoofd te houden bij de discoursanalyse van de verschillende verenigingen.

1.2 De bronnen voor de studie van de drukkinggroepen

Voor de analyse van de drukkinggroepen werd divers bronnenmateriaal gebruikt. De eerste vereniging die we onder de loep nemen, is de VNVHO. Er wordt een blik geworpen op de boekhouding van de vereniging. De verschillende boekhoudjaren zijn bewaard in de

---

⁴⁵ SCHEELINGS F Het probleem van de verdubbeling IN DESPY-MEYER A. e.a. *25.11.1941: De Université Libre de Bruxelles sluit haar deuren*. Brussel, VUBPRESS, 1991, pagina 226.

archiefdozen van de vereniging. De balansen per jaar zijn net zoals de collegeroosters administratieve bronnen. Het objectiviteitsgehalte ligt dan ook hoog. Naast de inkomsten en de uitgaven werpen we ook een blik op wie de vereniging geldelijk steunde. Het achterhalen van de verschillende steden, gemeenten en organisaties die geld stortten op de rekening van de VNVHO werden achterhaald door de maandelijkse verslagen van de vereniging te raadplegen. De burgemeesters van de verschillende steden en gemeenten werden achterhaald door het raadplegen van de digitale databasen van het Vlaams Parlement, De Kamer van Volksvertegenwoordigers en ODIS.

Hierna zullen we de ledenwerving en de geografische verspreiding van de leden onderzoeken. Ledenlijsten van de VNVHO zijn niet voorhanden. We hebben de ledenlijst zelf samengesteld aan de hand van de ‘aanvragen tot lidmaatschap’. Hierna hebben we de woonplaats van de leden op kaart gezet. De grootste opdracht was het achterhalen van de identiteit van de leden. Om de identiteit van de leden te achterhalen werd gebruik gemaakt van de ledenlijsten van de VVP en de Oudstudentenbond. Tot onze spijt hebben we wel niet iedere identiteit kunnen achterhalen. De ‘grote vissen’ hebben we met zekerheid teruggevonden, maar er blijven een aantal ‘onbekenden’. Dit is jammer, maar niet zo erg, omdat van hen mag aangenomen worden dat ze geen belangrijke rol hebben gespeeld. We moeten ons afvragen of ze wel tot de intellectuelen, zoals we die gedefinieerd hebben, behoren. De gekende personen konden we indelen in een aantal categorieën: oud-studenten, professoren, politici en een verzamelgroep van allerlei personen gaande van bankdirecteuren tot inspecteurs van het moraalonderwijs. Tot slot zullen we het tijdschrift van de VNVHO tegen het daglicht houden. We schenken bijzondere aandacht aan de evolutie van de stellingname van de vereniging in verband met de verdubbeling van de cursussen.

De tweede vereniging die in deze masterthesis over de toonbank zal rollen is de Vereniging voor Vlaamse Professoren (VVP). Het bronnenmateriaal dat we ter beschikking hebben van deze vereniging is dun gezaaid. In het Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven is nog een groot deel bewaard van de Brusselse afdeling van de VVP. Van de overige kernen in Antwerpen, Gent of Leuven heeft nagenoeg geen enkel document de tand des tijds overleefd. Enkel in het Archief- en documentatiecentrum voor het Vlaams-Nationalisme is nog een klein deeltje bewaard over de Leuvense afdeling.

In deze masterthesis zullen we de evolutie van standpunten van de vereniging analyseren. Deze analyse zal plaatsvinden door middel van standpunten in de media en de verslagen van de vergaderingen van de Brusselse afdeling van de VVP. Een spijtige zaak is dat het aantal

neerslagen van de vergaderingen van deze Brusselse afdeling allesbehalve compleet zijn. We beschikken over amper 5 verslagen op een periode van 6 jaar. De verslagen van de vergaderingen die we ter beschikking hebben zijn deze van 12 maart 1965, 17 juni 1966, 18 mei 1967, 16 september 1967 en deze van 16 mei 1968. Het feit dat deze drukkingsgroepen bestaan, wil nog niet zeggen dat deze een reële invloed hadden op de raad van bestuur van de ULB. Vragen die daarbij opkomen zijn: hoe omvangrijk was de groep van Nederlandstalige professoren op de ULB? Waren alle professoren die colleges in het Nederlands gaven lid van de VVP? Om een antwoord te formuleren op de eerste vraag besloten we om het aantal professoren die doceerden in het Nederlands af te wegen tegenover het totale professorenkorps. Om dit na te gaan hebben we door middel van de lessenroosters van de ULB het aantal professoren geteld (zowel het totaal aantal professoren als degene die colleges in het Nederlands doceerden). Om de tweede vraag te beantwoorden vergeleken we de lijst van professoren die in het Nederlands doceerden met de ledenlijst van de VVP. De machtsbasis en slagkracht worden zo beter in kaart gebracht.

Tot slot zullen we interviews van een aantal hoofdrolspelers gebruiken om de discoursanalyse mee te ondersteunen.. Deze interviews met Frans De Pauw⁴⁶, Piet Van Brabant⁴⁷, Wim Verougstraete⁴⁸ en Jan Wauters⁴⁹ zijn afgenomen in het kader van scripties voor het werkcollege Hedendaagse periode aan de VUB of het vak historische kritiek in de loop van het academiejaar 1993-1994. Ondanks het feit dat deze interviews reeds meer dan twintig jaar geleden zijn afgenomen blijven ze hun relevantie behouden. Nieuwe interviews afnemen is, tot onze grote spijt, niet meer mogelijk, want deze mensen zijn ondertussen overleden. Ondanks hun onschatbare waarde schuilen er ook een heel aantal gevaren achter het gebruik van mondelinge geschiedschrijving. De inhoud van het interview kan door de tand des tijds vervormd zijn. Interviews worden daarom beschouwd als representaties van de persoon zelf in het verleden. Ze houden zichzelf als het ware een spiegel voor. Desondanks kunnen interviews nog altijd feiten en waarheden bevatten. Indien men de stellingen van de geïnterviewde persoon

---

⁴⁶ Oprichter studiekekring Vrij Onderzoek, professor aan de faculteit Rechten ULB en later decaan aan de VUB, voorzitter OSB, lid VVP.

⁴⁷ Journalist bij het Laatste Nieuws ten tijde van de universitaire problematiek

⁴⁸ Ondervoorzitter VNVHO, lid VVP, oud-student, professor aan de faculteit Rechten van de ULB

⁴⁹ Voorzitter OSB, oud-student rechten, stichter VNVHO Sint-Truiden.

kan verifiëren met andere (geschreven) bronnen, kan men aannemen dat deze stelling een feit is.⁵⁰

1.3 De methode voor de netwerkanalyse

Een aantal verenigingen zoals de VNVHO, VVP en OSB werden voorgezeten door dezelfde personen. Door dubbelmandaten werden als het ware de verscheidene organisaties met elkaar verbonden. Zo konden de bestuurders van deze verenigingen hun acties beter coördineren en uniformiseren. Door de verwevenheid van verschillende verenigingen is het mogelijk om sociale netwerkanalyse uit te voeren. Een netwerkanalyse wordt gebruikt om communicatielijnen tussen de verschillende personages bloot te leggen.⁵¹ Een netwerkanalyse is evenwel moeilijk in staat om de aanwezige communicatielijnen te analyseren op kwaliteit. Toch kunnen we ervan uitgaan dat hoe meer personen verbonden zijn met een bepaalde vereniging of politieke partij, de kwaliteit van informatieverspreiding sterker is.⁵² De grafische voorstelling van het netwerk werkt mogelijk gemaakt door de tool Gephi. De literatuur omtrent de netwerkanalyse werd voornamelijk gehaald uit het praktijkvoorbeeld ‘Bewegende patronen: Een analyse van het landelijk netwerk van katholieke organisaties en bestuurders 1945-1980’ van Theodorus Duffhues. Naast een uitgewerkt voorbeeld wordt hier een heel hoofdstuk gewijd aan de theorievorming rond netwerken.

De focus van dit onderzoek ligt op het vaststellen van directe en indirecte relaties tussen personen verbonden aan de universiteit en politici.⁵³ We gaan na welke functie de politici bekleedden in mei-juni ’68 op het moment van de contestatiebeweging. De lidmaatschappen van deze personen werden teruggevonden door het raadplegen van de ‘aanvraag tot lidmaatschap’ van de desbetreffende vereniging.

---

⁵⁰ DU BOIS-REYMOND M. Over de methode van mondelinge geschiedenis IN DU BOIS-REYMOND M. & WAGEMAKERS T. *Mondelinge geschiedenis: Over praktijk van het gebruik van mondelinge bronnen*. Amsterdam, SUA Uitgeverij Amsterdam, 1983, pagina 17-24.

⁵¹ DUFFHUES T. e.a. *Bewegende patronen: Een analyse van het landelijk netwerk van katholieke organisaties en bestuurders 1945-1980*. Nijmegen, Katholiek Documentatiecentrum, 1985, pagina 36.

⁵² VAN AELST P. & BRUYNINCKX E. *Netwerkanalyse: 2 concrete toepassingen*. Antwerpen, Universiteit Antwerpen, 1998, pagina 3-5.

⁵³ De lidmaatschappen bij de verscheidene verenigingen werden teruggevonden door het raadplegen van de ‘aanvraag tot lidmaatschappen’ in het archief van OSB en de VNVHO

2. De Belgische maatschappij na de Tweede Wereldoorlog

2.1 De breuklijnen in het Belgisch politieke landschap

De Tweede Wereldoorlog had diepe wonden geslagen in de Belgische samenleving. Een aanzienlijk aantal Belgen had mee geheid met de bezetter en werd na de bevrijding hardhandig aangepakt door burens of kennissen... Een ware volksrepressie barstte los. Met de terugkeer van onze politici in ballingschap konden de (militaire) rechtbanken hun werk weer opstarten.⁵⁴ Het bestraffen van collaborateurs bleek echter geen gemakkelijk zaak. De verschillende politieke partijen stonden zo goed als loodrecht tegenover elkaar. De linkse partijen (socialistische en de communistische) wilden zware straffen uitdelen aan collaborateurs. Zelfs een lidkaart op zak hebben van de collaborerende partijen VNV of Rex was voor hun genoeg om een gevangenisstraf te krijgen. Daarnaast eisten vele socialistische en communistische politici dat de economische collaborateurs ook hard gestraft werden.⁵⁵ Lijnrecht tegenover de standpunten van de linkse partijen vond men de katholieke partij, de Christelijke Volkspartij (CVP), terug. De CVP wilde het debat van de vervolging matigen omdat bij een aantal processen tegen vermeende collaborateurs de bewijslijst karig was. Katholieke politici vonden dat er te snel met de vinger gewezen werd naar mensen, die mogelijk onschuldig waren.⁵⁶ De spanningen tussen de linkse of progressieve en conservatieve of (centrum)rechtse krachten zouden de eerste breuklijn vormen in het naoorlogse België.

2.1.1 De Koningskwesie en de regionale tegenstelling 1940-1951

Niet alleen in het dossier in verband met collaborateurs kwamen de CVP en de katholieke Kerk in frontale botsing met de linkse, progressieve en antiklerikale partijen en stromingen. Ook in de daaropvolgende Koningskwesie kwamen beide kampen tegenover elkaar te staan. Een bijkomende breuk, naast de politieke tegenstelling, kwam in deze unieke historische gebeurtenis aan bod. De tegenstelling tussen Vlaanderen, Wallonië en Brussel kwam door het gehouden volksreferendum naar boven drijven. De kiem van de koningskwesie werd gelegd tijdens de Duitse inval in mei 1940. Als opperbevelhebber van het leger wilde Leopold III bij

---

⁵⁴ DENECKERE G. e.a. *Een geschiedenis van België*. Gent, 3de druk, Academia Press, 2014, pagina 256.

⁵⁵ WITTE E. Tussen restauratie en vernieuwing: Een introductie op de Belgische politieke evolutie tussen 1944 en 1950, IN WITTE E. BURGELMAN J.C. 1 STOUTHUYSEN ed. Tussen restauratie en vernieuwing: Aspecten van de naoorlogse Belgische politiek (1944-1950), Brussel, 2de druk, VUBPRESS, 1990, pagina 32-33.

⁵⁶ Idem, pagina 33.

zijn soldaten en bevolking in België blijven.⁵⁷ De Belgische regering ging hier echter niet mee akkoord. Zij wilden dat de koning der Belgen mee in ballingschap trok om verder te strijden tegen de Duitsers. De regering vertrok halsoverkop richting Frankrijk om daarna te vluchten naar Londen. Vanuit Londen zou de Belgische regering in ballingschap verder verzet bieden tegen de Duitsers. Leopold III ging echter niet akkoord en besloot in België te blijven en ondertekende de capitulatie van de Belgische troepen op 28 mei 1940. Normaal gezien moeten de handelingen van de koning altijd gedekt worden door een minister. Bij het ondertekenen van de capitulatie had onze koning deze dekking niet.⁵⁸ De breuk met de regering was een eerste feit dat men Leopold III na de oorlog kwalijk zou nemen. Ook zijn huwelijk met Lilian Baels schoot bij veel Belgen in het verkeerde keelgat. Daarnaast bestond er ook nog wrevel omdat Leopold III de verplichte tewerkstelling van Belgen in Duitsland en de Jodenvervolgingen niet openlijk afkeurde. Hetgeen Leopold III waarschijnlijk nog het meest in diskrediet bracht is zijn correspondentie en uiteindelijke ontmoeting met Adolf Hitler. Voor een groot deel van de bevolking had de Belgische koning hiermee een lijn overschreden.⁵⁹

Toch is het niet zo dat de koning het helemaal verkorven had bij zijn bevolking. Een groot deel stond nog steeds achter de vorst. De katholieke wereld (rechterzijde Christelijke Volkspartij, Kerk...) lieten hun koning, legeraanvoerder die het land in hun ogen in mei 1940 van veel meer leed had bespaard, niet zomaar vallen. De CVP eiste dan ook de onvoorwaardelijke terugkeer van Leopold III in tegenstelling tot de communistische en socialistische partij die wilden dat Leopold III aftrad. Een volksraadpleging moest uitsluitsel bieden. Op 12 maart 1950 werd het referendum gehouden en de verdeeldheid zou regeren. 57,6% van de Belgische bevolking sprak zich uit voor de terugkeer van Leopold III op de troon. Een gewone meerderheid zou men dus kunnen zeggen maar niets is wat het lijkt. In Vlaanderen stemde een overtuigende meerderheid van 72% voor de terugkeer. In het geïndustrialiseerde Brussel en Wallonië is de roep om Leopold III te laten terugkeren echter veel minder groot. In een aantal regio's tussen Bergen en Luik stemde soms meer dan 60% van de bevolking tegen de terugkeer van de koning.⁶⁰

---

⁵⁷ WITTE E. & CRAYBECKX J. De politieke geschiedenis van België: Van 1830 tot heden. Antwerpen, 9de druk, Standaard Uitgeverij, 2008, pagina 236.

⁵⁸ WITTE E. & CRAYBECKX J. De politieke geschiedenis van België: Van 1830 tot heden. Antwerpen, 9de druk, Standaard Uitgeverij, 2008, pagina 236.

⁵⁹ WITTE E. & MEYNEN A. De geschiedenis van België na 1945. Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2006, pagina 41.

⁶⁰ WITTE E. & CRAYBECKX J. De politieke geschiedenis van België: Van 1830 tot heden. Antwerpen, 9de druk, Standaard Uitgeverij, 2008, pagina 271.

Leopold III wilde het echter niet tot een groot conflict laten komen in het land en stelde voor dat kroonprins Boudewijn zijn taken zou waarnemen als koning. Eenmaal de rust was teruggekeerd, zou Leopold III terugkeren. Nadat bij de verkiezingen in 1950 de CVP een meerderheid haalde in het parlement en de koning liet terugkeren op zijn troon, radicaliseerde de koningskwesie. De gehele linkerkzijde organiseerde massaal verzet en Waalse industriebedrijven gingen over tot een algemenestaking. Toen bij een betoging in Grace-Berleur vier doden vielen na het ingrijpen van de rijkswacht dreigde de situatie helemaal uit de hand te lopen. Het prerevolutionaire klimaat liet Leopold III inzien dat hij beter troonsafstand zou doen. Zijn zoon Boudewijn werd de vijfde koning der Belgen na de eedaflegging op 11 augustus 1950.⁶¹

2.1.2 De Tweede Schoolstrijd: Klerikalen tegen antiklerikalen 1950-1958

Een laatste conflict in de Belgische naoorlogse periode mondde uit in de Tweede Schoolstrijd. De twee 'Schoolstrijden' waren in hoofdzaak een conflict tussen de klerikale en antiklerikale krachten in het land. De liberale en socialistische partij vonden elkaar in dit conflict terug. De klerikale en antiklerikale breuklijn zou de derde breuklijn vormen in het naoorlogse België. De Eerste Schoolstrijd van 1878-1884 bracht een grote nederlaag toe aan antiklerikale krachten in het land. De katholieken hadden een rem gezet op de ontwikkeling van het rijksonderwijs doordat er in 1884 een wet werd ingevoerd die bepaalde dat het parlement moest stemmen over de oprichting van nieuwe rijksscholen.⁶² Door de Koningskwesie behaalde de CVP in 1950 een meerderheid in het parlement. Hierdoor kon de katholieke partij voluit de kaart van het vrije net kiezen. De minister van onderwijs Pierre Harmel besloot, onder druk van de Belgische Kerk, om het vrije net te subsidiëren op basis van het aantal leerlingen. Daarnaast zorgde hij er ook voor dat het salaris van leraren zonder een geldig diploma gelijkgesteld werd met degene met een geldig⁶³ diploma.⁶⁴ Vooral geestelijken, ongeveer 60% van het aantal leraren in het vrije onderwijs, beschikte niet over een geldig diploma.⁶⁵

Naast deze controversiële maatregelen werd er ook nog een paritaire commissie opgericht waar men staatsinitiatieven in het onderwijs zal bespreken. Deze commissie telde evenveel leden van

---

⁶¹ WITTE E. & MEYNEN A. *De geschiedenis van België na 1945*. Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2006, pagina 42-44.

⁶² TYSENS J. *Om de schone ziel van 't kind... Het onderwijsconflict als een breuklijn in de Belgische politiek*. Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 1998, pagina 83.

⁶³ Door de staat erkend diploma.

⁶⁴ TYSENS J. *Om de schone ziel van 't kind... Het onderwijsconflict als een breuklijn in de Belgische politiek*. Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 1998, pagina 152-153.

⁶⁵ Idem, pagina 153.

het katholieke onderwijs als van het rijksonderwijs. Het spreekt voor zich dat de socialistische en liberale partij over deze nieuwe wetten niet te spreken waren. De verkiezingen van 1954 stonden dan ook volledig in het teken van het onderwijs. De CVP verliest haar meerderheid en er wordt een paarse regering gevormd (coalitie tussen de Belgische socialistische partij en de liberale partij) onder leiding van Achille Van Acker van de socialistische partij.⁶⁶

De nieuwe minister van onderwijs Leo Collard (socialistische partij) schaft vrijwel meteen de paritaire commissie af en het aantal leerkrachten zonder een wettelijk erkend diploma in het rijksonderwijs wordt beperkt. Ook zorgt minister Collard ervoor dat de leerlingen vanaf nu kunnen kiezen tussen zedenleer en godsdienstles. Tevens werd de subsidiëring van het vrije net afhankelijk van de kwaliteit van het aangeboden onderwijs.⁶⁷ Na de volgende verkiezingen van 1958 wordt er uiteindelijk een compromis bereikt tussen de CVP en de kerkelijke instanties enerzijds en de Belgische socialistische partij (BSP) en de liberale partij anderzijds. Het Schoolpact van 20 november 1958 zal de geschiedenis ingaan als een historisch compromis. Het onderwijs tot 18 jaar werd vanaf nu gratis, zowel in het vrije net als in het openbare. Ook werd het bestaan van beide netten officieel erkend. Zowel de staat als een particuliere macht kunnen als inrichtende macht van een school optreden. Ook moest het rijksonderwijs de leerlingen de keuze geven tussen godsdienstles of zedenleer.⁶⁸

Ondanks de ‘Schoolvrede’ zullen er in de loop van de jaren zestig weer nieuwe schoolconflicten ontstaan. Het aantal jongeren dat naar het hoger onderwijs trok, zat namelijk ook in stijgende lijn. De democratisering van het hoger onderwijs zal nog grote problemen met zich meebrengen. De universiteiten vroegen meer financiën om het stijgend aantal studenten te kunnen opvangen. De strijd zal hier voornamelijk gestreden worden tussen de KUL/UCL en de ULB/VUB.⁶⁹ De UCL ambieerde niets meer dan een uitbreiding van haar universiteit in verschillende delen van het land en in de eerste plaats in de Brusselse agglomeratie. Het is voor de hand liggend dat deze ambitie van de UCL veel tegenstand opriep bij de ULB.

---

⁶⁶ WITTE E. & MEYNEN A. *De geschiedenis van België na 1945*. Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2006, pagina 77.

⁶⁷ DENECKERE G. e.a. *Een geschiedenis van België*. Gent, 3de druk, Academia Press, 2014, pagina 270.

⁶⁸ TYSENS J. *Om de schone ziel van't kind... Het onderwijsconflict als een breuklijn in de Belgische politiek*. Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 1998, pagina 191

⁶⁹ TYSENS J. *Zaaien in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig*, IN WITTE (Els) & TYSENS (Jeffrey), ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 48.

2.2 De opkomst van regionale partijen in België

Door het collaboreren van de Vlaams nationalistische partijen zoals het Vlaams Nationaal Verbond (VNV) verdwijnt de Vlaamse kwestie na de Tweede Wereldoorlog van de politieke agenda. Het openlijk uiten van Vlaams-nationalistische ideeën kon je als Vlaming het etiket geven van collaborateur. Het ongunstige klimaat om Vlaamse eisen naar voren te brengen verandert enigszins bij de bekendmaking van de Talentelling⁷⁰ van 1947. Uit deze talentelling bleek dat Vlaanderen een aantal gemeenten aan de rand van Brussel zou moeten afstaan door een toenemende verfransing. De drie culturele verenigingen: Willemfonds, Vermeylenfonds en het Davidsfonds verzetten zich hevig tegen de conclusies van deze talentelling dat Vlaanderen een aantal gemeenten moest afstaan aan de Brusselse agglomeratie.⁷¹

Hierdoor werden de Vlaamse eisen uit de koelkast gehaald. Een mogelijke verdere verfransing van de Brusselse rand en een onduidelijke afbakening van de taalgrens in Brabant werden door Vlaamsgezinde politici terug onder de aandacht gebracht in het parlement. In 1954, 9 jaar na het verdwijnen van Vlaams gezinde partijen, ziet de Volksunie (VU) het licht. Deze nieuwe Vlaams-nationalistische partij manifesteerde zich in het begin door zwaar in te zetten op de amnestie van veroordeelde collaborateurs.⁷² Door in te zetten op de amnestie-eis kende de VU in de beginjaren moeilijkheden om electoraal door te breken. Toch was met de oprichting van de VU een nieuwe dynamiek in gang geschoten. De CVP, die vreesde om kiezers te verliezen aan de nieuwe Vlaams-nationalistische partij, nam steeds meer Vlaamse eisen op in haar verkiezingsprogramma. Het spreekt voor zich dat binnen de unitaire CVP-PSC⁷³ zulke eisen moeilijk te verteren waren. De splitsing van de Leuvense universiteit betekende ook het einde van de unitaire partijstructuur.

Niet alleen in Vlaanderen werd een regionalistische partij opgericht. Ook in Wallonië en Brussel kwam er in de loop van de jaren '60 een belangrijke politieke speler bij. De spilfiguur binnen de Waalse Beweging was André Renard, de leider van de socialistische vakbond. Hij was zeer populair onder de arbeiders en werd na de grote winterstaking tegen de Eenheidswet van Gaston Eyskens de persoon die de Waalse Beweging liet heropleven.⁷⁴ Tijdens de

---

⁷⁰ Een talentelling wordt gehouden in België om na te gaan waar men welke taal spreekt en met hoeveel zij zijn.

⁷¹ WITTE E. & CRAYBECKX J. *De politieke geschiedenis van België: Van 1830 tot heden*. Antwerpen, 9de druk, Standaard Uitgeverij, 2008, pagina 421.

⁷² WITTE E. & CRAYBECKX J. *De politieke geschiedenis van België: Van 1830 tot heden*. Antwerpen, 9de druk, Standaard Uitgeverij, 2008, pagina 422.

⁷³ Parti Social Chrétien

⁷⁴ PLATEL M. *Communautaire geschiedenis van België: van 1830 tot vandaag*. Leuven, Davidsfonds, 2004, pagina 117.

winterstaking van 1960-1961 werd er vooral gestaakt in de Waalse industrie, mede doordat de Waalse mijnbouw ging afgebouwd worden. Deze staking kreeg amper gehoor in Vlaanderen ondanks dat de federale regering een zware bezuinigingspolitiek de komende jaren ging voeren.⁷⁵ André Renard ging het Belgisch systeem, dat volgens hem beheerst werd door Vlaamse Belgen in vraag stellen en schoof het federalisme openlijk naar voren.⁷⁶

De Waalse Beweging die in de negentiende eeuw ontstond als reactie op de Vlaamse, zal in de daaropvolgende jaren steeds meer de kaart trekken van het Waals regionalisme. Ze wilden baas zijn over hun eigen economie die dreigde een sociaal bloedbad te worden.⁷⁷ In 1965 wordt het Rassemblement Wallon (RW) opgericht. De Waalse tegenhanger van de Volksunie zal in 1974 zelfs deel uitmaken van de federale regering. Het RW zal door het verlaten van partijkopstukken naar de Waalse liberalen in een neerwaartse spiraal terecht komen. Hun electoraal publiek werd opgeslorpt en eind 1985 werd het RW ontbonden.⁷⁸

Tot slot komen we terug in de hoofdstad terecht. Hier zag in 1965 het Front démocratique des Francophones (FDF) het licht. Het FDF surfte op het ongenoegen dat was ontstaan na het goedkeuren van de taalgebieden en faciliteiten in 1962.⁷⁹ Het FDF zal zich snel ontpoppen tot een politieke speler waar men moeilijk omheen kan. De partij rekruteert zowel in het linkse als het rechtse veld van het politieke spectrum en onder unitaristen en federalisten. De kiezers van het FDF hebben namelijk allen gemeenschappelijk dat ze de rechten van de Franstaligen verdedigen in de tweetalige hoofdstad alsook in de faciliteitengemeenten.⁸⁰ In de jaren 70 behaalde het FDF enorme electorale successen en werkte het mee aan de eerste staats hervorming. De partij haalt regelmatig de media door pogingen om de taalwetgeving te omzeilen of zo minimalistisch mogelijk toe te passen. In de faciliteitengemeenten zal ze net ijveren voor het maximaal naleven en toepassen van de faciliteiten.⁸¹

---

⁷⁵ HUYSE L. *De gewapende vrede. Politiek in België na 1945*. Leuven, Kritak, 1987, pagina 50.

⁷⁶ KESTELOOT C. *Waals regionalisme tegenover Vlaams nationalisme: Andere projecten of enkel een andere naam?* Brussel, VUBPRESS, 2013, pagina 37.

⁷⁷ PLATEL M. *Communautaire geschiedenis van België: van 1830 tot vandaag*. Leuven, Davidsfonds, 2004, pagina 119-121

⁷⁸ WITTE E. & CRAYBECKX J. *De politieke geschiedenis van België: Van 1830 tot heden*. Antwerpen, 9de druk, Standaard Uitgeverij, 2008, pagina 427-428.

⁷⁹ KESTELOOT C. *Waals regionalisme tegenover Vlaams nationalisme: Andere projecten of enkel een andere naam?* Brussel, VUBPRESS, 2013, pagina 41.

⁸⁰ WITTE E. & VAN VELTHOVEN H. *Taal en politiek: De Belgische casus in een historisch perspectief*. Brussel, VUBPRESS, 1998, pagina 142-143.

⁸¹ KESTELOOT C. *Waals regionalisme tegenover Vlaams nationalisme: Andere projecten of enkel een andere naam?* Brussel, VUBPRESS, 2013, pagina 46

3. Europa en België na de Tweede Wereldoorlog: De komst van een nieuwe wereld

3.1 1945-1950: Het Belgisch mirakel en de babyboom

Het einde van de Tweede Wereldoorlog wordt, niet zonder reden, omschreven als één van de scharniermomenten in de geschiedenis. Op enkele decennia tijd zal de wereld grootschalige, veranderingen ondergaan die we vandaag de dag nog steeds voelen. De koelkast doet haar intrede, de auto wordt steeds meer gekocht, de koopkracht in de Europese landen blijft stijgen, het onderwijs wordt gedemocratiseerd... Jean Fourastie, een Franse econoom verbonden aan de 'École libre des sciences politiques' te Parijs, spreekt zelfs over 'La révolution invisible de 1946 à 1975'.⁸² De economische boom die plaatsvond na de Twee Wereldoorlog kent zijn gelijke niet. Toch zullen vele landen al snel geconfronteerd worden met de gevolgen van hun economische groei. De dienstensector komt steeds meer op de voorgrond en de oude industrieën krijgen te maken met concurrentie uit het buitenland.⁸³

In een eerste fase na 1945 moest het land terug opgebouwd worden. Voor ieder land was deze situatie natuurlijk anders. Sommige landen, waaronder België konden al snel terug draaien op een vooroorlogse productie. 'Het Belgisch mirakel' werd mogelijk gemaakt door de politiek van het minste kwaad.⁸⁴ De Belgische industrie kwam vrij ongeschonden uit de oorlog en kon dus onmiddellijk op een grote schaal terug produceren. Een factor die dit mogelijk maakte is het reeds geïnstitutionaliseerde sociaal overleg.⁸⁵ Toch is door hedendaagse historici ook een kanttekening geplaatst bij dit 'Belgisch mirakel'. De Britse historicus Martin Conway, verbonden aan de universiteit van Oxford en gespecialiseerd in de Belgische politiek, argumenteert onder andere dat 'België na de Tweede Wereldoorlog een unieke kans heeft gemist om het land op een moderne leest te schroeien. In Frankrijk werd een nieuwe republiek gesticht, Duitsland moest terug opgebouwd worden en in België kwamen ze amper aan het politiek bestel. Men had de grondwet van 1830 moeten veranderen maar verder dan stemrecht

---

⁸² JUDT T. *Postwar: A history of Europe since 1945*. New York, Penguin Group, 2006, pagina 324.

⁸³ Idem, pagina 328.

⁸⁴ WITTE E. & MEYNEN A. *De geschiedenis van België na 1945*. Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2006, pagina 35.

⁸⁵ WITTE E. & CRAEYBECK J. *De politieke geschiedenis van België: Van 1830 tot heden*. Antwerpen, 9de druk, Standaard Uitgeverij, 2008, pagina 258.

voor vrouwen kwamen ze niet. Het 'ancien regime' van de jaren 30 werd gewoon opnieuw geïnstalleerd'.⁸⁶

Als we even over de landsgrens kijken naar onze noorderbuur dan horen we ook daar niet allemaal positieve berichten over de opbouw van hun land na WOII. Het katholieke deel van de Nederlandse pers was gechoqueerd door het feit dat de jongeren in plaats van te werken opeens naar muziek wilden luisteren en naar de bioscoop gingen.⁸⁷ Ondanks de veranderingen die snel zouden opduiken in de maatschappij wilden de politieke elites op hun vooroorlogs elan verder gaan. Nieuwe stemmen waren al reeds hoorbaar maar werden nog niet gehoord. *'De voorgevel van het huis stond na de oorlog stevig overeind. Toch zijn de fundamenten aan het verzakken en achter die stevige muren zitten scheuren'*.⁸⁸

Naast de continuïteit en verandering van het politiek bestel stond ook de demografie niet stil. De naoorlogse periode wordt gekenmerkt door een babyboom. In Nederland steeg de bevolking tussen 1950 en 1970 met 35%. In het Verenigd Koninkrijk met 13%, Zweden 29%, in West-Duitsland met 28%. Mede door de verbeterde voeding, huisvesting en medische zorg werd kindersterfte verder teruggedrongen.⁸⁹

3.2 1950-1960: Ondergang van de oude industrieën en de revolutie in de communicatie

Het hart van de Belgische industrie kende echter moeilijke jaren '50. De Limburgse en Waalse mijnbouw zou maar kort kunnen genieten van het 'Belgisch mirakel'. Eenmaal de economie van de buurlanden terug op volle kracht kon draaien, verloren ze de concurrentiestrijd. De verouderde Waalse mijnen kregen in 1957 een klap die ze niet meer te boven kwamen. De mijnramp van Marcinelle kondigde het einde aan van het handelsakkoord met Italië.⁹⁰ De Italiaanse mijnwerkers voelden zich niet meer veilig in de Belgische mijnen en de regering moest op zoek naar een alternatief. Ook de Limburgse mijnen kregen het vanaf de internationale kolencrisis in 1958 moeilijk en al snel besliste de Belgische regering om de mijnindustrie af te

---

⁸⁶ RASPOET E. Samusocial is een typisch Belgisch schandaal, Interview met Martin Conway, in *Knack*, 46ste jaargang, juli 2017, citaat op pagina 12.

⁸⁷ RIGHART H. *De eindeloze jaren zestig: Geschiedenis van een generatieconflict*. Amsterdam, Arbeiderspers, 1995, pagina 84.

⁸⁸ RIGHART H. *De eindeloze jaren zestig: Geschiedenis van een generatieconflict*. Amsterdam, Arbeiderspers, 1995, pagina 72.

⁸⁹ JUDT T. *Postwar: A history of Europe since 1945*. New York, Penguin Group, 2006, pagina 331.

⁹⁰ Idem, pagina 333.

bouwen en uiteindelijk allemaal te sluiten.⁹¹ De dienstensector zal een groot deel van de arbeidsmarkt voor zich gaan nemen.

Ondanks de ondergang van de oude industrieën zagen de inwoners van de West-Europese landen hun welvaart op korte tijd sterk stijgen. Het budget dat besteed werd aan huisvesting werd steeds kleiner. Hierdoor kon men het overige budget ‘investeren’ in vrije tijd en toerisme. Gelijktijdig zien we ook de participatie van de vrouw op de arbeidsmarkt toenemen. Het gemiddelde inkomen per gezin begon aanzienlijk te stijgen. Toerisme werd een product dat de massa kon consumeren.⁹² Deze vakanties moesten ook niet altijd ver weg zijn. Men kon er door de toename van het aantal autowegen en de verbeterde spoorinfrastructuur voor kiezen om ‘toerist in eigen land te spelen’.

Het medium dat onze maatschappij helemaal zal veranderen is misschien wel de televisie. Vandaag de dag kan men zich het niet meer inbeelden dat je zonder televisie door het leven moet gaan. Ook de varianten die hierop ontstaan zijn als Netflix, Starz original series... nemen steeds meer hun plaats in binnen het leven van de Belgische burger.⁹³ Toch heeft de televisie deze plaats binnen onze maatschappij niet cadeau gekregen. Zo dachten veel mensen waaronder de Nederlandse regering van 1951 dat de televisie snel zou verdwijnen. *‘De bevolking heeft hier geen nood aan’*.⁹⁴ Het is natuurlijk moeilijk om de toekomst te voorspellen maar toch werd al snel duidelijk dat de regering er naast zat. Tijdens een enquête afgenomen in het jaar 1959 bleek dat 1 op 5 Nederlandse gezinnen een televisietoestel in huis had.⁹⁵ Al snel bleek ook dat de lagere sociale klassen interesse hadden om een televisie aan te kopen. Steeds vaker zag men dat de televisie de vervanger werd voor een avondje uit.⁹⁶

De populariteit van de televisie was niet meer weg te denken en er werden langzamerhand ook meer programma’s gemaakt. Een ander gevolg van dit populaire medium is dat politici vanaf nu ook vanuit de huiskamers beoordeeld konden worden. Hoe ver men ook woonde van Brussel, Den Haag of Parijs, de wereld werd door de komst van de radio en televisie op een aantal jaar

---

⁹¹ JUDT T. *Postwar: A history of Europe since 1945*. New York, Penguin Group, 2006, pagina 337.

⁹² TYSSSENS (Jeffrey). Zaaïen in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE (Els) & TYSSSENS (Jeffrey), ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 27.

⁹³ HUIJBREGTS J. *Aantal abonnees Netflix groeit harder dan verwacht*, 2017 [Online]

<https://tweakers.net/nieuws/120233/aantal-abonnees-netflix-groeit-harder-dan-verwacht.html> [13.11.2017].

⁹⁴ RIGHART H. *De eindeloze jaren zestig: Geschiedenis van een generatieconflict*. Amsterdam, Arbeiderspers, 1995, pagina 100.

⁹⁵ RIGHART H. *De eindeloze jaren zestig: Geschiedenis van een generatieconflict*. Amsterdam, Arbeiderspers, 1995, pagina 104-105.

⁹⁶ JUDT T. *Postwar: A history of Europe since 1945*. New York, Penguin Group, 2006, pagina 348.

een heel stuk kleiner.⁹⁷ Naast de opkomende ‘globalisering’ werd de jeugd ook steeds meer blootgesteld aan andere culturen via deze verschillende media. Nieuwe muziekgenres, rock ’n roll, blues, hip-hop, kwamen als het ware de huiskamer binnengewaaid vanuit het Amerikaanse continent. Ook werden er steeds meer bioscoopzalen gebouwd. De jeugd van de jaren ‘50 kende een toevloed (overvloed) aan technologische innovaties die ervoor zorgden dat herstellpolitiek in normen en waarden van de overheden begon te falen. De naoorlogse cultuuruitingen kenden een massale aanhang onder de jongeren, die steeds meer hun stem lieten horen.⁹⁸

Het monopolie van de Kerk op het aanbrengen van de ‘correcte’ normen en waarden werd ook steeds meer in vraag gesteld of zelfs verworpen. Thema’s als liefde, seksualiteit en voortplanting werden steeds meer besproken en anticonceptie vond haar ingang binnen de maatschappij. Dit tot grote ergernis van de Katholieke Kerk. Pas in 1973 werd het verbod op inlichtingen geven in verband met anticonceptie opgeheven.⁹⁹

3.3 1960-1970: Postmaterialisme en studenten

De koopkrachtstijging had ook geheel andere gevolgen. Steeds meer kinderen van lagere sociale klassen konden ook na het middelbaar onderwijs verder studeren. De toevloed aan studenten in het hoger onderwijs bracht grote logistieke problemen met zich mee. Bestaande universiteiten moesten zich snel uitbreiden en nieuwe universiteiten zagen het levenslicht. De jaren ‘60 zullen het strijdtoneel vormen van de nieuwe gedachtegang onder de jeugd en het toenmalige establishment. De opkomst van magazines, radio, televisie, massaconsumptie liet voor de jeugd (en ook volwassenen) een hele nieuwe wereld opengaan. In de jaren ‘60 zullen deze veranderende normen en waarden en de ‘oude’ politieke cultuur met elkaar slaags (letterlijk en figuurlijk) raken.¹⁰⁰

Deze ‘Counterculture’¹⁰¹ was gericht tegen het centrale gezag van de staat, universiteit en zeer sociaal-cultureel gericht. De overgrote meerderheid van de deelnemers aan deze counterbewegingen waren de studenten: een sociale klasse met een eigen cultuur die geen economische veranderingen wilde. Op dit punt verschillen de nieuwe bewegingen die ontstaan

---

⁹⁷ JUDT T. *Postwar: A history of Europe since 1945*. New York, Penguin Group, 2006, pagina 345.

⁹⁸ RIGHART H. *De eindeloze jaren zestig: Geschiedenis van een generatieconflict*. Amsterdam, Arbeiderspers, 1995, pagina 117-118.

⁹⁹ VANDEVORST G. Abortus wordt vervolgd... IN ROGIE P. & VANDERMEULEN D. ed. *Abortus wordt vervolgd...* Brussel, Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw, 1991, pagina 20.

¹⁰⁰ JUDT T. *Postwar: A history of Europe since 1945*. New York, Penguin Group, 2006, pagina 395-396.

¹⁰¹ TYSENS J. Zaaien in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE (Els) & TYSENS (Jeffrey), ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 34-38.

in de jaren '60 van de oude sociale bewegingen die streeden voor betere arbeidsvoorwaarden voor hun leden. De nieuwe bewegingen streeden voor meer democratie binnen hun entiteit (vb. de studentenraden op de universiteiten...).¹⁰²

Protesterende studenten waren voor de politieke elite in 1968 nagenoeg nieuw. Veel landen hadden er nog nooit mee te maken gekregen en traden daarom dan ook met de harde hand op. Studenten hebben een unieke positie in onze maatschappij. De vrijheid waarmee het studentenleven gepaard gaat, is enorm. De enige druk waarmee de student geconfronteerd wordt (behalve de studiedruk), is de groepsdruk van hun medestudenten en de directe omgeving thuis.¹⁰³ Socioloog Klaus Allerbeck gaat zelfs nog een stap verder door te stellen dat je rol als student totaal verschillend is van deze van de anderen in de samenleving. Hij vergelijkt de rol van de student met deze van een soldaat en een monnik. Alle drie hebben ze een specifieke sociale rol te vervullen los van de andere beroepen. Allerbeck stelt dat door een tekort aan rollenconflicten (iedereen is in de eerste plaats student) binnen hun eigen sociale groep, de studenten makkelijker zouden rebelleren tegen bepaalde instanties binnen een maatschappij. Kritiek op deze theorie is echter dat ook de studenten geen homogene groep zijn. Zo kunnen studenten van de faculteit rechten er totaal andere meningen op nahouden dan studenten van de faculteit ingenieurswetenschappen.¹⁰⁴

Studenten verenigen zich al jaar en dag in studentenverenigingen. De studentenvereniging had haar eigen bestuur dat jaarlijks vernieuwd wordt/werd en men onderscheidde zich van andere verenigingen door middel van logo's, liederen en rituelen.¹⁰⁵ In de loop van de jaren vijftig en zestig begonnen verschillende studentenverenigingen te politiseren. De studenten haalden hun ideeën en voorstellen voornamelijk uit de linker zijde van het politieke spectrum. Postmaterialistische eisen als emancipatie en participatie enerzijds maar ook meer ruimte voor individualisme anderzijds stonden hoog op het verlanglijstje van in te willigen eisen van de studenten.¹⁰⁶

---

¹⁰² TYSENS J. Zaaien in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE (Els) & TYSENS (Jeffrey), ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 38.

¹⁰³ VOS L. & DEREZ M. e.a. *Studentenprotesten in de jaren zestig: De stoute jaren*. Tielt, Lannoo, 1988, pagina 44.

¹⁰⁴ HENKENS B. De vereniging van Vlaamse studenten, 1974-1983. Van nationale overkoepeling naar klein linkse vakbond. Leuven, KUL, 1993, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, pagina 1.

¹⁰⁵ VOS L.. De nieuwe studentenbeweging: Welvaart en mentaliteit in de jaren zestig', IN: FRIJHOFF W & MINKE"HIEMSTRA ed., *Bewogen en bewegen de historicus in het spanningsveld tussen economie en cultuur*. Tilburg, Gianotten, 1986, pagina 395.

¹⁰⁶ INGLEHART R.. *The Silent Revolution: Changing values and political styles among western publics*. Princeton, Princeton University Press, 1977, pagina 262-290

4. Het Belgisch universiteitswezen na WOII

4.1 De Leuvense universiteit en de studentenprotesten

De Belgische universiteiten zaten na de Tweede Wereldoorlog in een overgangsfase. De democratisering van het hoger onderwijs betekende dat ook kinderen van lagere sociale klasse konden gaan studeren door de verlaging van het inschrijvingsgeld en de toegang tot studiebeurzen.¹⁰⁷ Het aantal studenten steeg spectaculair van 22 000 studenten tijdens het academiejaar 1954-1955 tot 71 000 bij de start van academiejaar 1970-1971.¹⁰⁸ Deze democratisering legde ook de vinger op een pijnlijke wonde. Zo waren het aantal Nederlandstaligen in het hoger onderwijs zwaar ondervertegenwoordigd. In 1950 waren er 19 258 studenten aan Belgische universiteiten. Daarvan volgden er 6513 studenten hun opleiding in het Nederlands.¹⁰⁹

We zagen al eerder dat de UCL/KUL haar verdubbelingsproces startte vanaf 1911 en dat jaar ook haar rechtspersoonlijkheid kreeg.¹¹⁰ De wet van 11 augustus 1911 op het universitaire onderwijs had naast het toekennen van rechtspersoonlijkheid aan de UCL en ULB nog andere vergaande gevolgen. Zo werd ook besloten dat de UCL en ULB beide Nederlandstalige leergangen mochten oprichten.¹¹¹ In het midden van het Interbellum was de verdubbeling van de cursussen reeds voltooid en verschillende rectoren dachten dat beide taalgroepen harmonieus samenleefden en dat taalstrubbelingen de Leuvense unitaire universiteit zouden vrijwaren. Na 1945 begon het studentenaantal aan de Leuvense universiteit sterk te stijgen. Deze stijging is voornamelijk te verklaren doordat meer Nederlandstalige jongeren zich inschreven aan de Leuvense Alma Mater. Ondanks het feit dat de nagenoeg alle opleidingen zowel in het

---

¹⁰⁷ TYSSSENS (Jeffrey). Zaaïen in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE (Els) & TYSSSENS (Jeffrey), ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 48.

¹⁰⁸ Idem, pagina 32.

¹⁰⁹ Idem, pagina 40.

¹¹⁰ LAPORTE C. *L'affaire de Louvain 1960-1968*. Brussel, De Boeck Université, 1999, pagina 38. + Wet tot toekenning van de rechtspersoonlijkheid aan de "Katholieke Universiteit te Leuven - Université catholique de Louvain", aan de "Vrije Universiteit Brussel", aan de "Université libre de Bruxelles", en waarbij aan de "Katholieke Universiteit te Leuven - Université catholique de Louvain" machtiging wordt verleend een Franstalige en een Nederlandstalige universiteit op te richten, 11 augustus 1911. Onderwijs Vlaanderen [Online] <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12829> [23.04.2018].

¹¹¹ Wet tot toekenning van de rechtspersoonlijkheid aan de "Katholieke Universiteit te Leuven - Université catholique de Louvain", aan de "Vrije Universiteit Brussel", aan de "Université libre de Bruxelles", en waarbij aan de "Katholieke Universiteit te Leuven - Université catholique de Louvain" machtiging wordt verleend een Franstalige en een Nederlandstalige universiteit op te richten, 11 augustus 1911, artikel 1. Onderwijs Vlaanderen [Online] <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12829> [23.04.2018].

Nederlands als in het Frans gevolgd konden worden, betekent dit echter niet dat men beide taalgroepen op gelijke voet behandelde.¹¹² Een element waar veel Nederlandstalige studenten en professoren zich aan stoorde, was het feit dat de bestuurstaal van de universiteit eentalig Frans was.¹¹³

Deze situatie werd steeds moeilijker te handhaven. Het aantal Nederlandstaligen aan de universiteit steeg zienderogen. Ook de Vlaamse Beweging kwam de klap die de Tweede Wereldoorlog had teweeg gebracht, langzamerhand te boven. Op het einde van de jaren veertig wezen zij er op dat Leuven niet voldeed aan het territorialiteitsbeginsel (streektaal is voertaal). De Franstalige afdeling van de Leuvense universiteit was een doorn in het oog van de Vlaamse Beweging.¹¹⁴ Steeds meer voelden de Franstaligen in Leuven zich in het nauw gedreven. Zowel door de interne druk (steeds meer Nederlandstalige studenten en professoren) en externe druk (de Vlaamse Beweging) zullen de Franstalige professoren zich verenigen in de Association du Corps Académique et du Personnel Scientifique de l'Université de Louvain. Zij probeerden via politieke weg meer steun te verkrijgen om de Franstalige afdeling in Leuven te behouden.¹¹⁵ Deze vereniging kreeg al snel steun van de Franstalige vleugels van de CVP en de BSP en ook de PVV kregen ze in hun kamp. Als reactie hierop verenigden de Nederlandstalige professoren zich in de Vereniging voor Vlaamse Professoren (VVP).¹¹⁶ De VVP haar doelstelling bestond erin om aan de vrije universiteiten¹¹⁷ de subsidies te scheiden volgens taalstelsel, gelijkenschakeling van de wedden van onderwijzend en administratief personeel met deze van de staat. Ten slotte pleitte de VVP voor het scheiden van de boekhoudingen volgens taalstelsel met staatstoezicht op deze gescheiden boekhoudingen.¹¹⁸

De polarisatie tussen beide taalgroepen zou in Leuven een eerste hoogtepunt kennen als rector Woitrin aankondigde om de universiteit uit te breiden tussen de driehoek Leuven-Brussel-Waver. Er waren reeds gronden gekocht in Sint-Lambrechts-Woluwe om de Franstalige

---

¹¹² LAPORTE C. *L'affaire de Louvain 1960-1968*. Brussel, De Boeck Université, 1999, pagina 47

¹¹³ TYSSSENS J. Zaaïen in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE E. & TYSSSENS J., ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 53.

¹¹⁴ FAYAT H. *Volharding*, Antwerpen, Standaard uitgeverij, 1988, pagina 88.

¹¹⁵ LAPORTE C. *L'affaire de Louvain 1960-1968*. Brussel, De Boeck Université, 1999, pagina, pagina 69.

¹¹⁶ TYSSSENS J. Zaaïen in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE E. & TYSSSENS J., ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 55.

¹¹⁷ UCL/KUL en de ULB/VUB

¹¹⁸ Centrum voor Academische Vrijzinnige Archeiven, VUB BSG1013: Artikel over de oprichting van de VVP (Vereniging van de Vlaamse Professoren) in "Deze Tijd".

faculteit geneeskunde uit te breiden.¹¹⁹ Deze beoogde uitbreiding werd door de Vlaamse Beweging (en de o.a. de VVP) gezien als een poging om een corridor te maken tussen Brussel en Leuven en zo de provincie Brabant verder te verfransen. Voor het eerst werd er ook geopperd dat de Franstalige afdeling van Leuven moest verhuizen naar Wallonië.¹²⁰ Om een breuk tussen de taalgroepen aan de Leuvense universiteit te vermijden besloot het episcopaat dan ook om een paritair samengestelde commissie op te richten (van januari 1966 tot april 1966) die zich moest buigen over deze kwestie. De Nederlandstaligen in de commissie vonden dat Leuven aan de Vlamingen toebehoorde en de Franstalige afdeling moest uitzwermen naar het kanton Waver. De geneeskundefaculteit moest dan weer volledig verhuizen naar Sint-Lambrechts-Woluwe. De Franstalige commissieleden beslisten, onder druk van de Franstalige decanen, om niet naar Waver uit te breiden maar richting Namen, Bergen en Brussel. Deze uitbreiding kon alleen gebeuren met heel kleine eenheden en van een totale overheveling was geen sprake.¹²¹ De commissie werd een groot fiasco.

De inrichtende macht, de bisschoppen, hoopten na de toenemende spanningen de zaak te bedaren door zelf een mededeling de wereld in te sturen. De bisschoppen besloten dat de Nederlandstalige faculteiten meer autonomie kregen en de begroting werd gesplitst in een Nederlandstalige en een Franstalige boekhouding. Ook zou er een uitzwerming komen naar Waver van een aantal kandidaturen. Hiertegenover stond dat de eenheid van de Leuvense universiteit buiten kijf stond en er helemaal geen sprake was van totale overheveling naar Wallonië. Deze beslissing zou de situatie voor twintig jaar bevroren en degene die zich verzette tegen deze mededeling zouden sancties oplopen.¹²²

Nadat deze mededeling bekend werd bij het publiek ontstonden er rellen in de universiteitsstad Leuven. Vlaamse studenten kwamen op straat en de ordediensten kwamen hardhandig tussenbeide. Het protest kreeg een stevig antiklerikaal karakter maar het was vooral de autoritaire toon van de bisschoppen die de studenten in het verkeerde keelgat schoot.¹²³ De bisschoppen trokken hun mededeling terug en een prominente VVP'er Pieter De Somer werd

---

¹¹⁹ WITTE E. & VAN VEKTHOVEN H. *Taal en politiek: De Belgische casus in historisch perspectief*. Brussel, VUBPRESS, 1998, pagina 141-142.

¹²⁰ WITTE E. & CRAYBECKX J. *De politieke geschiedenis van België: Van 1830 tot heden*. Antwerpen, 6de druk, Standaard Uitgeverij, 2008, pagina 370.

¹²¹ TYSENS J. Zaaen in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE E. & TYSENS J., ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 56.

¹²² LAPORTE C. *L'affaire de Louvain: 1960:1968*. Brussel, De Boeck université, 1999, pagina 193-197..

¹²³ VOS L. & Derez M. e.a. *Studentenprotesten in de jaren zestig: De stoute jaren*. Tielt, Lannoo, 1988, pagina 23.

prorector van de Nederlandstalige afdeling. De afdelingen kregen meer bevoegdheden maar ook de uitvoerende macht van de Raad van beheer werd groter. Dit werkte als een rem op de ontwikkeling van beide afdelingen.

De bom zou helemaal barsten wanneer de Franstalige afdeling van de Leuvense universiteit in januari 1968 haar expansieplannen uit de doeken deed. Ze wilden zich uitbreiden binnen Leuven en Sint-Lambrechts-Woluwe. Over de invulling van de pas aangekochte gronden te Ottignies bleven ze vaag. Dit plan leidde tot de definitieve breuk tussen beiden taalafdelingen. Er braken manifestaties uit die al snel de gewelddadige tour opgingen, het rectoraat werd bestormd, kantoren vernield... De oproerpolitie kwam hardhandig tussen beide en de Leuvense studentenleider Paul Goossens bracht een aantal dagen in de cel door.¹²⁴ De bisschoppen kondigden uiteindelijk op 17 juli 1968¹²⁵ aan dat de Franstalige afdeling overgeheveld werd naar Ottignies. De Belgische regering zorgde ervoor dat de UCL het nodige kapitaal ter beschikking krijgt om een nieuwe campus te bouwen.¹²⁶

De clash tussen de studenten en het establishment kunnen we categoriseren als een botsing tussen een conservatieve en progressieve opvatting (of de links-rechtse breuklijn) over hoe de samenleving georganiseerd moest worden. Ook de klerikale en antiklerikale breuklijn zag men in Leuven bovendrijven. Het verzet tegen de persmededeling van de bisschoppen was enorm. De regionale breuk bevond zich op het niveau van de partijen. De unitaire partijen met CVP-PSC voorop overleefde de politieke crisis van 1968 niet en gingen door als twee aparte politieke entiteiten.

4.2 De Brusselse universiteit en het ontstaan van de VUB

De ULB kende een trager verdubbelingsproces dan de UCL. Voor de Tweede Wereldoorlog kon men slechts een aantal vakken in het Nederlands volgen. Meestal waren deze vakken uitsluitend te volgen in de faculteit Rechtsgeleerdheid. Na de oorlog werd de verdere verdubbeling uitgesteld, officieel wegens het hoge prijskaartje dat hier aan vast hing.¹²⁷ Tot

---

¹²⁴ VOS L. & Derez M. e.a. *Studentenprotesten in de jaren zestig: De stoute jaren*. Tielt, Lannoo, 1988, pagina 28.

¹²⁵ Idem, pagina 148.

¹²⁶ WITTE E. & CRAYBECKX J. *De politieke geschiedenis van België: Van 1830 tot heden*. Antwerpen, 6de druk, Standaard Uitgeverij, 2008, pagina 371.

¹²⁷ TYSENS (Jeffrey). Zaaïen in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE (Els) & TYSENS (Jeffrey), ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 62-63.

1951 kwam de verdubbeling enkel tot uiting in een aantal vakken die men kon volgen in de faculteit Letteren en Wijsbegeerte.

Het zal uiteindelijk de fameuze talentelling van 1947 zijn die echt schot in de zaak brengt. Hendrik Fayat, jarenlang volksvertegenwoordiger en een aantal keer minister voor de Belgisch Socialistische Partij, kaartte in de tweede helft van de jaren 50 het probleem aan dat er een groot tekort is aan Nederlandstaligen die zich inschrijven aan een instelling hoger onderwijs.¹²⁸ Ook werden er veel rijksmiddelbare scholen bijgebouwd. Hierdoor had men extra leerkrachten nodig die opgeleid moesten zijn in niet-confessionele universiteiten. Naar zijn mening moest de ULB, naast de Rijksuniversiteit Gent, mee helpen om deze kloof te overbruggen. De jaren '50 werden ook gekenmerkt door de Schoolstrijd. De botsing tussen de klerikale en antiklerikale krachten in het land bevond zich niet alleen in Vlaanderen of Wallonië. Ook in Brussel zagen de antiklerikale krachten het als een plicht om de invloed van de Kerk in de hoofdstad zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast kende men ook nog de teloorgang van het Nederlands in de Brusselse agglomeratie.¹²⁹ In 1955, het oprichtingsjaar van de Vereniging voor Nederlandstalig Vrijzinnig Hoger Onderwijs (VNVHO), ging het om veel meer dan enkel en alleen het ondersteunen van de antiklerikale krachten in de hoofdstad. De gedachte aan het uitbouwen van een Vlaamse vrijzinnige elite als tegenwicht van de Nederlandstalige KUL speelde een elementaire rol in de het oprichten van de VNVHO. De VNVHO moest ervoor zorgen dat er Nederlandstalige studenten naar Brussel kwamen om te studeren, in het Nederlands.¹³⁰ De VNVHO zal zich steeds meer gaan profileren als officieel orgaan dat de Nederlandstalige ULB'ers zal vertegenwoordigen. De ULB erkende het bestaan van de VNVHO en ging op regelmatige basis de dialoog aan met de raadsleden van de vereniging. Toch lag de Raad van Bestuur van de ULB niet wakker van de aanwezigheid van de VNVHO op de universiteit. In de beginfase kwam het de universiteit zelfs goed uit aangezien de VNVHO hun verkregen gelden gebruikten om allerhande materialen aan te kopen voor laboratoria of bibliotheken. Het aantal studenten die onderwijs genoten in de Nederlands taal waren in de beginfase ook in geringe aantallen.

Het verdubbelingsproces werd pas terug echt op gang geblazen door twee rectoren: Henri Janne (rector van 1956-1959) en Walter De Keyser (rector van 1959-1962). Beide rectoren waren de verdubbelingsplannen zeer genegen maar stonden aan de universitaire top vaak alleen in dit

---

¹²⁸ FAYAT H. *Volharding*, Antwerpen, Standaard uitgeverij, 1988, pagina 90.

¹²⁹ WITTE E. & VAN VELTHOVEN H. *Taal en politiek: De Belgische casus in een historisch perspectief*. Brussel, VUBPRESS, 1998, pagina 105-106.

¹³⁰ Centrum voor Academische Vrijzinnige Archeiven, VNVHO1, artikel 3 van de oprichtingsakte.

standpunt. De Raad van Beheer van de ULB stond allesbehalve te springen voor een verdere verdubbeling. Elk bezwaar werd dan ook gebruikt om het verdubbelingsproces af te remmen. Argumenten als plaatsgebrek en een tekort aan financiële middelen werden als hoofdoorzaken aangehaald om de verdubbeling uit te stellen. Naast de materiële bezwaren waren er natuurlijk ook ideologische argumenten tegen de verdubbeling. Zo zou de opvolger van Walter De Keyser, Maurice Leroy, herhaaldelijk beklemtonen dat de ULB een Franstalige universiteit was met Nederlandstalige leergangen.¹³¹

Toch waren er genoeg argumenten om ook hen te overtuigen van de noodzaak van Nederlandse leergangen. Het eerste argument pro is een louter financiële kwestie. De ULB werd vanaf 1960 gesubsidieerd door de Belgische regering als een volledige tweetalige universiteit ondanks het feit dat ze dit nog niet was. In 1965 werd de financieringswet voor vrije universiteiten aangepast wat neerkwam op een verhoging van 20% van de staatssubsidies. Staatssubsidies die de ULB verkregen had door het verdubbelen van richtingen.¹³² Zonder verdere verdubbeling zouden ze aanzienlijke hoeveelheden franken door hun vingers zien glijden. Een voorbeeld van een tweede argument is dat de opleiding pedagogie verdubbeld werd om zo ook ULB'ers in het inspectieteam van het onderwijs te krijgen. Deze machtsfactor speelde ook een rol. Daarnaast waren een heel aantal prominente ULB'ers ook gewonnen voor het idee om een antiklerikale Nederlandstalige elite te vormen.¹³³

Deze pragmatische redenen bleken niet overtuigend genoeg om de verdubbeling snel door te voeren. Deze zekere onverschilligheid van de Raad van Bestuur van de universiteit tegenover de Nederlandstalige gemeenschap aan de ULB werd naarmate de tijd vorderde niet meer in dank afgenomen. De verhoging van de staatssubsidies voor de universiteit in 1965 bleek een 'paard van Troje' te worden. In de loop van de jaren zestig kreeg het verdubbelingsproces een knauw krijgen door de steeds sterker wordende polarisering tussen Nederlandstaligen en Franstaligen in het land. De opvolger van Walter De Keyser, Maurice Leroy, was de Vlaamse verdubbelingsplannen minder genegen. Zo opperde Leroy dat Nederlandstalige studenten voordeel zouden halen uit het studeren van de Franse traditie die een universele taal en cultuur

---

¹³¹ TYSENS J. Zaaïen in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE E. & TYSENS J., ed. De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 66

¹³² Idem, pagina 48.

¹³³ TYSENS J. Zaaïen in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE E. & TYSENS J., ed. De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 67.

is. Dat zou hen toelaten om te kunnen uitgroeien tot een tweetalige elite.¹³⁴ Zo ontstond er zelfs lichte paniek bij Brusselse Vlaamse professoren die lucht kregen van de plannen om een Antwerpse universiteit op te richten. Aloïs Gerlo, de eerste rector van de zelfstandige VUB, hamerde er in 1964 al op dat indien de volledige verdubbeling zou uitblijven, de ULB Nederlandstalige studenten zou verliezen aan de (toekomstige) universiteit van Antwerpen.¹³⁵

Het getalm waar de verdubbeling in de laatste jaren van de ‘Golden sixties’ in terecht kwam, zette een steeds grotere spanning tussen Vlaamse professoren en de Raad van Bestuur van de ULB. De eisen langs Vlaamse kant zullen naarmate de tijd vorderde harder worden. De Franstalige reactie hierop liet weinig ruimte voor onderhandeling. Toen de opvolger van Leroy, Homès een compromis op tafel gooide was het water reeds te diep. Op 1 maart 1967 eiste de Brusselse afdeling van de Vereniging voor Vlaamse Professoren dat de Nederlandstalige afdeling een volledige en evenwaardige afdeling werd. Ook gescheiden financiën en een eigen rector kwamen naar voren als eisen die ingewilligd moesten worden.¹³⁶ In het jaar 1968 spraken de socialistische partij en de CVP zich uit voor een splitsing van de Brusselse universiteit. Rector Homès legde op 2 april 1968 de Raad van Beheer zijn testament voor en zei dat de unitaire structuur verleden tijd was. Hij pleitte voor een algemene splitsing van de Franstalige en Nederlandstalige afdeling op het vlak van raden van bestuur, begrotingen, administratief personeel en alle wetenschappelijke diensten (faculteiten, laboratoria...¹³⁷).

Op 1 juli 1968 sprak de Nederlandstalige universitaire gemeenschap tijdens een algemene vergadering van de Nederlandstalige afdeling de eis uit om te splitsen van haar Franstalige tegenhanger. Op 1 oktober 1969 werd de splitsing doorgevoerd en deze werd bekrachtigd per wet op 28 mei 1970.¹³⁸ De unitaire structuur van de ULB/VUB werd door de snelle gebeurtenissen ondergraven.¹³⁹ De studentenprotesten in Brussel kenden een veel vreedzamer verloop dan in Leuven. De rijkswacht moest amper tussenkomen. De studenten protesteerden in Brussel vooral om meer emancipatie te verkrijgen binnen het universitaire gebeuren. Toch

---

¹³⁴ TYSSSENS J. Zaaien in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE E. & TYSSSENS J., ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 72-73.

¹³⁵ Gerlo A. *Noch hoveling noch gunsteling: Een levensverhaal*. Kapellen, Pelckmans, 1989, pagina 171.

¹³⁶ FAYAT H. *Volharding*, Antwerpen, Standaard uitgeverij, 1988, pagina 92-93.

¹³⁷ Centrum voor Academische Vrijzinnige Archeiven, VUB PGER127: Dossier van het '5 november-comité', omvat notulen, briefwisseling, krantenknipsels in verband met de Vlaamse eisen, taalwetgeving, verdubbeling ed., 1966-1968

¹³⁸ TYSSSENS J. Zaaien in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE E. & TYSSSENS J., ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 110-111.

¹³⁹ FAYAT H. *Volharding*, Antwerpen, Standaard uitgeverij, 1988, pagina 93-94.

moet men niet vergeten dat ook hier kantoren van de rector (47 dagen) en de Raad van Beheer bezet werden.¹⁴⁰

---

¹⁴⁰ VOS L. & Derez M. e.a. *Studentenprotesten in de jaren zestig: De stoute jaren*. Tielt, Lannoo, 1988, pagina 140.

5. De verdubbeling van de cursussen

Toen de Université Libre de Bruxelles het licht zag was gebruikte onderwijstaal het Frans. Niet verwonderlijk als je weet dat ook het leger en de volledige Belgische administratie in het Frans verliep. Desondanks werd in 1856 de eerste Nederlandstalige studentenvereniging opgericht aan de ULB. In 1880 werd het eerste vak ingevoerd met het Nederlands als onderwijstaal. ‘Nederlandse letterkunde’, in de faculteit van Letteren en Wijsbegeerte, werd op de vraag van de studenten ingericht.¹⁴¹ De eerste taalwetten brachten amper verandering in het aantal vakken die gegeven werden in het Nederlands. Enkel in de faculteit rechten werd er door de wet van 10 april 1890, die bepaalde ‘*dat enkel afgestudeerden die een bewijs van het gebruik van het Nederlands konden leveren in Vlaanderen tot een gerechtelijk ambt konden worden benoemd*’¹⁴², een Nederlandstalig vak ingevoerd.

Men zou moeten wachten tot 1935 waarin beslist werd dat de strafpleiters in Vlaanderen de Nederlandse taal moesten gebruiken. De nood aan Nederlandstalige rechters was groot en de ULB besloot om de doctoraten rechten te verdubbelen.¹⁴³ Hierna lag de verdubbeling stil tot na de Tweede Wereldoorlog. De faculteit Letteren en Wijsbegeerte was de eerste die verder verdubbeld werd.¹⁴⁴ Hierna zou de verdubbeling stelselmatig ook plaatsvinden in de andere faculteiten. Toch zagen we enige discrepantie ontstaan in het verdubbelingsproces. Zo werd op tijd en stond een nieuwe studierichting verdubbeld maar we zien zelden dat alle specialisaties of afstudeerrichtingen direct mee verdubbeld werden voor Nederlandstalige studenten. Een voorbeeld hiervan is de afstudeerrichting Maritiem recht binnen de faculteit Rechten. De doctoraten rechten waren reeds verdubbeld sinds 1935 en de kandidaturen zijn gevolgd in 1946. De specialisatie Maritiem recht werd in het academiejaar 1950-1951 enkel gedoceed in het Frans. Ook bij het raadplegen van de collegerooster van 1955-1956 was Maritiem recht enkel te volgen in Frans. Pas op het einde van de jaren 50 zou deze specialisatie ook in het Nederlands

---

¹⁴¹ PEETERS Y. “De Vrije Universiteit Brussel, een jonge instelling met een oude traditie”. IN: *Ons Erfdeel*, 1976, 19, Vol. 1, pp. 462-463.

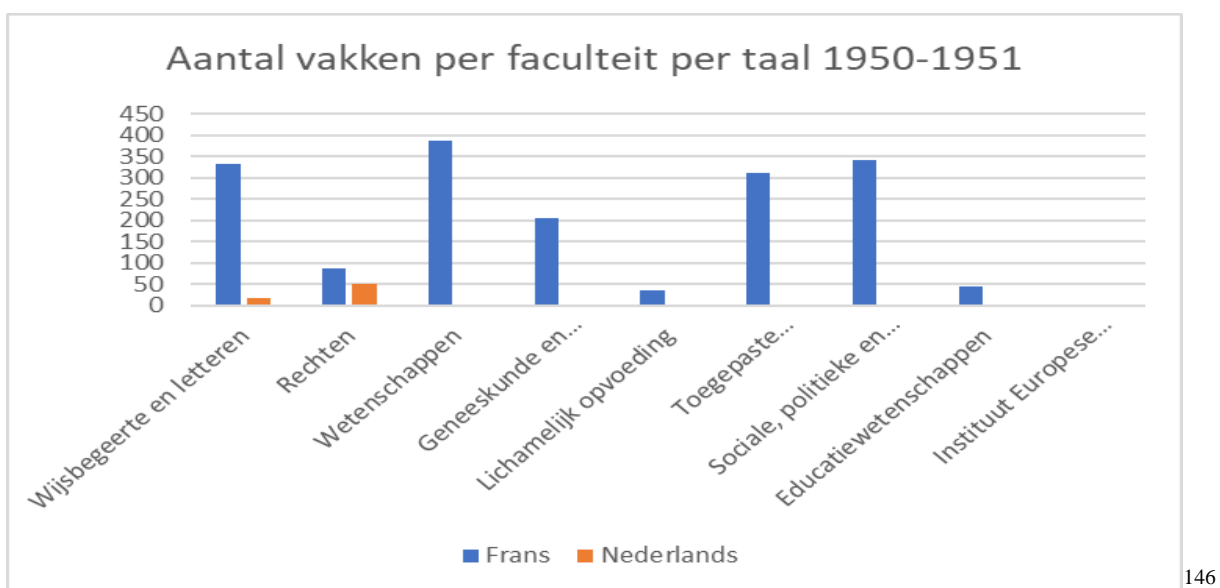
¹⁴² SCHEELINGS F. Studentenbeweging (universitair onderwijs) – Brussel, in R. De Schryver, B. Dewever e.a. (red.), *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielt, Lannoo, 1998, p. 2885.

¹⁴³ TYSENS J. Zaaien in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE E. & TYSENS J., ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 62.

¹⁴⁴ Met uitzondering van de kandidaturen in de rechten zie SCHEELINGS F. Het probleem van de verdubbeling IN DESPY-MEYER A. ea. *25.11.1941: De Université Libre de Bruxelles sluit haar deuren*. Brussel, VUBPRESS, 1991, pagina 226.

aangeboden worden.¹⁴⁵ De doctoraten in het Recht waren reeds meer dan twintig jaar geleden verdubbeld.

Maritiem recht was maar een van de voorbeelden. Ook was er een groot verschil in het aanbieden van keuzevakken in de desbetreffende taal. Het aantal keuzevakken met het Frans als onderwijstaal lag beduidend hoger dan deze met het Nederlands als onderwijstaal. Indien we een blik werpen op het totaal aantal vakken aangeboden per faculteit per taal zien we naargelang de faculteit enorme verschillen. Onderstaande grafieken maken dit ons meer dan duidelijk. Om het overzicht te bewaren, zullen we onze steekproeven van de collegerooster per academiejaar bespreken.

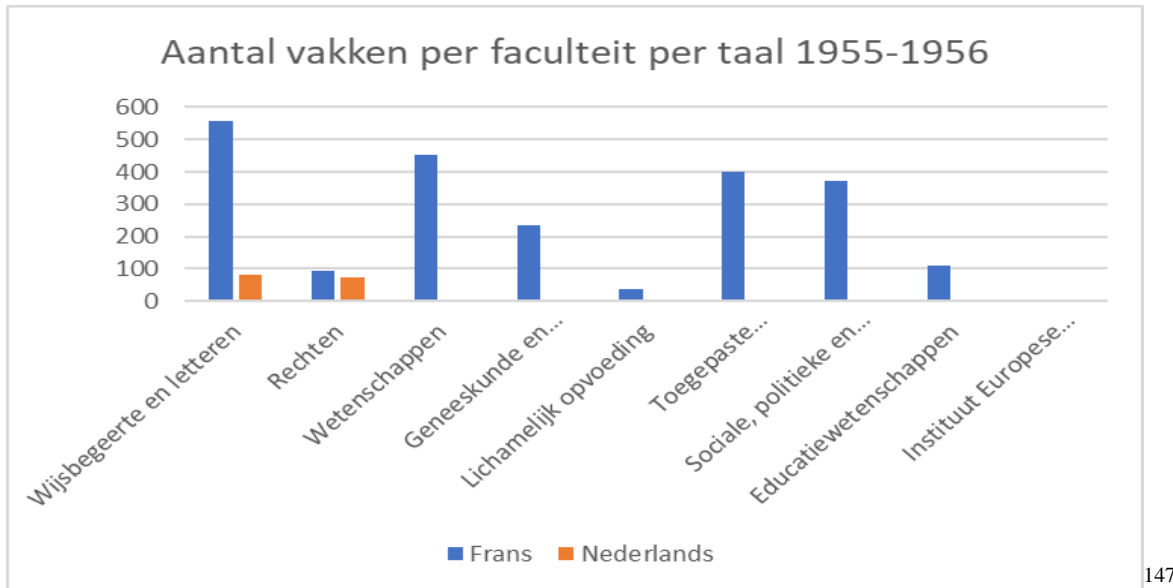
Onze eerste halte brengt ons bij het academiejaar 1950-1951 . Tijdens dit academiejaar zouden de eerste rechtenstudenten afstuderen die hun hele loopbaan in het Nederlands gevolgd hebben. Deze feestelijke gebeurtenis stond in groot contrast met de overige faculteiten en hun Nederlandstalige vakken. In de faculteit Rechten konden de studenten kiezen tussen 52 verschillende vakken met het Nederlands als voertaal. Het aantal vakken in het Frans kwam neer op 88. Ongeveer de helft van de vakken waren dus reeds verdubbeld bij de start van het jaar 1950-1951. In de faculteit Letteren en Wijsbegeerte lag de score nog lager. Terwijl er reeds 333 vakken in het Frans aangeboden werden, bleef het aantal vakken met Nederlands als

¹⁴⁵ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: Collegeroosters ULB/VUB: academiejaren 1950-1951, 1955-1956, 1964-1965, 1968-1969.

¹⁴⁶ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: Collegeroosters ULB/VUB: academiejaren 1950-1951, 1955-1956, 1964-1965, 1968-1969.

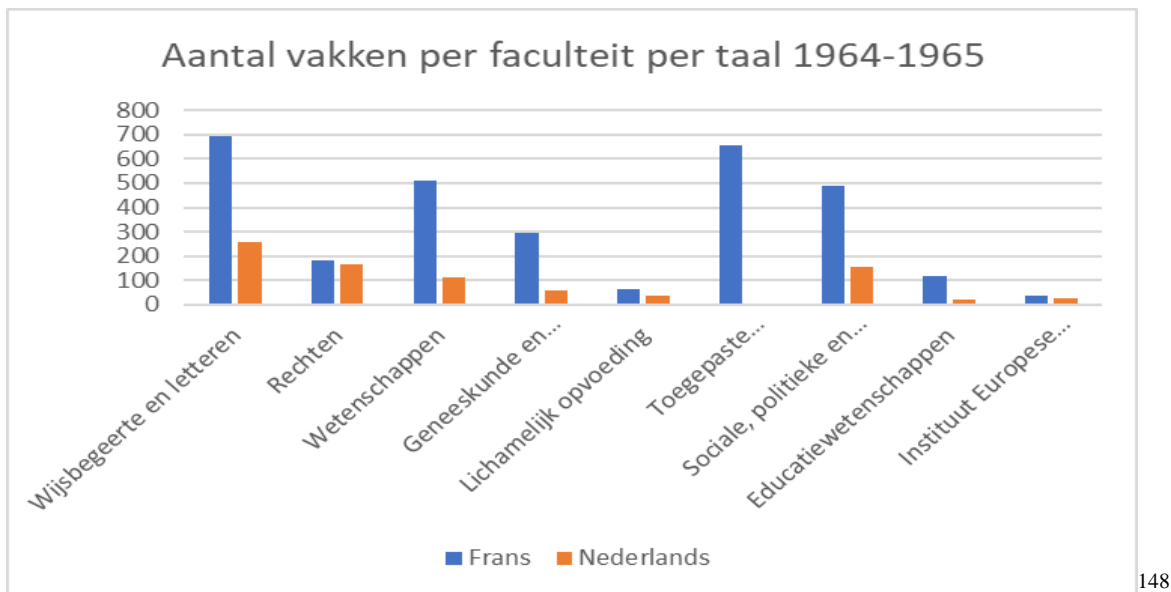

onderwijstaal steken op 18. In de overige faculteiten vonden de studenten geen Nederlandstalige vakken terug.

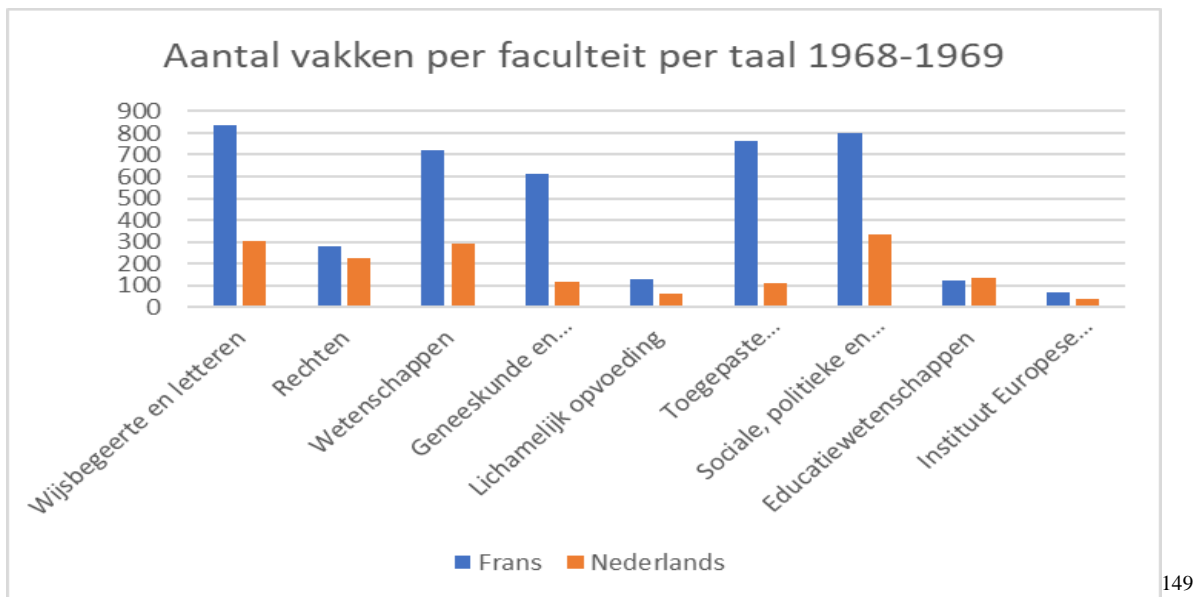
Het tweede academiejaar dat onderworpen werd aan een diepgaand onderzoek was deze van 1955-1956. In de loop van dit academiejaar werd de Vereniging voor Nederlandstalig Vrijzinnig Hoger Onderwijs (VNVHO) opgericht. We zien dat de verdubbeling verder had plaatsgevonden maar beperkt bleef tot de faculteiten van Rechten en Letteren en Wijsbegeerte. In de faculteit Rechten kwam de pariteit aan vakken korter in de buurt. Het aantal Franstalige vakken was gestegen tot 95 maar ook het aantal Nederlandstalige vakken schoot de hoogte in. Vanaf 1955 hadden de studenten keuze tussen 75 verschillende vakken met het Nederlands als onderwijstaal. In de faculteit van Letteren en Wijsbegeerte was het aantal Nederlandstalige vakken uitgebreid naar 81. Daartegenover stonden wel 556 vakken met het Frans als onderwijstaal. In de andere faculteiten vond nog geen verdubbeling plaats.

¹⁴⁷ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: Collegeroosters ULB/VUB: academiejaren 1950-1951, 1955-1956, 1964-1965, 1968-1969.

Het volgende academiejaar waar we de verdubbeling van vakken weergeven is deze van 1964-1965. In het najaar van 1964 werd de Vereniging voor Vlaamse Professoren (VVP) opgericht. De VVP ging de druk op de Raad van Bestuur opvoeren om snel werk te maken van de verdubbeling. Een eerste algemene indruk van bovenstaande grafiek leert ons dat er grote stappen ondernomen zijn in het verdubbelingsproces. In iedere faculteit waren Nederlandstalige vakken ontstaan behalve in deze van Toegepaste Wetenschappen. In de faculteit Letteren en Wijsbegeerte was het aantal vakken met het Nederlands als onderwijstaal uitgebreid naar 255 tegenover 692 Franstalige vakken. In de faculteit Rechten zien we bijna een evenwicht tussen Franstalige en Nederlandstalige vakken. Respectievelijk 181 en 166. De andere faculteiten waren tussen 1955-1956 en 1964-1965 pas aan hun verdubbeling begonnen. Zo waren er in de faculteit Wetenschappen reeds 512 vakken in het Frans te volgen terwijl het studieaanbod voor het Nederlands afsloot op 110 verschillende vakken. Eenzelfde verhaal kunnen we afleiden bij de faculteit van Geneeskunde en Farmacie. Ten slotte moeten we opmerken dat in de nieuwe instituten zoals deze van Lichamelijke Opvoeding en Europese studies er van in den beginne een beter verhouding tussen het aantal vakken aanwezig was. De sporters aan de ULB konden kiezen tussen 62 studieonderdelen in het Frans en 37 in het Nederlands. In het Instituut voor Europese Studies werd het evenwicht tussen vakken zelfs bijna bereikt met 37 vakken met het Frans als onderwijstaal en 27 vakken met het Nederlands als voertaal.

¹⁴⁸ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: Collegeroosters ULB/VUB: academiejaren 1950-1951, 1955-1956, 1964-1965, 1968-1969.

Het laatste geanalyseerde academiejaar brengt ons bij het jaar dat de ULB en VUB reeds hebben besloten om uit elkaar te gaan maar nog samen het academiejaar uitdoen als eenzelfde universiteit. Een eerste algemene indruk leert ons dat het aantal Nederlandstalige vakken is gestegen. Daartegenover moeten we ook opmerken dat het aantal Franstalige vakken in de faculteiten zijn gestegen. In de faculteit Rechten waren er tijdens het academiejaar 1968-1969 reeds 281 studieonderdelen te volgen in het Frans. De Nederlandstalige leergangen stelden hier 225 studieonderdelen tegenover. In de faculteit Letteren en Wijsbegeerte was een vak op vijf ook te volgen in het Nederlands. Bij faculteit Wetenschappen zien we een verhouding van een vak in het Nederlands tegenover vier vakken in het Frans. De dokters en apothekers doen het minder goed. Amper één vak op zes was te volgen in het Nederlands. In het Instituut voor Lichamelijke Opvoeding en de faculteit Sociale, Politieke en Economische wetenschappen kunnen de studenten net geen een vak op twee volgen in hun moedertaal. De ‘grote sprong voorwaarts’ vond plaats in het Instituut voor Educatiewetenschappen. Daar was er zelfs een overwicht aan Nederlandstalige vakken! De Franstaligen hadden keuze uit 124 vakken in hun moedertaal. De Nederlandstaligen doen met 134 verschillende vakken nipt beter.

De verdubbeling was op het moment van de contestatie in mei en juni 1968 nog verre van compleet ondanks de goede voornemens van een aantal rectoren om op korte termijn deze achterstand in te halen. De onvolledige verdubbeling was een grote bron van ergernis.

¹⁴⁹ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: Collegeroosters ULB/VUB: academiejaren 1950-1951, 1955-1956, 1964-1965, 1968-1969.

6. Drukkingsgroepen rond de ULB

Na de Tweede Wereldoorlog hadden Vlaamse verenigingen weinig levensvatbaarheid door de collaboratie van de Vlaamsgezinde politieke partijen. Deze perceptie zou echter snel omslaan nadat de gecontesteerde talentelling van 1947 gepubliceerd werd. De verfransing van een aantal Nederlandstalige gemeenten rond Brussel liet bij velen een alarmsignaal afgaan. Gemeenten als Evere en Ganshoren werden officieel tweetalig en bij het Brusselse agglomeratie gevoerd. In gemeenten aan de Vlaamse rand werden faciliteiten ingevoerd voor Franstaligen. Naast de verfransing van de provincie Brabant was de ondervertegenwoordiging van Nederlandstaligen in het hoger onderwijs ook een kwestie die door politici op de naoorlogse agenda werd geplaatst. De ULB had haar verdubbelingsplannen na de oorlog grotendeels begraven. Het onduidelijke toekomstperspectief zette een aantal vooraanstaande Nederlandstaligen aan het denken. Deze personen besloten de situatie te beïnvloeden.

6.1 De Vereniging voor Nederlandstalig Vrijzinnig Hoger Onderwijs

In deze tijdsgeest kwam de Vereniging voor Vrijzinnig Nederlandstalig Hoger Onderwijs (VNVHO) tot stand. Op 21 december 1955 werd de VNVHO opgericht met als doel om het hoger onderwijs met het Nederlands als voertaal en op grondslag van de beginselen van het Vrij Onderzoek te bevorderen en om hulp en bijstand te verlenen aan de studenten en de afgestudeerden.¹⁵⁰ In academiejaar 1955-1956 was het tevens honderd jaar geleden dat de eerste Vlaamse studentenvereniging het licht zag. In 1856 werd het ‘Nederduitsch Taelminnend Genootschap’ opgericht.¹⁵¹ De VNVHO werd door de ULB zeker niet scheef bekeken. Er was wederzijds respect en ze vonden in de VNVHO ook een partner om hun instelling in Vlaanderen te promoten. Het promoten van de Nederlandstalige leergangen in Vlaanderen zou de ‘core business’ worden van de Nederlandstalige vrijzinnige vereniging.

6.1.1 Uitgaven

Om bovenstaande doelstelling te bewerkstelligen verzamelde de VNVHO in de eerste fase van haar bestaan steungelden bij Vlaamse en Brusselse gemeenten. Het bekomen geld werd

---

¹⁵⁰ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO1, artikel 3 van de oprichtingsakte.

¹⁵¹ SCHEELINGS F. De verwevenheid van de vrijzinnige-humanistische levensbeschouwing en de Vrije Universiteit Brussel in historisch perspectief. Mogelijkheden tot onderzoek IN COENE G. e.a. *Op zoek... De evolutie van het vrijzinnig humanisme in Vlaanderen sinds de Tweede Wereldoorlog*. Brussel, VUBPRESS, 2017, pagina 118.

gebruikt om het aantal Nederlandstalige leergangen zelf op te richten aan de ULB.¹⁵² De steungelden van verschillende gemeenten bleken al snel ontoereikend en het bestuur besloot het geweer van schouder te veranderen. De giften werden aangewend om de Nederlandstalige leergangen in Vlaanderen te promoten en om wetenschappelijk materiaal aan te kopen. Dit kon gaan van Nederlandstalige literatuur voor de bibliotheek of materiaal voor laboratoria. Het promoten van de Nederlandstalige leergangen vond plaats via infoavonden, affiches en flyers. Ook werden er brochures verstuurd naar zo goed als alle athenea en lycea van Vlaanderen en Brussel.¹⁵³

Naast bovenstaande activiteiten bood de VNVHO ook een aantal faciliteiten aan de Nederlandstalige studenten van de ULB/VUB. Nederlandstalige studenten die pendelden, konden aanspraak maken op een vergoeding van hun reiskosten. Om een vergoeding/tussenkost in de verplaatsingskosten te krijgen moest de student een aantal parameters doorgeven aan de vereniging waaronder de loonfiches van de ouders.¹⁵⁴ Deze verplaatsingsvergoedingen werden vaak uitgedeeld aan pendelende Leuvenaars en studenten uit West-Vlaanderen en Limburg.¹⁵⁵

Studenten konden niet alleen terecht voor verplaatsingskosten bij de VNVHO maar ook voor studiebeurzen. Het bekomen van een studiebeurs hing af van een aantal voorwaarden. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor een studiebeurs van de VNVHO waren: De Belgische nationaliteit bezitten, tenminste 60% van de punten behaald hebben op alle examens die de student had afgelegd in het laatste jaar van het secundaire onderwijs en de leeftijd van 23 jaar niet bereikt hebben. Al kon er van deze regel afgeweken worden.¹⁵⁶ Naast de vergoeding van verplaatsingskosten kon de student ook een studiebeurs krijgen van de vereniging om de studentenkamer te bekostigen. Men had twee types studiebeurzen: de Robert De Breyne beurs en de Ernest Hartog beurs. Beide beurzen werden uitgekeerd door de vereniging. Er werden maximaal zes Robert De Breyne beurzen weggegeven per jaar. Deze beurs dekte de inschrijvingsrechten, examenrechten, gebruik van de laboratoria en ook de volledige kost en inwoning in het studentenhuis Paul Héger. Een voorwaarde om deze te krijgen was dat de student

---

¹⁵² Interview Jan Wauters pagina 88 IN Scriptie Kristel Derweduwen VUB, Ontstaan van de autonome VUB: De rol van de Nederlandstalige vrijzinnige verenigingen, 1993-1994, 107 pagina's.

¹⁵³ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven , VNVHO4, Inkomende en uitgaande correspondentie, alfabetisch klassement, 1956-1969.

¹⁵⁴ Centrum voor Academische Vrijzinnige Archieven, PFDP305, Ingekomen brieven vanwege Yvette Bützler-Vanneste, de secretaris van de VNVHO, 1962-1968.

¹⁵⁵ Idem, VNVHO04, Inkomende en uitgaande correspondentie, alfabetisch klassement, 1956-1969.

¹⁵⁶ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO20, Correspondentie inzake tussenkomsten in reiskosten voor studenten, 1961-1967.

in West-Vlaanderen woonde en reeds een toekenning van de beurs van het Nationaal Studiefonds had gekregen.¹⁵⁷

Het aanbieden van bovenstaande faciliteiten had natuurlijk een prijskaartje. In de eerste jaren na de stichting zien we dat het uitkeren van studietoelagen een groot deel van het budget in beslag nam. Nadien nam deze uitgavepost serieus af. Het drukken van brochures en affiches zou vanaf 1961 tot 1969 het merendeel van de uitgaven in beslag nemen. De andere grote uitgave werd besteed aan de voltijdse en halftijdse werknemer die de vereniging in dienst had.¹⁵⁸ De groei van de bovenstaande kosten is voor de hand liggend. Eenmaal de bestuursleden van de VNVHO begrepen hadden dat de oorspronkelijke tactiek om de Nederlandstalige leergangen zelf te helpen uitbouwen haast onoverkomelijk leek, werd er harder ingezet op het aantrekken van potentiële studenten naar de hoofdstad.¹⁵⁹

De bekendmaking van Nederlandstalige leergang vond plaats over heel Vlaanderen en Brussel. In totaal kregen 55 scholen tegen academiejaar 1968-1969 brochures toegestuurd. De ‘kern’ van de verspreiding van brochures bevond zich in de provincie Vlaamse-Brabant en de Brusselse agglomeratie. Hier ontvingen 15 scholen de brochures. Op de tweede plaats vinden we de provincies van Antwerpen en Oost-Vlaanderen terug met 13 scholen. In Limburg en West-Vlaanderen vroegen in beide provincies 7 scholen brochures op in verband met de Nederlandstalige leergangen aan de ULB.¹⁶⁰ De contacten met de scholen werden voornamelijk gelegd via kennissen of oud-studenten die tewerkgesteld waren in deze scholen.

6.1.2 Inkomsten

Uitgaven kunnen niet plaatsvinden zonder inkomsten. De inkomsten haalde de VNVHO voornamelijk uit steungelden die ze kregen van steden, gemeenten, organisaties en bedrijven. Gemeenten en steden met een liberale of socialistische burgemeester werden aangeschreven in de hoop financiële steun te bekomen.¹⁶¹ Over het aanschrijven van bedrijven is geen bronnenmateriaal beschikbaar. Vaak zien we dat de bedrijfsleider zelf ook lid is van de VNVHO. Een voorbeeld hiervan is de directeur van de Bank van Parijs en de Nederlanden,

---

¹⁵⁷ Idem, VNVHO20, Correspondentie inzake tussenkomsten in reisonkosten voor studenten, 1961-1967, document voorwaarden studiebeurzen.

¹⁵⁸ Zie bijlage 1, pagina 26

¹⁵⁹ Centrum voor Vrijzinnige en Academische Archieven, VNVHO2: Dossier inzake de organisatie van ledenvergaderingen, bestuursvergaderingen, enz. Bevat oa. uitnodigingen, agenda's, notulen, ...), 1955-1969

¹⁶⁰ Idem, VNVHO18 + VNVHO19: Correspondentie met potentiële studenten, middelbare scholen, studentenkringen enz + bijlage 2 voor geografische spreiding pagina 27.

¹⁶¹ Idem, VNVHO9: 1957-1969. - 1 pak Bevat informatie over het innen van steun- en lidgelden

Maurice Naessens. Hij was zelf lid van de vereniging en ook de bank maakte op regelmatige tijdstippen een aardige som over aan de VNVHO.

De gemeenten die steungeld gaven aan de vereniging situeerden zich voornamelijk in de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en tevens in de Brusselse agglomeratie. In de provincie Antwerpen vond de VNVHO liefst 11 gemeenten die steungeld gaven. Vlaams-Brabant volgde met 6 gemeenten. In Oost-Vlaanderen vond het VNVHO steun bij Sint-Niklaas en Baasrode¹⁶². Ten slotte was er ook nog de West-Vlaamse grensgemeente Wervik die jaarlijks een bijdrage stortte op de rekening van de vereniging.¹⁶³

Ook kwam er geldelijke steun van de provincies van Antwerpen en Limburg met bedragen soms tot 200 000 Belgische frank per jaar. De steun van de provincie Antwerpen is voor de hand liggend omdat de voorzitter van de VNVHO en de gouverneur van de provincie Antwerpen, dezelfde persoon was. Richard Declerck is tot op heden nog steeds de enige socialistische gouverneur die de provincie Antwerpen gekend heeft en dit voor een periode van 20 jaar.¹⁶⁴ De steun van de provincie Limburg was daarentegen eerder van verrassende aard. De politicus voor de katholieke partij Louis Roppe stond als gouverneur achttien jaar aan het roer van deze gouw.¹⁶⁵ Het is opmerkelijk dat de Limburgse provincie de VNVHO voor het eerst steunt in het jaar 1968.¹⁶⁶ De steun van de CVP voor een autonome Nederlandstalige Vrije universiteit Brussel zou er komen in 1968 nadat de regering Vanden Boeynants I viel over de Leuvense kwestie. Snel nam de CVP samen met de socialistische partij een standpunt in ten voordele van twee Brusselse universiteiten. Het was een 'sine qua non' om de splitsing in Leuven gedaan te krijgen.

Declerck maakte er nooit een geheim van dat een er volwaardige Nederlandstalige Brusselse universiteit moest komen.¹⁶⁷ Roppe daarentegen hamerde op de komst van een Limburgse universiteit. Hij achtte de komst van een Limburgse universiteit noodzakelijk om zo de

---

¹⁶² Het dorp waar Aloïs Gerlo opgroeide.

¹⁶³ Idem, VNVHO9: 1957-1969. - 1 pak Bevat informatie over het innen van steun- en lidgelden

¹⁶⁴ HEYLEN S. *Richard Declerck*, 2006 [Online]

<http://www.odis.be/hercules/search2.php?searchMethod=full&search=%20Richard%20Declerck> [31.03.2018].

¹⁶⁵ NEVEJANS A. *Louis Roppe*, 2012 [Online]

<http://www.odis.be/hercules/search2.php?searchMethod=full&search=Louis%20Roppe> [31.03.2018].

¹⁶⁶ Centrum voor Vrijzinnige Academische Archieven, VNVHO9: 1957-1969. - 1 pak Bevat informatie over het innen van steun- en lidgelden.

¹⁶⁷ Idem, VNVHO2: Dossier inzake de organisatie van ledenvergaderingen, bestuursvergaderingen, enz. Bevat oa. uitnodigingen, agenda's, notulen, ...), 1955-1969: verslag maandelijks vergadering 15 oktober – 15 november 1967.

dreigende sociaaleconomische catastrofe die zou ontstaan bij de sluiting van de mijnen, tegen te gaan.¹⁶⁸

Louis Roppe stond binnen de CVP niet alleen in zijn steun voor de VNVHO. Nog zeven andere gemeenten met aan het hoofd een burgervader van de katholieke partij overwogen tussen 1957 en 1969 steungelden over te brengen aan de vereniging. Een noot die men hierbij moet plaatsen is dat de gemeenten met een CVP'er aan het hoofd meestal kleinere steden of plattelandsgemeenten waren. Voorbeelden hiervan zijn Wervik, Diest en Bornem.¹⁶⁹ De gemeenten met een socialistische burgemeester waren hofleveranciers in het doneren van steungeld aan de vereniging. Elf steden en gemeenten besloten om de drukkingsgroep aan de ULB financieel te ondersteunen. Hierbij zaten o.a. de stad van de Maneblussers, Mechelen, met burgemeester Antoon Spinoy¹⁷⁰ en Zaventem met Isidoor Trappeniers¹⁷¹. Ook de socialistische vakbond (Algemeen Belgisch Vakverbond, ABVV) besloot om haar deel meer dan bij te dragen. Tot vier keer toe schreef de ABVV 100 000 Belgische frank over aan de VNVHO.¹⁷²

De liberale partij bleef op dit punt achter met het verlenen van steungelden via steden en gemeenten. Toch waren de liberale sociaal-culturele organisaties in tegenstelling tot de burgervaders meer dan aanwezig. De Liberale Volksbond, het Willemfonds van Kraainem en omstreken, de Vooruitstrevende Liberale Volksbond, Liberale mutualiteiten, Fédération de Réassurance des Mutualités libérales zijn maar enkele voorbeelden van de liberale organisaties die de VNVHO steungelden overmaakten.¹⁷³ Ook de liberale krant 'Het Laatste Nieuws' (HLN) duikt op als geldschieter van de vereniging. Journalist van het HLN, Piet Van Brabant, was de persoon in Vlaanderen die berichtgeving deelde over de Brusselse universitaire kwestie.¹⁷⁴ Als

---

¹⁶⁸ ROPPE L. *Onderwijs in Limburg, en actuele economische aspecten. Rede ultgesproken... bij de opening van de gewone zitting van de Provincieraad van Limburg op 1 oktober 1964.* Hasselt, 1964, pagina 12-18.

¹⁶⁹ Centrum voor Vrijzinnige Academische Archieven, VNVHO9: 1957-1969. - 1 pak Bevat informatie over het innen van steun- en lidgelden.

¹⁷⁰ Tot twee maal toe minister en kamerlid vanaf 1944 tot 1967. Ook burgemeester van Mechelen van 1945-1961 en 1966-1967. Zie DE NIL B. *Antoon Spinoy*, 2006, [Online]

<http://www.odis.be/hercules/search2.php?searchMethod=simple&search=spinoy> [31.03.2018].

¹⁷¹ Jarenlang burgemeester van Zaventem en ook een tijd lang Senator. Zie PEIREN L. *Isidoor Trappeniers*, 2012, [Online] <http://www.odis.be/hercules/search2.php?searchMethod=simple&search=Trappeniers> [31.03.2018].

¹⁷² Centrum voor Vrijzinnige en Academische Archieven, VNVHO9 1957-1969: Informatie over het innen van steun- en lidgelden + bijlage 4 pagina 28.

¹⁷³ Centrum voor Vrijzinnige en Academische Archieven, VNVHO9: 1957-1969. - 1 pak Bevat informatie over het innen van steun- en lidgelden.

¹⁷⁴ Scriptie Kristel Derweduwen VUB, *Ontstaan van de autonome VUB: De rol van de Nederlandstalige vrijzinnige verenigingen, 1993-1994*, 107 pagina's. Interview Piet Van Brabant 9 februari 1994, pagina 141-150.

we Van Brabant mogen geloven dan had hij een “*quasi monopolie op de Brusselse universitaire gebeurtenissen wegens desinteresse van de andere kranten.*”¹⁷⁵

Een derde categorie die we kunnen onderscheiden bij de steungevende organisaties en bedrijven zijn deze van de geneesheren en ziekenhuizen. Het Geneesherenfonds Antwerpen, Klinieken Antwerpen en Klinieken FOB/ASBL zorgden in totaal voor een aardige som aan financiële steun voor de VNVHO. Een mogelijke verklaring voor de aanwezigheid van deze drie organisaties verbonden aan de medische wereld is het uitblijven van een Nederlandstalig universitair ziekenhuis in de hoofdstad. De VNVHO was een grote pleitbezorger van de oprichting van een Nederlandstalig universitair ziekenhuis in Brussel. Zij zagen de oprichting van een Nederlandstalig hospitaal als deel van de noodzakelijke verdubbeling van de universiteit.¹⁷⁶

Tot slot hebben we nog een restcategorie. Hierin bevinden zich twee banken: De Belgische kredietbank en Bank van Parijs en de Nederlanden. De steun voor meer Nederlandstalige leergangen aan de ULB bevond zich dus ook buiten de politieke wereld. Een zekere vervlechting met het bedrijfsleven was natuurlijk onontbeerlijk voor het behalen van de doelstellingen van de vereniging. De directeur van de Bank van Parijs en de Nederlanden, Maurice Naessens, speelde een zeer opmerkelijke rol in heel dit proces. De VNVHO nodigde de voltallige Raad van Bestuur van de ULB twee jaarlijks uit voor een grootscheeps banket waar men debatteerden over de koers die de universiteit moest varen. De verdubbelingskwestie werd ieder banket uitgebreid besproken en het was Maurice Naessens die hierin een voortrekkersrol speelde. “*Maurice Naessens was onze stormram op onze diners met het ULB-bestuur. Hij had een eigenaardige personaliteit, een vechter. Deze diners waren een woordenoorlog maar met de grootste collegialiteit en respect tegenover elkaar.*”¹⁷⁷

---

¹⁷⁵ Quote interview Piet Van Brabant pagina 146 in de scriptie Kristel Derweduwen VUB, *Ontstaan van de autonome VUB: De rol van de Nederlandstalige vrijzinnige verenigingen, 1993-1994*, 107 pagina's

¹⁷⁶ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: VNVHO2: Dossier inzake de organisatie van ledenvergaderingen, bestuursvergaderingen, enz. Bevat oa. uitnodigingen, agenda's, notulen, ...), 1955-1969. Verslag 15 oktober 1965 – 15 november 1963

¹⁷⁷ Interview Wim Verougstraete pagina 82, 11 februari 1994: Scriptie Kristel Derweduwen VUB, *Ontstaan van de autonome VUB: De rol van de Nederlandstalige vrijzinnige verenigingen, 1993-1994*, 107 pagina's.

6.1.3 Ledenwerving en geografische spreiding

Een massaorganisatie is de VNVHO nooit geweest. In 1960 telde de vereniging 172 leden. Op haar hoogtepunt kende de vereniging iets meer dan 330 lidmaatschappen afkomstig uit alle Vlaamse provincies.¹⁷⁸ Het ledenaantal zou dus op zeven jaar tijd bijna verdubbelen. Desalniettemin zagen we niet in elke provincie massale aanhang ontstaan. Net zoals bij de steungelden zien we een duidelijke kern in de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant. Ook de Brusselse agglomeratie is in overtal aanwezig.¹⁷⁹

Als we een vergelijking maken met de herkomst van de studenten ingeschreven aan de ULB in de Nederlandstalige leergangen voor het academiejaar 1962-1963 dan zien we een opvallende gelijkens met de verspreiding van de leden. Voor dit academiejaar waren er 489 studenten ingeschreven in Nederlandstalige studierichtingen. De Brusselse agglomeratie levert met voorsprong de meeste studenten af (118). Hierna volgt de tweede grootste stad van België, Antwerpen met 45 studenten. Steden als Mechelen (21), Vilvoorde (18) en Oostende (14) volgen op geruime afstand. De overige studenten komen meestal uit andere Brabantse of Antwerpse steden en gemeenten.¹⁸⁰ De aantrekkingskracht van de ULB was zeer sterk aanwezig in de Antwerpse provincie. Niet alleen de financiële steun maar ook bij het aantrekken van leden van de VNVHO alsook bij het aantrekken van studenten. Het succes van de Brusselse universiteit in noordoostelijke Vlaamse provincie is enerzijds te wijten aan het feit dat Antwerpen geen volwaardige universiteit had. Ook was er van oudsher de aanwezigheid van de vrijzinnigheid in de stad met het ‘Schoon Verdiep’.¹⁸¹

De VNVHO rekruteerde haar leden hoofdzakelijk uit dezelfde gebieden als de universiteit haar studenten. Toch is het belangrijk om te onthouden dat de VNVHO, ondanks het feit dat ze opkwam voor de belangen van de Nederlandstalige studenten, geen ledenbasis heeft onder studenten. De lidmaatschappen van de vereniging bestaan hoofdzakelijk uit oud-studenten¹⁸², professoren verbonden aan de ULB en politici. Van de 332 leden waren ten minste 48 hiervan oud-student. Ten minste 44 van de 332 leden waren professor verbonden aan de ULB en 43 van

---

¹⁷⁸ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: VNVHO16: Correspondentie met de leden van het VNVHO, 1957-1971 + bijlage 5 pagina 28.

¹⁷⁹ Idem, bijlage 5 zie pagina 44.

¹⁸⁰ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO17: Stukken betreffende aantallen studenten en de regionale spreiding van de studenten in de Nederlandstalige afdelingen van de VUB, 1959-1966 + bijlage 5 pagina 28.

¹⁸¹ TYSENS J. & WITTE E. *De vrijzinnige traditie in België*. Brussel, VUBPRESS, 1996, pagina 37.

¹⁸² Reeds lang voor 1968 afgestudeerd aan de ULB.

het totaal oefenden een politiek ambt uit. Ten slotte hadden we nog een restgroep van 7 personen wiens beroep of lidmaatschap niet ondergebracht kan worden in de bovengenoemde categorieën, maar wiens functie we wel konden achterhalen.¹⁸³ De overige leden hun identiteit konden we met de gebruikte bronnen niet terugvinden. Het aantal onbekende leden bedraagt 209. Toch mogen we ervan uitgaan dat deze personen hun rol in het verhaal kleiner was dan de personen wiens identiteit we wel konden achterhalen.

Eerst en vooral gaan we dieper in de op de politici die lid waren van de VNVHO. Dit kon gaan om lokale politici zoals de burgemeester van Tienen Edgar Rowie en Alfons Peeters schepen van onderwijs van de stad Vilvoorde tot parlementsleden als Hendrik Fayat en Albert Lilar (beide alumni van de ULB). Ook de voorzitter van de liberale partij (Partij voor Vrijheid en Vooruitgang) Omer Vanaudenhove was lid van de vereniging. Deze politici kregen correspondentie in hun bezit van de VNVHO en konden zo binnen hun partij het debat in verband met de verdubbeling van de cursussen levendig houden.¹⁸⁴

De professoren die lid waren van de VNVHO vinden we vaak terug in de faculteit Rechten en Letteren en Wijsbegeerte. Deze faculteiten waren ook als eerste gestart met de verdubbeling van de cursussen. Van het totaal van 44 professoren die lid waren van de VNVHO, waren er 19 ook lid van de Vereniging voor Vlaamse Professoren (VVP).¹⁸⁵ We kunnen dus concluderen dat er een heel aantal professoren de verdubbeling steunde maar daarom geen lid werden van de VVP. Om lid te worden van de professorenvereniging had men dus nog motieven nodig waar we in het onderdeel van deze vereniging uitgebreid op ingaan.

In de restgroep situeren zich allerhande beroepsactiviteiten gaande van bankdirecteuren tot inspecteurs moraalonderwijs, directeuren van scholen en de voorzitter van de Unie voor Vrijzinnige Verenigingen.¹⁸⁶

6.1.4 Het VUB-Contactblad

De VNVHO organiseerde zelden algemene vergaderingen om alle leden uit te nodigen. Dit was ook niet nodig. Iedere drie maanden kregen de leden het tijdschrift van de vereniging in de bus.

---

¹⁸³ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO16: Correspondentie met de leden van het VNVHO, 1957-1971.

¹⁸⁴ Idem, VNVHO16.

¹⁸⁵ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: PFDP333: Het archief van Frans De Pauw met betrekking tot de Vereniging voor Vlaamse Professoren (als onderdeel van: De Pauw als lid van Professorenverenigingen en Interuniversitaire Commissies) => Ledenlijst gehele VVP

¹⁸⁶ Idem VNVHO16: Correspondentie met de leden van het VNVHO, 1957-1971.

Het VUB-Contactblad had uitgebreid aandacht voor de verdubbeling maar ook nog voor veel andere zaken. Zo bracht het regelmatig een (vergeten) bijdrage uit het Gulden Boek¹⁸⁷ naar boven dat refereerde naar de lange aanwezigheid van Nederlandstalige studenten aan de ULB. De redacteurs kopieerden speeches, lezingen of artikelen uit deze historische bron van de Nederlandstalige studentenbeweging ‘Vlaamse Vooruitstrevende Studentenkring Brussel, Geen Taal, Geen Vrijheid’. Daarnaast was er ook veel ruimte voorzien voor het promoten van allerhande activiteiten van de Nederlandstalige studentenverenigingen aan de universiteit.¹⁸⁸

Het grootste gedeelte van het tijdschrift werd ingenomen door de Vlaamse kwestie of het Brusselse vraagstuk. We spreken hier niet over propaganda om de universiteit te splitsen maar eerder het creëren van bewustwording onder de Vlamingen die studeerden aan de ULB. De auteurs van deze onderwerpen vroegen steeds met drang aan de universitaire overheid om cursussen in te richten in de Nederlandse taal. In de beginfase van het tijdschrift ligt er een sterke focus op de economische noodzaak om de cursussen te verdubbelen. Dit betoog ligt volledig in de lijn van het betoog van Hendrik Fayat, in 1951 gehouden in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, waarin de socialistische politicus de penibele situatie van de Vlamingen in het hoger onderwijs in kaart bracht. Het aantal Nederlandstaligen in het hoger onderwijs lag beduidend lager dan het aantal Franstaligen. De ‘intellectuele’ achterstand van de Vlamingen moest verbeterd worden. Fayat zag hierin een heel belangrijke rol voor de ULB. Hij vond het niet meer dan normaal dat de ULB naast Franstalige studierichtingen, het volledige gamma aan studiemogelijkheden ook aanbood in het Nederlands net omdat de Brusselse agglomeratie tweetalig was.¹⁸⁹ Indien deze verdubbeling van de cursussen had plaatsgevonden, zou de achterstand die Vlaanderen had opgelopen in zijn vertegenwoordiging in het hoger onderwijs, zo verdwijnen. Naast deze ondervertegenwoordiging werd er ook vaak de nadruk gelegd op de veranderde economische omstandigheden. De zware industrie kreeg het steeds moeilijker en de omschakeling naar de dienstensector als belangrijkste werkgever vroeg om een toename van het aantal hoogopgeleide jongeren.¹⁹⁰ In de beginfase houdt Fayat dus eerder een neutraal discours: Het debat draaide om nationale elementen zoals de economie en de werkgelegenheid zonder te wijzen naar bepaalde personen of instanties. Dit neutrale,

---

¹⁸⁷ SCHEELINGS F. *De geschiedenis van het principe en de geschiedenis van zestig jaar Studiekring VO*. 2009. [Online] <http://vrijonderzoek.wordpress.com/geschiedenis> [2.05.2018].

¹⁸⁸ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO27: Correspondentie betreffende de uitgave van het Contactblad van de VUB, 1960-1970

¹⁸⁹ FAYAT H. Volharding, Antwerpen, Standaard uitgeverij, 1988, pagina 90-91. + VUB Contactblad van september 1960, april 1961, februari 1962 => terug te vinden in CAVA: VNVHO27.

¹⁹⁰ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: VNVHO27: VUB-Contactblad april 1961, februari 1962

sensibiliserende discours zou de dienst uitmaken tot er rectoren aan de macht komen die de verdubbeling het liefst niet of zo weinig mogelijk zien plaatsvinden.

Het neutrale discours werd gevoed door verwachtingen. Rector Walter De Keyser stelde in het VUB-Contactblad van december 1961 dat een derde Nederlandstalige universiteit er snel zou komen.¹⁹¹ Dit artikel gaf de Vlamingen aan de ULB meer de kans om hun eisen te benoemen en was een enorme morele steun. Ze werden immers toch gesteund door de rector. Belangrijk om in het achterhoofd te houden is echter dat de voorzitter van de Raad van Bestuur uiteindelijk nog machtiger was en minder voor dit idee gewonnen was. In het tijdschrift van februari 1962 berekende de VNVHO hoeveel studenten de ULB zou mislopen indien de universiteit niet volledig zou verdubbelen.¹⁹²

Bij de eerste uitgave van het academiejaar 1963-1964 duikt voor de eerste maal de titel *'De noodzakelijkheid van de verdubbeling van de VUB'* op. Tot dan toe sierden titels als 'Toekomst voor Vlaamse universitaires' of 'Meer Nederlandstalige leergangen' het Contactblad. Er zit een pertinent verschil in woordgebruik tussen 'noodzakelijkheid' en 'meer'. Het woord 'noodzakelijkheid' zou in toekomstige publicaties in verband met de verdubbeling meervoudig herhaald worden.

Toch moet men niet vergeten dat de VNVHO niet in iedere publicatie hamerde op de verdubbeling. Zo werd de Raad van Bestuur bijvoorbeeld nog met lofzang overladen nadat de kandidaturen van wiskunde waren verdubbeld.¹⁹³ Ook gaf de vereniging in haar tijdschrift stelselmatig updates van het aantal studenten die ingeschreven waren in Nederlandstalige leergangen. De groei van het aantal studenten zorgde ervoor dat de hoop op een universiteit waar beide taalgemeenschappen op gelijke voet behandeld werden, steeg of zelfs bevestigd werd. Een tweede element dat regelmatig opdook is het argument dat de ULB/VUB een nationale rol moest vervullen. De troeven van Brussel als tweetalige hoofdstad en hoofdstad van Europa komen zeker in de beginfase van het VUB-contactblad heel vaak terug.¹⁹⁴

De VNVHO nam dus geen extreme standpunten in tot en met het academiejaar 1963-1964. In 1962 was er een einde gekomen aan twee opeenvolgende rectoren die positief stonden tegenover de verdubbeling. De nieuwe rector, Maurice Leroy, hield er een geheel andere

---

¹⁹¹ Idem, VNVHO27: VUB-contactblad december 1961 pagina 1.

¹⁹² Idem, VUB-Contactblad februari 1962 pagina 1-9.

¹⁹³ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO27: VUB-contactblad oktober 1963, pagina 1-5.

¹⁹⁴ Idem, VNVHO27: VUB-Contactblad: december 1961, oktober 1963, december 1963...

mening op na dan zijn voorgangers. In talloze speeches en redes hamerde Leroy erop dat het opgroeien binnen een Franstalige gemeenschap alleen maar voordelen met zich mee bracht. Ook het taalwetgeving in het onderwijs werd gewijzigd met de wet van 30 juli 1963. Nederlands werd de onderwijstaal in de Nederlandstalige gebieden, Frans in de Franstalige gebieden en Duits in de Duitstalige gebieden. Voor de Brusselse agglomeratie werd een verplichte tweetaligheid opgelegd in het lager en middelbaar onderwijs. De taalwetgeving was nog niet van toepassing op het hoger onderwijs.¹⁹⁵

Een nieuwe fase van bewustwording zal evenwel optreden toen men naging hoeveel Nederlandstalige studenten aan de Leuvense universiteit afstudeerden. Ondanks het stijgende aantal Nederlandstalige studenten aan de ULB/VUB was het aantal Nederlandstalige ingeschreven aan de Leuvense Alma Mater een doorn in het oog van vele Vlaamse intellectuelen rond de Brusselse universiteit. Zo gaat Frans de Pauw in zijn toespraak gehouden op 13 november 1963 tijdens de algemene vergadering van de Vlaamse oud-studenten te Brussel dieper in hoe volgens hem de ULB/VUB meer Vlaamse studenten kan aantrekken. Hij betreurde ondermeer dat te Leuven jaarlijks bijna 1300 leerkrachten afstuderen en in Brussel dit amper 50 is.¹⁹⁶ *'De vorming van een vrijzinnige Vlaamse elite wordt zo afgeremd en een totale verdubbeling is de enige manier om deze achterstand weg te werken'*¹⁹⁷

Frans De Pauw haalde naast bovenstaande uitspraak een nieuw element aan in verband met de verdubbeling. In zijn toespraak werd de eerste maal vermeld dat de verdubbeling *'heel traag'*¹⁹⁸ vorderde. Er was dus met andere woorden een vorm van frustratie merkbaar bij Frans De Pauw en andere voorstanders van een totale verdubbeling. In de volgende oplage van het VUB-Contactblad, deze van februari 1964, werd voor de eerste maal een gezamenlijk standpunt ingenomen door de VNVHO, de OSB en het BSG.¹⁹⁹ De toon van dit standpunt was evenwel nog neutraal. Er werd geen zondebok gezocht. De verschillende organisaties benadrukten het stijgende aantal Vlaamse studenten die na hun secundaire schoolloopbaan naar het hoger onderwijs trokken.²⁰⁰ Tot slot gaven ze een opsomming van de verdubbeling in iedere faculteit. Belangrijk om te onthouden is dat de verenigingen van studenten, oud-studenten en de VNVHO

---

¹⁹⁵ Wet houdende taalregeling in het onderwijs 30 juli 1963. Onderwijs Vlaanderen [Online] <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12391> [12.05.2018].

¹⁹⁶ Idem VNVHO17: Stukken betreffende aantallen studenten en de regionale spreiding van de studenten in de Nederlandstalige afdelingen van de VUB, 1959-1966: Tellingen van het aantal Nederlandstalige studenten aan de ULB/VUB tegenover deze van de UCL/KUL.

¹⁹⁷ Idem, VUB-Contactblad: December 1963 pagina 2

¹⁹⁸ Idem, VUB-Contactblad: December 1963, pagina 3.

¹⁹⁹ Idem, VUB-Contactblad: Februari 1964, pagina 1-8.

²⁰⁰ Idem, VUB-Contactblad: Februari 1964, pagina 2-4.

met geen vinger wezen naar de Raad van Bestuur of de rector. De toon van het debat is er één van vriendschap en duidelijk respect naar de universitaire overheid toe.

In de oplage van november 1964 dook plots ‘nieuwe naam’ op. Aloïs Gerlo schreef voor het eerst een bijdrage in het VUB-Contactblad en dit in naam van de Vereniging voor Vlaamse Professoren (VVP)²⁰¹. De roep voor een algemene verdubbeling van de cursussen was vanaf nu niet meer de enige eis die de Vlamingen naar voren schoven. De VVP eiste een splitsing van de subsidies volgens taalstelsel en vervolgens staatstoezicht op deze gescheiden boekhoudingen.²⁰² De Vlaamse Professoren vonden het niet meer dan normaal dat de staatsubsidies die de ULB/VUB kreeg voor de verdubbeling van de cursussen ook effectief alleen daarvoor gebruikt werden. Hier begon twijfel over te bestaan nadat rector Maurice Leroy²⁰³ herhaaldelijk het financiële argument aanhaalde om de verdubbeling van de bepaalde richtingen uit te stellen.²⁰⁴

In januari 1966 startte een nieuwe episode van polarisering. De universitaire overheid slaagde er niet in om tegemoet te komen aan de eisen van de Vlaamse prominente figuren aan de unitaire universiteit ULB. In Leuven heerste een revolutionair klimaat en ook in Brussel worden de eisen scherper gesteld. De VNVHO, OSB, VVP en BSG eisten dat het Nederlands erkend werd als officiële taal van de universiteit naast het Frans.²⁰⁵ De nieuwe rector Marcel Homès was er echter wel van overtuigd dat een totale verdubbeling nodig was. Zo sprak hij op de opening van academiejaar 1965-1966 nog volgende verzoenende woorden uit: *“Het is niet altijd mogelijk zich in een andere taal dan de eigen taal uit te drukken. Daarom zal ik bereid zijn naar u in de taal van uw keuze te luisteren. Maar voor een universitair moet het altijd mogelijk zijn de taal van de anderen te verstaan en moet het vooral ook gewild worden de anderen te begrijpen. Er zijn geen twee groepen studenten voor mij”*.²⁰⁶ Het academiejaar 1965-1966 was echter het eerste jaar zijn sinds 1955-1956 dat geen enkele cursus verdubbeld zou worden. Deze stilstand

---

²⁰¹ Opgericht op 31 oktober 1964.

²⁰² Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO27: VUB-Contactblad, november 1964 pagina 15.

²⁰³ Rector vanaf 1962-1965 en geen voorstander van een totale verdubbeling. Hij opperde eerder dat Nederlandstalige studenten voordeel zouden halen uit het studeren van de Franse traditie die een universele taal en cultuur is. Dat zou hen toelaten om te kunnen uitgroeien tot een tweetalige elite. Uitspraak uit TYSENS (Jeffrey). Zaaien in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE (Els) & TYSENS (Jeffrey), ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 72-73

²⁰⁴ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO27: VUB-Contactblad, november 1964 pagina 11-15.

²⁰⁵ Idem, VNVHO27: VUB-Contactblad, januari 1966: pagina 1.

²⁰⁶ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO27: VUB-Contactblad, januari 1966 pagina 2.

viel in bijzonder slechte aarde bij ‘*alle Vlaamse vrienden rond de VUB*’.²⁰⁷ Om deze ontevredenheid bij de Vlamingen aan de ULB/VUB weg te nemen, brachten ze een heel aantal concrete maatregelen naar voren. De Nederlandstaligen eisten een vice-rector, een vice-decaan in iedere faculteit en pariteit in de Raad van Bestuur.²⁰⁸ Een jaar later, bij de openingsreden van het academiejaar 1966-1967 sprak rector Homès nog duidelijkere taal. “*Ik zal alles doen dat binnen mijn mogelijkheden ligt om een totale verdubbeling te bekomen*”.²⁰⁹

Ondanks de goede voornemens van de rector werden de beloftevolle woorden niet omgezet in beleidsverklaringen of daden. De Raad van Bestuur, waar met Piet Vermeyleen maar één Vlaming in zetelde²¹⁰, bleef doof voor enige vorm van verandering aan de universitaire structuur. Toch zullen de raadsleden opgelucht adem hebben gehaald wanneer de focus van de ‘verdubbelingsproblematiek’ verschoof naar de angst voor de overheveling van Leuven-Frans naar de Brusselse agglomeratie. De universiteit trad eensgezind op tegen deze geruchten en schaarde zich snel achter het idee om Leuven-Frans over te hevelen naar Wallonië.²¹¹ Eenmaal de bliksemafleider achterwege was, hernam de VVP haar politieke retoriek van inspraak en gelijkheid. In het VUB-contactblad van maart 1967 benadrukte de vereniging wederom dat de ULB/VUB een nationale instelling was en dat beide landstalen op gelijke voet met elkaar moesten staan. De unitaire universiteit werd ook hier nog niet in vraag gesteld. De verenigingen rond de universiteit zagen een universiteit onder dezelfde naam als de toekomst. Ook eiste de VVP dat de administratie voortaan in twee talen zou verlopen. Zo zou de drempelvrees van Vlaamse studenten om te studeren in Brussel afnemen.²¹² In het nummer van december 1967 zien we eenzelfde toon van de VNVHO. Ook rector Homès benadrukte het unitaire karakter van de universiteit en de doelstelling om beide taalgemeenschappen met elkaar te laten samenleven binnen de tweetalige Brusselse hoofdstad. Het aantal studierichtingen waarmee een eindexamen behaald kon worden, was voor de Franstaligen 115 en voor de Nederlandstaligen 85. Deze kloof zou tegen 1971 overbrugd moeten worden volgens de toenmalige rector.²¹³ Een tweede element dat opvalt in het laatst verschenen nummer voor de studentenprotesten van mei 1968 is de positieve taal die gebruikt werd. De VNVHO benadrukt het stijgende aantal aan

---

²⁰⁷ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO27: VUB-Contactblad, januari 1966 pagina 3.

²⁰⁸ Idem, pagina 4.

²⁰⁹ Idem, VNVHO27: VUB-Contactblad oktober 1966: pagina 3.

²¹⁰ VERMEYLEEN P. *Gulzig Leven*, Leuven, Kritak, 1984, pagina 63.

²¹¹ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, PGER125: Dossier met betrekking tot de Algemene Vlaamse eisen en de autonomie van het Nederlandstalig Hoger Onderwijs. Standpunten Brusselse verenigingen aan de ULB/VUB pagina 1.

²¹² Idem, VNVHO27, VUB-Contactblad maart 1967, pagina 3-4.

²¹³ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO27: VUB-Contactblad december 1967, pagina 3-5.

studenten aan de Nederlandstalige leergangen en de rooskleurige toekomst die rector Homès in zijn openingsrede tijdens de academische opening had gehouden.²¹⁴

In januari 1968 was dus nog maar weinig aanzet gegeven tot de verdere verdubbeling en van de splitsing van unitaire universiteit was nog altijd geen sprake. Wrevel was zeker aanwezig onder verscheidene Vlaamse prominente figuren maar de ‘slakkengang’ of het ‘getalm’ van de verdubbeling van de cursussen was niet voldoende om een aparte Nederlandstalige vrijzinnige universiteit te laten ontstaan. In de nacht van 14 op 15 januari 1968 braken er rellen uit in de Leuvense studentenstad. Het episcopaat verslikte zich na mei 1966 een tweede maal in de gedachtegang van de Leuvense studenten en enkele weken later verklaarde de bisschop van Brugge, Emile Jozef De Smedt, dat het unitaire karakter van de Leuvense universiteit niet meer vol te houden was.²¹⁵ De breuk binnen de Belgische katholieke Kerk tussen de Franstalige bisschoppen enerzijds en de Nederlandstalige bisschoppen anderzijds opende als het ware perspectieven voor de Vlaamse intellectuelen rond de unitaire Brusselse universiteit.

De Katholieke eenheid aan de Leuvense Alma Mater was gebroken. Ook aan de vrijzinnige universiteit in de hoofdstad speelde de gedachte van eenheid een niet te onderschatten rol. Zo hamerden zowel Vlamingen als Franstaligen op het feit dat indien de universiteit zou splitsen, een van de principes van Vrij Onderzoek geschonden zouden worden.²¹⁶ De gedachte aan eenheid werd ondergraven door het uitblijven van verandering aan de oude unitaire structuur. De studentenprotesten van mei 1968 waren een ideale gelegenheid om de conservatieve Raad van Beheer een fatale slag te bezorgen. De studentenprotesten zorgden voor een verwarrende periode aan de ULB/VUB. De eis om een zelfstandige Nederlandstalige universiteit te laten ontstaan was zeker niet de hoofddoelstelling van de Brusselse studenten.²¹⁷ Het waren de Nederlandstalige professoren en de afgevaardigden van het administratief personeel die de Raad van Beheer van de unitaire universiteit niet meer erkenden en besloten om hun eigen Raad van Beheer, het Coördinatiecomité voor de Nederlandstalige Universitaire Gemeenschap (CONUG), samen te stellen. Zowel het administratief, academisch personeel van de VUB als

---

²¹⁴ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO27: VUB-Contactblad december 1967, pagina 1-2.

²¹⁵ VOS L. & DEREZ M. e.a. *Studentenprotesten in de jaren zestig: De stoute jaren*. Tielt, Lannoo, 1988, pagina 131-132.

²¹⁶ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, JW28: Inkomende briefwisseling: Studentenblad De Geus januari 1965, pagina 3.

²¹⁷ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VUB VO279: Correspondentie Vrij Onderzoek, 1967-1968, manifest van BSG en VO 1968.

de studenten kregen binnen deze raad zetels toegewezen. Aloïs Gerlo werd aangeduid als voorzitter van het CONUG en kwam meermaals in conflict met zijn eigen studenten.

In het VUB-Contactblad van juni 1968 wezen de auteurs op het feit dat de unitaire structuur volledig verouderd was. Het feit dat de universiteit doof was voor meer democratie en emancipatie van haar personeel en studenten zag het tijdschrift als de hoofdoorzaken van de splitsing. Ook het feit dat beide taalgemeenschappen nooit gelijk behandeld zouden worden, was een van de hoofdargumenten van de breuk binnen de unitaire ULB/VUB.²¹⁸ Eerder had rector Homès al de pijp van de unitaire universiteit aan Maarten gegeven. In zijn testament dat hij overhandigde aan de Raad van Bestuur op 2 april 1968, sprak hij al eerder dat de unitaire structuur zichzelf ondergraven had. Hij zag geen andere optie dan de Nederlandstalige leergangen een eigen raad van bestuur te schenken alsook volledig gescheiden boekhoudingen door te voeren.²¹⁹

Eenmaal de zelfstandige VUB opgericht was, stopte het VUB-Contactblad met verschijnen. Het laatste nummer verscheen in december 1969 en omvatte enkel de openingsrede van Aloïs Gerlo voor het academiejaar 1969-1970, het eerste jaar dat de Nederlandstalige en Franstalige universiteit apart door het leven gaan. In zijn toespraak verwees Gerlo naar het unitaire verleden als een moeizaam proces. Ook verwees hij naar de moeizame onderhandelingen om de inboedel van de universiteit te verdelen. Tot slot wees Gerlo er wel op dat dit proces direct zijn vruchten afwierp. Er waren 950 nieuwe inschrijvingen bij de start van het academiejaar, een recordaantal.²²⁰

6.2 Vereniging voor Vlaamse Professoren

De VNVHO was alleen niet sterk genoeg om voldoende druk uit te oefenen op de Raad van Bestuur van de ULB/VUB om de ‘Vlaamse eisen’ door te drukken. In oktober 1964 begonnen ook een aantal Vlaamse Professoren zich te roeren. De Vereniging voor Vlaamse Professoren (VVP) was een Vlaamse interuniversitaire organisatie met leden van Leuven, Gent, Brussel en Antwerpen. De VVP haar doelstelling bestond erin om aan de vrije universiteiten²²¹ de subsidies te scheiden volgens taalstelsel, de gelijkschakeling van de wedden van onderwijzend

---

²¹⁸ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VNVHO27: VUB-Contactblad juni 1968, pagina 1-6.

²¹⁹ Idem, VNVHO27: VUB-Contactblad juni 1968, pagina 19-21.

²²⁰ Idem, NVHO27: VUB-Contactblad december 1969, pagina 1-10.

²²¹ UCL/KUL en de ULB/VUB

en administratief personeel met deze van de staat te bekomen. Ten slotte pleitte de VVP voor staatstoezicht op de gescheiden boekhoudingen van de twee taalstelsels.²²²

De twee personen die de leiding namen binnen de VVP waren enerzijds Piet De Somer van de Leuvense universiteit en anderzijds Aloïs Gerlo van de Brusselse universiteit. De UCL/KUL en de ULB/VUB waren destijds de twee universiteiten in België waar de twee taalgemeenschappen nog ‘samenleefden’. Ondanks het feit dat de Nederlandstalige en de Franstalige entiteiten van de respectieve universiteiten hun eigen leven zullen leiden na 1968 kan men ze op bepaalde punten niet met elkaar vergelijken. In Leuven zien we de Vlaamse Beweging uitdrukkelijk op het voorplan treden. De Leuvense universiteit wordt een struikelblok voor de regering. Het argument dat de Vlaamse Beweging het meeste naar voren bracht heeft betrekking op de taalwetgeving in het onderwijs. Het principe ‘streektaal is voertaal’ was niet van toepassing op het universitaire onderwijs en hierdoor kon de Franstalige UCL na het vastleggen van de taalgrens in 1962 gewoon in de Leuvense stad blijven.²²³ Aan de Brusselse universiteit was de Vlaamse Beweging eerder passief aanwezig en draaide het debat rond gelijkheid van de beide taalgemeenschappen binnen het universitaire gebeuren. Het getouwtrek voor een autonome universiteit speelde zich meer af in de achterkamers. In tegenstelling tot de Leuvense universiteit waar de eisen van alle comités in het openbaar verkondigd werden. Het is dan ook deze achterkamerpolitiek dat we onderzoeken in het onderdeel van de netwerkanalyse. Een eis als de overheveling van de Franstalige of Nederlandstalige leergangen was volledig uit den boze.²²⁴ Zo werd er even geopperd om de volwaardige Nederlandstalige vrijzinnige universiteit uit Brussel te halen en te verplaatsen naar Antwerpen. Deze gedachten kende evenwel teveel tegenstanders om te realiseren.²²⁵

Aloïs Gerlo was voorzitter van de VVP en was zeer goed op de hoogte van de gebeurtenissen in Leuven en Brussel. De VVP zetelde namelijk in zowel het Leuvense als het Brusselse actiecomité. De rol van Gerlo binnen het Leuvense actiecomité is echter niet onomstreden. Hij bekleedde niet alleen het voorzitterschap van de VVP maar ook deze van het Vermeylenfonds.

---

²²² Centrum voor Academische Vrijzinnige Archeiven, VUB BSG1013: Artikel over de oprichting van de VVP (Vereniging van de Vlaamse Professoren) in "Deze Tijd".

²²³ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: VUB PFDP333: Het archief van Frans De Pauw met betrekking tot de Vereniging voor Vlaamse Professoren: Brief met betrekking tot de uitbreiding van de taalwetgeving tot het hoger onderwijs.

²²⁴ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: PGER127: Dossier van het '5 november-comité', omvat notulen, briefwisseling, krantenknipsels in verband met de Vlaamse eisen, taalwetgeving, verdubbeling 1966-1968.

²²⁵ Idem, PGER125: Brief aan de Vlaamse parlementsleden, 1 januari 1962.

De voorzitter van het Leuvens actiecomité, Maurits Van Haegendoren, zag dit liever anders.²²⁶ Daarnaast vond Gerlo het onaanvaardbaar dat de Vereniging voor Vlaamse Studenten ook een zetel kreeg toegewezen in het actiecomité. Gerlo was er heilig van overtuigd dat de Vlaamse eisen niet verbonden mochten worden met sociale eisen.²²⁷ Het ging zelfs zo ver dat Gerlo vanaf december 1966 zijn kat stuurde naar de vergaderingen zolang de studenten mee aan tafel zaten. Belangrijk om toe te voegen is dat Gerlo met dit idee niet alleen stond. Het idee dat het personeel van de universiteit meer in de pap te brokken had over het te voeren beleid van de universiteit dan studenten werd gesteund door meerdere leden van het comité.²²⁸

6.2.1 Stelling en standpunt ingenomen door Vlaamse professoren

De verslagen van de vergaderingen van de VVP startten in maart 1965. Aangezien de vereniging in elke Vlaamse universiteitsstad een eigen afdeling had, focussen we op de Brusselse afdeling van de VVP.²²⁹ De eerste vergadering van de Brusselse VVP werd gehouden op 12 maart 1965 en startte met een verontrustende toon. De Brusselse professoren waren ongerust over de geringe uitstraling van de ULB in Vlaanderen.²³⁰ De Vlaamse professoren wilden zich engageren om de uitstraling in het Vlaamse landschap te verhogen. Desalniettemin wezen ze op de trage vooruitgang van de verdubbeling van de cursussen. Ze pleitten ervoor dat de universiteit zou uitgroeien tot een nationale instelling. Daarnaast brachten ze ook het idee naar voren dat Nederlandstaligen meer inspraak moesten krijgen in het beleid. Ze vonden het niet meer dan normaal dat de rector de twee landstalen perfect beheerste. Daarnaast opteren ze voor het idee om twee vice-decanen te benoemen aan iedere faculteit. Een voor elke taalgemeenschap.²³¹ Tot slot benadrukten ze het feit dat de VVP niet streefde naar de splitsing van de universiteit.

Een goed jaar later deed de VVP een nieuwe oproep aan de universitaire overheid om de 'kinderziektes' van de Nederlandstalige leergangen aan te pakken. Op de vergadering van 17

---

²²⁶ Idem, PGER125: Dossier met betrekking tot de algemene Vlaamse eisen en de autonomie en democratisering van het 'Nederlandstalig Hoger Onderwijs' deel I, 1966-1967: Verslag vergadering Leuvens actiecomité 24 november 1966.

²²⁷ Idem, PGER125: Dossier met betrekking tot de algemene eisen en de autonomie van het Nederlandstalig Hoger Onderwijs: Verslag vergadering 28 december 1966.

²²⁸ Idem, PGER125: Verslag vergadering 12 januari 1967.

²²⁹ Dit is tevens de enige goed bewaarde afdeling van de VVP. Over de Gentse en de Antwerpse zijn geen verslagen meer terug te vinden. Ook de Leuvense afdeling heeft maar een kleine erfenis achtergelaten in de Archief- en Documentatiecentrum voor het Vlaams-Nationalisme te Antwerpen.

²³⁰ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: PFDP323: Dossier inzake vergaderingen van het hoofdbestuur en het dagelijks bestuur VVP: Verslag vergadering VVP afdeling Brussel 12 maart 1965.

²³¹ Idem, PFDP323: Brusselse VVP Verslag vergadering 12 maart 1965.

juni 1966 waren een heel aantal professoren ongerust over het tekort aan Nederlandstalig administratief personeel, het tekort aan Nederlandstalige lectuur en een grondig tekort aan verscheidene laboratoria materialen waardoor het onderwijs niet naar behoren kon aangeboden worden aan de Nederlandstalige studenten.²³²

Op de vergadering van 18 mei 1967 kwam de Brusselse VVP bij elkaar om zich te buigen over de overheveling van Leuven-Frans. Er waren geruchten dat de Franstalige afdeling van de KUL zich zou vestigen in de Brusselse agglomeratie. De professoren verzetten zich zeer heftig tegen deze mogelijke piste. De enige manier voor de UCL om haar eigen gemeenschap te dienen, is door zich te vestigen in Wallonië.²³³ Door dit standpunt in te nemen schaarden ze zich ook achter het voorstel om de taalwetgeving uit te breiden naar het hoger onderwijs. De Leuvense VVP had reeds op 1 maart 1967 hetzelfde standpunt ingenomen.²³⁴ Tot slot herhaalden ze hun eis dat Nederlandstaligen meer inspraak moeten krijgen in het universitaire bestuur. Het aanduiden van een Nederlandstalige vice-rector en vice-decaan zijn hier enkele voorbeelden van. Daarnaast waren er steeds meer vaststellingen dat de ULB haar subsidies verkregen van de Belgische staat voor het uitbouwen van de Nederlandstalige leergangen niet voor deze doeleinden gebruikte.²³⁵ Tevens maakte de VVP de ULB erop attent dat Nederlands nog steeds niet de tweede officiële taal was aan de universiteit. Vooral dit punt zorgde voor argwaan onder de professoren. Ze zagen in het feit dat Nederlands geen officiële taal was een soort ongelijkheid ontstaan tussen de professorenkorpsen van de Franstalige afdeling en de Nederlandstalige afdeling. *“Deze ongelijkheid moet dringend aangepakt worden. Indien er op korte termijn geen verandering van deze situatie zal plaatsvinden, zal de gedachte aan een splitsing onvermijdelijk opduiken”*.²³⁶

18 mei 1967 kunnen we dus noteren dat er de eerste keer openlijk het woord splitsing in de mond wordt genomen. Terwijl de VNVHO eerder op de vlakte bleef en een aanvallende politieke stelling trachtte te vermijden, zagen we dat de VVP al snel haar tanden laat zien. Reeds in 1965 praten ze over het aanstellen van Nederlandstalige vice-rectoren en vice-decanen. Het discours van de vereniging werd steeds heftiger en de ruimte voor onderhandeling werd kleiner.

---

²³² Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, PFDP323: Brusselse VVP Verslag vergadering 17 juni 1966.

²³³ Idem, PFDP323: Brusselse VVP verslag vergadering 18 mei 1967.

²³⁴ Idem, PFDP331: Dossier inzake standpunten van de VVP betreffende universitaire expansie 1967: Standpunt VVP 1 maart 1967.

²³⁵ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: PFDP323: Brusselse VVP verslag vergadering 18 mei 1967.

²³⁶ Idem, PFDP323: Brusselse VVP Verslag vergadering 18 mei 1967 pagina 3.

De Vlaamse professoren toonden hier duidelijk op een eigen agenda en voelden zich geruggesteund door andere sterke personen om hen deze slagkracht te geven.

De agenda van de Brusselse VVP werd hierna politiek gekleurder. Op de vergadering van 16 september 1967 namen ze steeds meer standpunten van de Vlaamse Beweging over. Zo waren ze tegen de uitbreiding van de Brusselse agglomeratie en moest Vlaams-Brabant beschermd worden tegen een uitbreiding van de Franse taal.²³⁷ Tot slot brachten ze het idee van universitair evenwicht per taalgemeenschap naar voren. De Brusselse VVP vond dat zowel de Nederlandstaligen als Franstaligen de keuze moesten hebben tussen een gelijk aantal universiteiten waar men studierichtingen kon volgen in de moedertaal. Voor Nederlandstaligen zouden dit de universiteiten van Gent, Leuven, Brussel en Antwerpen zijn. Voor de Franstaligen ging het om de universiteiten van Brussel, Ottignies (Louvain-La-Neuve)²³⁸, Bergen en Luik.²³⁹

Het laatste verslag van de VVP had betrekking op de vergadering van 16 mei 1968. De vereniging wil een paritair samengestelde raad van bestuur. Ook wilden ze een structurele tweeledigheid van de ULB/VUB. Deze hardere eisen kwamen er nadat het totaal aantal studenten ingeschreven in Nederlandstalige leergangen voor het eerst daalde in het academiejaar 1967-1968.²⁴⁰ De VVP stond in 1968 verre van geïsoleerd in deze stellingname. Ook de CVP en de BSP hadden van de oprichting van een autonome VUB een verkiezingsthema gemaakt.²⁴¹ De Raad van Bestuur van de unitaire universiteit stond steeds meer geïsoleerd in haar houding. De studentenprotesten aan de Brusselse universiteit waren dan ook het kantelmoment om de CONUG op te richten en om de Raad van Bestuur van de ULB niet langer te erkennen als legitiem machtsorgaan. De reden hiervoor was dat ze niet was samengesteld uit hele de universitaire gemeenschap.²⁴²

6.2.2 Machtsbasis en slagkracht

In het bewogen jaar 1968 had de VVP ruggensteun van de twee grootste politieke partijen van het land. Deze steun was meer dan noodzakelijk om hun doelstelling te realiseren. Om de machtsbasis van de VVP aan de universiteit te bepalen werpen we een blik op de verhoudingen

---

²³⁷ Idem, PFDP323: Brusselse VVP: Verslag vergadering 16 september 1967, pagina 1.

²³⁸ Er was reeds sprake over de aankoop van gronden in de gemeente Ottignies.

²³⁹ Idem, PFDP323: Brusselse VVP: Verslag vergadering 16 september 1967, pagina 2.

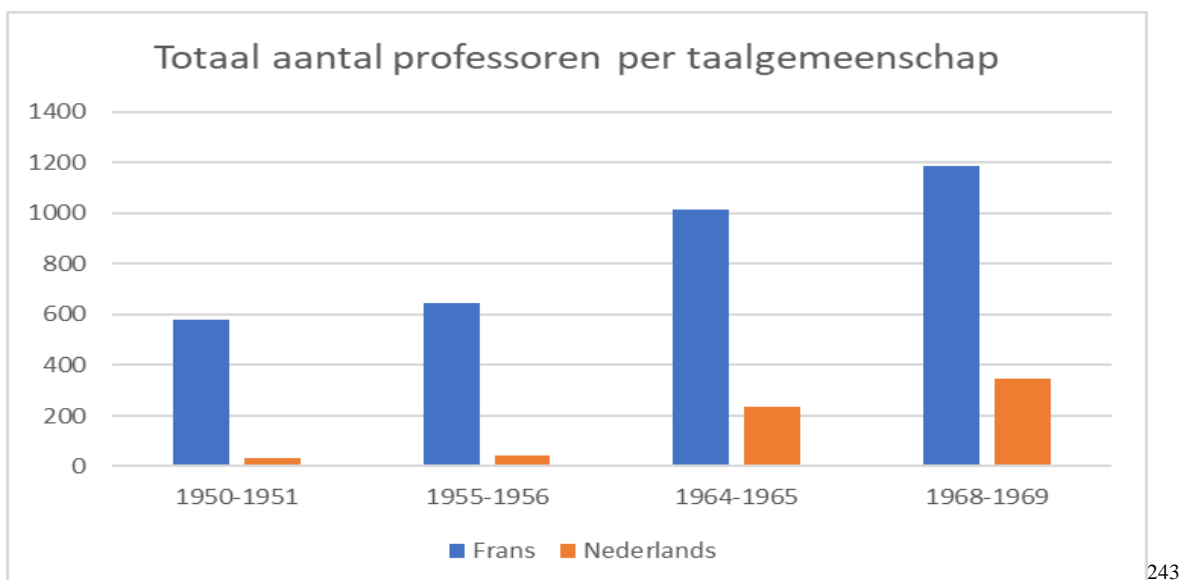
²⁴⁰ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VUB PFDP323: Verslag Brusselse VVP 16 mei 1968: pagina 1-3.

²⁴¹ Idem, VO279: Correspondentie Vrij Onderzoek, 1967-1968: Verkiezingsprogramma CVP en BSP.

²⁴² Idem, PFDP98: Dossier inzake de samenstelling en de vertegenwoordiging van de CONUG ten aanzien van de te realiseren tweeledigheid, 1968-1969: Memorandum van het NUG, pagina 1-4.

tussen de professorenkorpsen per taalgemeenschap. Voor we deze verhoudingen analyseren zijn er een aantal bemerkingen die we tijdens het lezen in het achterhoofd houden moeten. Zo konden er Franstalige proffen tewerkgesteld worden in de Nederlandstalige leergangen. Zolang hun kennis van de Nederlandse taal als voldoende werd beschouwd. Ook waren er professoren die in beide taalgemeenschappen onderwijsopdrachten vervulden. Deze rol was regelmatig weggelegd voor Vlaamse professoren. Zij vervulden in eerste instantie een onderwijsopdracht in de Franstalige leergangen om nadien vaak hetzelfde vak te doceren in het Nederlands.

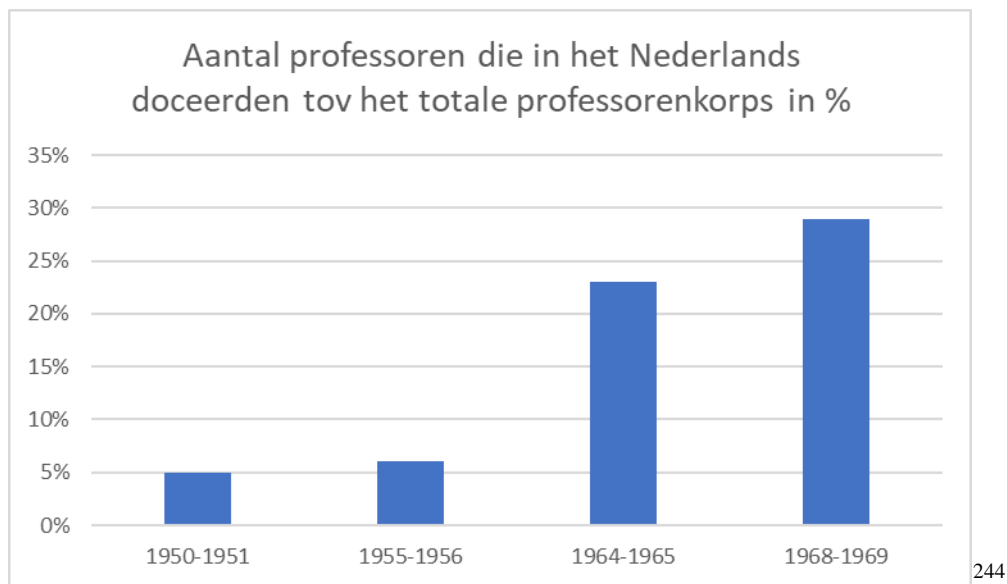
Vanaf 1955 komt de verdubbeling terug op het voorplan. Bij het volgende ijkpunt, het academiejaar 1964-1965 zien we dat iedere faculteit opengesteld was voor Nederlandstalige leergangen behalve deze van de Toegepaste Wetenschappen. Deze openstelling en verdubbeling betekent niet dat de professorenkorpsen even groot waren.

Het aantal professoren per taalgemeenschap toont direct aan dat het onevenwicht niet te onderschatten valt. Het professorenkorps dat doceerden in de Franstalige leergangen bestond uit 579 professoren terwijl de Nederlandstalige studierichtingen goed waren voor amper 31 professoren. Deze disproportie blijft nagenoeg het zelfde bij ons volgende ijkingspunt. Bij de start van het academiejaar 1955-1956 was het aantal professoren tewerkgesteld in de Franstalige leergangen gestegen naar 646. Het aantal professoren die doceerden met het Nederlands als voertaal steeg ook. In september 1955 waren er amper 41 professoren aangesteld die het Nederlands als onderwijstaal gebruikten. Tussen 1955 en 1964 werd er echter werk gemaakt

²⁴³ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: Collegeroosters ULB/VUB 1950-1951, 1955-1956, 1964-1965 en 1968-1969.

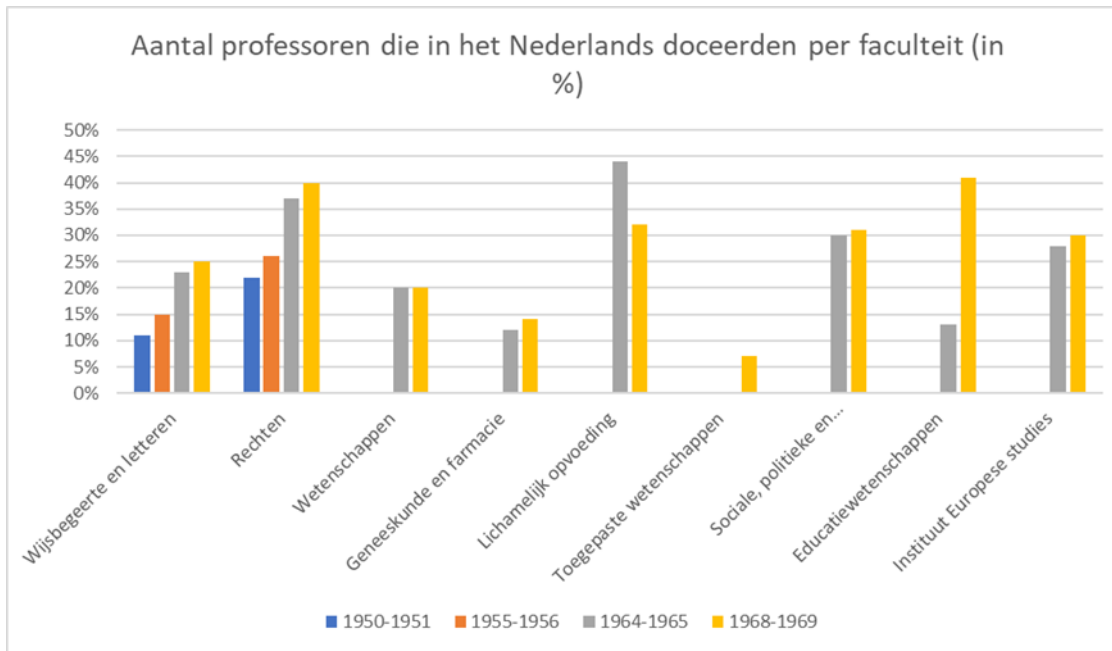
van de verdubbeling zoals we reeds besproken hebben. Het aantal professoren in de Nederlandstalige leergangen schoot dan ook de hoogte in. In 1964 waren er reeds 235 proffen tewerkgesteld binnen de Nederlandstalige leergangen. In 1968 zou dit aantal toenemen tot 347. Dit aantal bleef evenwel in contrast staan tegenover het aantal professoren dat tewerkgesteld was in de Franstalige afdelingen van de universiteit. Zo waren er in september 1964 reeds 1013 en in september 1968 zelfs 1187 professoren tewerkgesteld binnen de Franstalige leergangen. Als we deze cijfers in procenten uitdrukken dan kunnen we wel een stijging van het aandeel professoren dat tewerkgesteld was binnen de Nederlandstalige studierichtingen waarnemen.

Terwijl het professorenkorps die in het Nederlands doceerden in 1950 nog maar 5% van het totaal aantal professoren uitmaakte (en dit in 1955 nagenoeg hetzelfde bleef) zien we een opmerkelijke stijging als we naar het academiejaar 1964-1965 kijken. In dit academiejaar was het aandeel toegenomen tot 23%. In september 1968 zette de stijging zich verder tot 29%. Ondanks dat het aandeel professoren dat tewerkgesteld was aan de Nederlandstalige leergangen gestegen was, bleven we nog 20% weg van een evenredige verdeling tussen beide taalgemeenschappen.

²⁴⁴ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, collegeroosters ULB/VUB: 1950-1951, 1955-1956, 1964-1965, 1968-1969.

245

Ook tussen de faculteiten was er een grote discrepantie waar te nemen tussen het aandeel professoren dat tewerkgesteld waren in de Nederlandstalige en Franstalige leergangen. In de faculteit Letteren en Wijsbegeerte zien we een stijging op een periode van negentien jaar van 12% naar 25%. Een op vier professoren was tijdens het academiejaar 1968-1969 tewerkgesteld binnen de Nederlandstalige leergangen. De faculteit Rechten deed zelfs nog een stuk beter. In het academiejaar 1950-1951 oefende reeds 22% van het totaal aantal professoren een onderwijsopdracht uit in het Nederlands. Tegen september 1968 was dit cijfer gestegen naar 40%. Ook faculteit van Educatiewetenschappen kwam aardig in de buurt van een evenredige vertegenwoordiging. Met 41% was het zelfs de 'beste leerlinge van de klas'. Het aandeel professoren die het Nederlands als instructietaal gebruikten aan de faculteit van Economische, Sociale en Politieke wetenschappen en de Instituten voor Lichamelijke Opvoeding en Europese Studies hielden elkaar in evenwicht met om en bij de 30% tegenover het totale professorenkorps.

De overige faculteiten hun historiek met Nederlandstalige leergangen was een korter leven beschoren. In het academiejaar 1964-1965 was het in iedere faculteit mogelijk om een Nederlandstalig diploma te halen. Een uitzondering op deze regel was de faculteit Toegepaste Wetenschappen. Ook de faculteiten Wetenschappen en Geneeskunde en Farmacie bengelden onderaan de lijst wat het aandeel aan profffen tewerkgesteld binnen de Nederlandstalige leergangen betrof. De faculteit Wetenschappen kwam in 1968 uit op 20%. Deze van

²⁴⁵ Centrum voor Academische en vrijzinnige Archieven, collegeroosters ULB/VUB: 1950-1951, 1955-1956, 1964-1965 en 1968-1969.

Geneeskunde en Farmacie op 14%. Toegepaste Wetenschappen sloot de rij met amper 7%. De richtingen binnen deze faculteiten vereisten natuurlijk meer dan alleen een Nederlandstalige prof. Er moesten onder meer laboratoria gefinancierd worden. De financiële inspanningen om deze faculteiten te verdubbelen dus lagen vele malen hoger.

De VVP had ook als doel de professoren die in het Nederlands doceerden lid te maken. Zoals we eerder al zagen waren er een beperkt aantal professoren lid van de VNVHO: in totaal 44. Daarvan waren er 19 lid van de VVP.²⁴⁶ Op de vergaderingen van de Vereniging voor Vlaamse Professoren waren er tussen de 22 en 38 mensen aanwezig.²⁴⁷ De ledenlijst van de alle afdelingen van de VVP leert ons dat in het jaar 1966, 384 professoren lid waren van de vereniging. Deze 384 leden waren tewerkgesteld binnen alle universitaire instellingen in Vlaanderen: Gent, Leuven, Antwerpen en Brussel. Van deze 384 stonden er maar 34 professoren op de loonlijst van de unitaire Brusselse universiteit.²⁴⁸ Het aantal professoren die in het Nederlands colleges gaven lag beduidend hoger.²⁴⁹ De VVP had dus maar een beperkte aantrekkingskracht op de Brusselse professoren die in het Nederlands doceerden. Daarnaast werd de vereniging niet geconsulteerd toen de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid in maart 1968 een nieuw plan opmaakte voor de komende legislatuur van de regering van Gaston Eyskens (Eyskens V).²⁵⁰ Dit tot grote ergernis van Aloïs Gerlo. Des te meer omdat de Vlaamse Vereniging voor Studenten wel geconsulteerd werd.²⁵¹

Een massabeweging was de VVP, net zoals de VNVHO, zeker niet. Het merendeel van de professoren die het Nederlands als onderwijstaal gebruikte, werd geen lid van de vereniging. We kunnen zelfs concluderen dat de VNVHO populairder was onder de professoren dan de VVP. Een mogelijke verklaring hiervoor kan liggen in de doelstellingen van beide verenigingen. De harde taal van de VVP weerhield hoogst waarschijnlijk professoren ervan om lid te worden. Een andere mogelijkheid kan liggen aan de achtergrond van de professoren. Mogelijk werden er veel professoren met het Frans als moedertaal aangesteld aan de Nederlandstalige leergangen. Een andere verklaring kunnen we terugvinden in de

---

²⁴⁶ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, PFDP323: Dossier inzake de vergaderingen van het hoofdbestuur en het dagelijks bestuur van de VVP en van de afdeling Brussel, 1965-1967: Ledenlijst VVP 1966.

²⁴⁷ Idem, PFDP323: Verslagen vergaderingen van de Brusselse VVP.

²⁴⁸ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven: PFDP323: Dossier inzake vergaderingen van het hoofdbestuur en het dagelijks bestuur VVP + collegeroosters ULB/VUB 1950-1951, 1955-1956, 1964-1965 en 1968-1969.

²⁴⁹ Zie bijlage 6, pagina 29.

²⁵⁰ Idem, VUB PFDP323: Dossier inzake vergaderingen van het hoofdbestuur en het dagelijks bestuur VVP: Verslag algemene vergadering van de VVP van 16 mei 1968, pagina 1-3.

²⁵¹ Idem, PFDP323: Dossier inzake vergaderingen van het hoofdbestuur en het dagelijks bestuur VVP: Verslag algemene vergadering van de VVP van 16 mei 1968 pagina 2.

oprichtingsstructuur van de VVP. Deze vereniging bracht verschillende, conflicterende ideologieën samen. De alliantie tussen de Vlaamse vrijzinnigen in Brussel en de Katholieke Vlaamse professoren van de Leuvense universiteit zorgden ongetwijfeld voor gefronste wenkbrauwen onder het Brusselse (en Leuvense) professorenkorps. Dit ‘monsterverbond’ schoof ideologische verschillen op levensbeschouwelijk vlak op de achtergrond om de maatschappij te veranderen. Hun tussenkomst als intellectuele groepering in het maatschappelijk debat was enorm.

7. Netwerken en lobbyen aan de unitaire universiteit

De verschillende verenigingen aan de ULB/VUB probeerden zoveel als mogelijk op het voorplan te treden. Door middel van allerhande activiteiten probeerden ze de universitaire overheid te overtuigen van hun gelijk. De VNVHO deed dit onder meer door diners te organiseren met de leden van de Raad van Bestuur. De VVP stuurde bij regelmaat van de klok moties de Belgische samenleving in om de noodzakelijkheid van de verdubbeling en emancipatie van Nederlandstalige gemeenschap in het universitaire mogelijk te maken. De studiekring VO organiseerde dan weer talloze lezingen en debatavonden met als onderwerp de Vlaamse kwestie. Het OSB ten slotte richtte regelmatig brieven aan de rector om meer werk te maken van de verdubbeling. Al deze verenigingen hadden het doel om de te varen koers van de rector en de Raad van Bestuur, te beïnvloeden. Door dit gemeenschappelijk doel bestond er aan de ULB langzamerhand een ‘Vlaams front’. De druk om de verdubbeling uit te voeren, kwam niet alleen van bovenstaande verenigingen. De aanwezigheid van verscheidene politici bracht noodzakelijke contacten met zich mee. Eenmaal de CVP en de BSP hun verkiezingsprogramma uit de doeken deden voor de federale verkiezingen van maart 1968 bleek dat beide partijen voorstander waren van een autonome Nederlandstalige Brusselse universiteit.²⁵²

De overheveling van de UCL naar Wallonië had diepe wonden geslagen binnen de Belgische samenleving. Het is vanzelfsprekend dat de twee grootste politieke partijen hierover een standpunt innamen. Leuven-Vlaams had er immers voor gezorgd dat de regering was gevallen. Iets minder vanzelfsprekend was het innemen van een standpunt omtrent de Brusselse universiteit. Om politici warm te maken voor de Brusselse universitaire kwestie waren de contacten buiten de universiteit van groot belang, zelfs onontbeerlijk. Het lobbyen van de verenigingen rond de ULB bij politieke partijen enerzijds en anderzijds bij collega professoren, Raad van Bestuur, rectoren en studenten brachten een zeker bewustzijn tot stand dat de unitaire universiteit niet langer houdbaar was. Daarnaast kwam de splitsing van de Leuvense universiteit als geroepen voor de meest Vlaamsgezinde figuren aan de ULB om eenzelfde resultaat te bekomen.

Het idee van een autonome Nederlandstalige Brusselse universiteit duikt zeer laat op. Het is onwaarschijnlijk dat politici en andere invloedrijke personen hierover nooit vroeger gepraat

---

²⁵² Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VO279: Correspondentie Vrij Onderzoek, 1967-1968: Verkiezingsprogramma CVP en BSP.

hadden. Binnen en tussen de bestudeerde verenigingen werd er over een eventuele splitsing van de universiteit niet of amper geschreven, maar misschien des te meer gesproken. Deze lacune van het bronnenmateriaal gaan we proberen te overbruggen door middel van netwerkanalyse van de verschillende groeperingen, want een netwerkanalyse kan de mogelijke contacten en bruggen tussen de voornaamste actoren blootleggen. We bespreken eerst een theoretisch kader in verband met lobbyen en achterkamerpolitiek.

7.1 De achterkamers uitgelicht

Lobbyen heeft bij velen een negatieve connotatie. De mist die rond de acties van de lobbyist hangt want het lobbyen gaat doorgaans gepaard met geheimhouding maakt mensen wantrouwig of afkerig. In de breedste zin van het woord betekent lobbyen iedere poging (al dan niet geslaagd) van een persoon of organisatie om de publieke (op elk domein, politiek, bedrijfsgericht...) agenda te beïnvloeden en de besluitvorming te sturen in het voordeel van de organisatie die de lobbyist vertegenwoordigt.²⁵³ Bovenstaande definitie laat heel veel ruimte over om het beroep in te vullen. Iedereen kan zich bij wijze van spreken tot lobbyist verklaren. Grosse modo kunnen we drie grote categorieën van lobbyisten onderscheiden.

De eerste categorie zijn mensen die in het dagelijks leven voltijds lobbyist zijn. De lobbyisten zijn verbonden aan een bedrijf of organisatie om bepaalde wetgeving in hun voordeel te laten draaien. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in de auto-industrie, tabaksindustrie en de bankwereld. Deze bedrijven kunnen we vaak categoriseren als multinationals.²⁵⁴ De tweede categorie zijn hooggeplaatste mensen die vaak een politieke ambt bekleden en een groot netwerk hebben. Zij gebruiken hun netwerk en macht om een debat in een door hen gewenste richting te sturen. Deze categorie lobbyisten noemt men '*practioners*'. Ze worden dus niet betaald als lobbyisten in tegenstelling tot de eerste categorie.²⁵⁵ De laatste categorie lobbyisten zijn de incidentele lobbyisten. Het zijn vaak lokale verenigingen van dorpsbewoners die gekant zijn tegen een bepaald besluit bijvoorbeeld tegen de komst van windmolens in hun gemeente, voor meer fietsvriendelijke zones of voor zone 30 aan scholen. Ze zullen hun stem hoorbaar maken bij lokale politici en handelen vanuit een belang dat kort bij henzelf ligt.²⁵⁶

---

²⁵³ JAKUBIAK MIROŃCZUK A. Lobbying in a Democratic State of Law – between Meaning and Judgment, *IN: persona y derecho*, 72, 2015, Vol. 1, pagina 150

²⁵⁴ KORTWEG A. & HUISMAN E. Lobbyland: De geheime krachten in Den Haag. Amsterdam, De Geus, 2016, pagina 43.

²⁵⁵ *Idem*, pagina 43.

²⁵⁶ *Idem*, pagina 44.

Het is meer dan duidelijk dat de verenigingen als de VNVHO en de VVP vielen onder de tweede categorie, de ‘*practioners*’. Beroepshalve bracht ze hun tijd door in het parlement als Kamerlid, senator of aan de universiteit als professor. Ondanks hun meer dan drukke agenda vonden ze evenwel de tijd om zich te engageren in deze verscheidene verenigingen. Het overtuigen van politieke partijen om hun doelstelling te steunen, ging niet over een nacht ijs. Binnen de lobbywereld is er namelijk één gouden regel: ‘*Hoe vroeger je kan beïnvloeden, hoe beter*’.²⁵⁷ De vraag van Nederlandstalige studenten om Nederlandstalige cursussen en/of leergangen aan de ULB in te richten, gaat terug tot het einde van de 19de eeuw. De vernederlandsing van de Gentse universiteit en de mogelijkheid om Nederlandstalige doctoraatsdiploma in de rechten te behalen, heeft in Brussel de harten van de Vlaamse studenten sneller doen kloppen. Socialistisch politicus Hendrik Fayat sprak in 1951 reeds over de achterstelling van het Vlaamse hoger onderwijs in diverse Vlaamse kranten. De VNVHO werd opgericht op het einde van 1955. De Nederlandstaligen zijn dus meer dan vroeg genoeg begonnen met lobbyen.

Drukkingsgroepen die ontsproten zijn uit een ideologische bakermat zijn zeer vaak geallieerd aan een politieke partij. Een pressiegroep die een zeker ledenaantal verworven heeft, wilt gehoord worden bij haar ideologisch geaffineerde partij.²⁵⁸ Dit was voor de vrijzinnige Vlamingen in Brussel zeker niet gemakkelijk. Ten eerste waren de vrijzinnigen grosso modo verdeeld over de socialistische en liberale partij.²⁵⁹ Daarnaast was er ook een zekere aanhang van vrijzinnigen binnen de Volksunie. Een voorbeeld hiervan is Maurits Van Haegendoren. Hij was lid van de VNVHO, van 1968 tot 1976 was hij tevens senator en kwam met regelmaat van de klok lezingen geven over de Vlaamse kwestie aan de ULB.²⁶⁰ Na het uiteenvallen van de Volksunie kozen een heel aantal politici voor de liberale en de socialistische partij.

Daarnaast waren de drie ‘klassieke partijen nog unitair. Franstaligen en Nederlandstaligen moesten samen tot een programma komen. Desondanks werd de Vlaams gezinde vleugel binnen deze unitaire liberale en socialistische partij steeds sterker. De opkomst van de regionalistische partijen hadden tot gevolg dat bij de verkiezingen van maart 1968 de Vlamingen, Fayat en Gelders binnen het tweetalig arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde naar onverkiesbare plaatsen werden verwezen op de unitaire socialistische lijst. Zij aanvaardden dit niet en kozen om met een eigen lijst, de Rode Leeuwen, naar de kiezer te trekken. Het

---

²⁵⁷ SOENENS D. *Lobbyen in de Wetstraat*. Antwerpen-Berchem, EPO, 2017, pagina 15.

²⁵⁸ NAERT F. *De Uitgeperste democratie: Lobby's in actie*. Leuven, Davidsfonds, 1992, pagina 120.

²⁵⁹ TYSENS J & WITTE E. *De vrijzinnige traditie in België*. Brussel, VUBPRESS, 1996, pagina 38..

²⁶⁰ Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven, VO300: Correspondentie, 1966-1967: uitnodiging voor Maurits Van Haegendoren om te spreken over de faciliteitengemeenten in Brabant. & *Maurits Van Haegendoren* [Online] <https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/2636> [24.05.2018].

partijbestuur had hiervoor hun fiat gegeven.²⁶¹ De Vlaamse liberalen besloten na mei 1968 in Brussel dezelfde weg op te gaan als hun socialistische collega's. De *'Blauwe leeuwen'* kwamen de volgende federale verkiezingen in november 1971 op met een eigen lijst in het arrondissement Brussel. In 1972 viel de unitaire PVV uit elkaar in een Vlaamse en een Franstalige vleugel.²⁶² De Vlaamse Vrijzinnigen hadden dus niet één partij waar ze allemaal terecht konden.

7.2 Netwerken: Het clusteren van verschillende entiteiten

De verschillende verenigingen op en rond de ULB hadden natuurlijk contact met elkaar. Doordat verschillende personen meerdere mandaten bekleedden binnen deze organisaties verliep de communicatie dan ook vlekkeloos. De personen die meerdere mandaten cumuleerden, behoren tot groep van intellectuelen zoals we deze gedefinieerd hebben in de inleiding.

De vervlechting tussen de verschillende verenigingen kan op twee manieren gebeuren. Er kan een monocentrisch of een polycentrisch netwerk ontstaan. In een monocentrisch netwerk is er een relatief kleine top die de doelstelling homogeniseert. De relaties onderling zijn zeer direct door de kleine afstand tussen de personen.²⁶³ Het polycentrisch netwerk kenmerkt zich door meerdere onafhankelijke entiteiten met slechts enkele linken tussen deze verschillende organisaties. De verenigingen delen dezelfde waarden en normen maar hun doelstellingen liggen verder uit elkaar om samen op te treden.²⁶⁴ Als we de netwerkstructuur op de volgende pagina erbij nemen, kunnen we concluderen dat we te maken hebben met een polycentrisch netwerk. Er waren namelijk slechts enkele namen die iedere vereniging met elkaar verbond.

Het is onmogelijk om de netwerken van alle betrokken verenigingen in kaart te brengen, want dat zou het kader van een masterpaper ver overschrijden. In de netwerkanalyse kozen we ervoor om de VNVHO centraal te stellen omdat deze vereniging als expliciet doel had om de Nederlandse leergangen in Brussel te realiseren. De verschillende verenigingen situeerden zich door deze invalshoek rond de VNVHO. Iedere persoon die we in het netwerk terugvinden is

---

²⁶¹ BRACQUENE W. Van eenheid naar scheiding. IN SP-BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST ed. 25 jaar Rode Leeuwen: Een kwarteeuw Vlaams socialisme in de hoofdstad, Brussel, Socialistische Partij, 1993, pagina 35-36.

²⁶² VOLCKAERTS D. *Bij het overlijden van Piet Van Brabant* [Online] <https://www.bruzz.be/politiek/bij-het-overlijden-van-piet-van-brabant-2006-07-13> [24.05.2018].

²⁶³ DUFFHUES T e.a. *Bewegende patronen: Een analyse van het landelijk netwerk van katholieke organisaties en bestuurders (1945-1980)*. Nijmegen, Katholiek Documentatiecentrum, 1985, pagina 38.

²⁶⁴ Idem, pagina 38.

dus ten minste lid of financier van de VNVHO. De Christelijke Volkspartij (CVP) had zeven verbindingen met de vrijzinnige organisatie, de Partij voor Vrijheid en Vooruitgang (PVV) vijftien en de Belgisch Socialistische Partij (BSP) twintig. Naast de politieke partijen had het OSB ook een groot aandeel in het ledenaantal van de VNVHO. Drie leden van deze vereniging hadden ook nog een lidkaart van een andere opgenomen organisatie op zak.

De laatste organisatie verbonden met de VNVHO was de VVP. Binnen de Vlaamse professorenbeweging waren negentien personen lid van de VNVHO. Zes hiervan bezaten een lidkaart van een andere organisatie. De VVP had sociale relaties binnen de Belgische Socialistische Partij en binnen de PVV. Met Albert Lilar had de VVP één enkel lid binnen de PVV. Piet Vermeylen en Hendrik Fayat waren de leden van de VVP binnen de BSP.

Albert Lilar was in mei 1968 senator voor de PVV. Daarnaast was hij ook nog steeds in dienst als hoogleraar maritiem recht aan de ULB en baatte hij zijn eigen advocatenkantoor uit.²⁶⁵ Piet Vermeylen was sinds 1946 onafgebroken senator voor de BSP tot 1974. Hij bekleedde een aantal ministerposten waaronder deze van Justitie van 1961 tot 1965. Vanaf 1968 tot 1972 was hij minister van Nationale Opvoeding. Naast zijn loopbaan als senator was hij ook verbonden als hoogleraar aan de ULB en later de VUB.²⁶⁶ De laatste directe relatie tussen de VVP en de BSP was Hendrik Fayat. Fayat was sinds 1946 tot 1974 Volksvertegenwoordiger in de Kamer. Eenmaal bij de installatie van de Regering Eyskens V op 17 juli 1968 werd hij minister voor Buitenlandse Handel.²⁶⁷ De connecties van de VVP met de socialistische en liberale partij waren dus geen kleine garnalen. Zowel het OSB als de VVP waren verenigingen met een beperkt doelpubliek. De politieke zwaargewichten beschikten over een uitgebreid netwerk om te lobbyen voor de doelstellingen van de VVP en van het VNVHO.

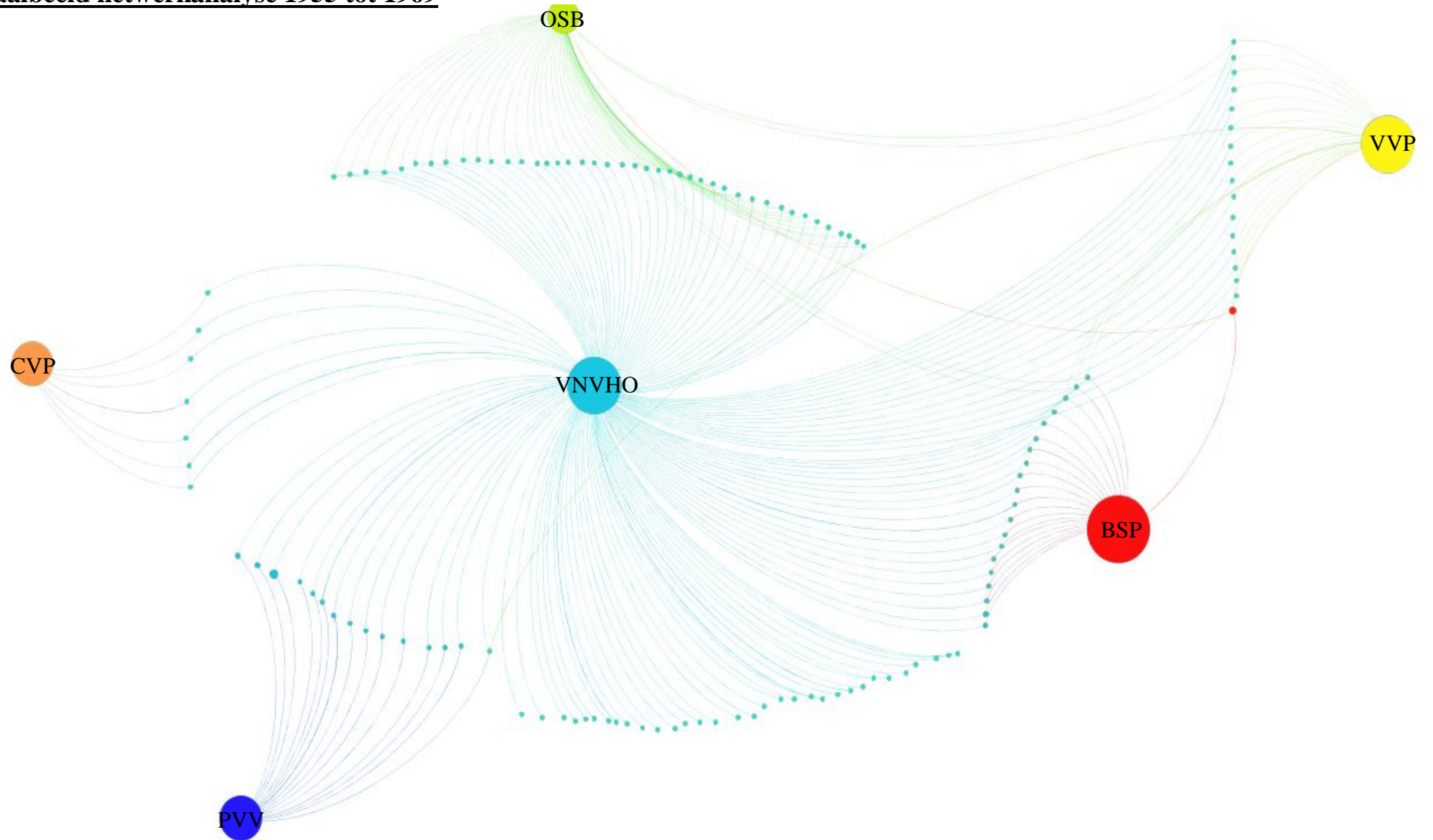
²⁶⁵ *Albert Lilar* [Online] <http://www.odis.be/hercules/search2.php?searchMethod=simple&search=Lilar> [05.05.2018].

²⁶⁶ *Piet Vermeylen* [Online] <http://www.odis.be/hercules/search2.php?searchMethod=simple&search=Vermeylen> [05.05.2018].

²⁶⁷ *Hendrik Fayat* [Online] <http://www.odis.be/hercules/search2.php?searchMethod=simple&search=Fayat> [05.05.2018].

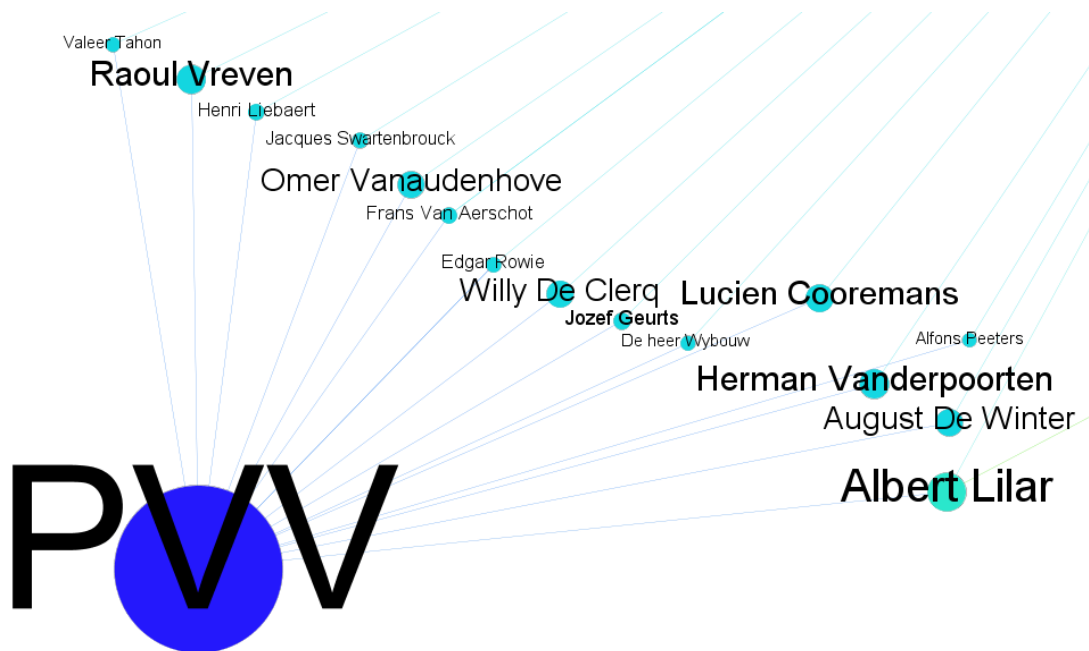

Totaalbeeld netwerkanalyse 1955 tot 1969

7.2.1 De Partij voor Vrijheid en Vooruitgang

Verbindingen PVV met VNVHO in 1969

De VNVHO daarentegen sprak een grotere ‘massa’ aan. Het is in deze organisatie dat het aantal politici overduidelijk het hoogst lag. De ‘liberale fractie’ binnen de VNVHO bestond uit niet te onderschatten politieke figuren. De voorzitter van de PPV Omer Vanaudenhove was een van deze leden. Naast zijn functie als partijvoorzitter was Vanaudenhove onafgebroken senator van 1954-1977.²⁶⁸ Afgezien van de partijvoorzitter beschikten nog drie liberale senatoren over een lidmaatschap van de VNVHO. Met Raoul Vreven, Herman Vanderpoorten en zoals eerder vermeld Albert Lilar was de blauwe partij stevig vertegenwoordigd binnen de vrijzinnige vereniging. Raoul Vreven was van 1949 tot 1974 onafgebroken senator. Ook was hij van 1960 tot 1961 minister voor Coördinatie van de Institutionele Hervormingen.²⁶⁹ Herman Vanderpoorten zetelde zowel in de Kamer als de Senaat. Op het moment van de universitaire protesten was hij senator. Dit van 1965 tot 1971. In de regering Vanden Boeynaents I was hij minister van Buitenlandse Zaken. Ook na '68 behield hij zijn prominente plaats binnen de

²⁶⁸ Omer Vanaudenhove [Online] <https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/2610> [06.05.2018].

²⁶⁹ Raoul Vreven [Online] <https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/2677> [15.05.2018].

liberale partij. Zo werd hij van 1973 tot 1977 nog minister van Justitie en in 1978 werd hij nog fractievoorzitter voor de Vlaamse liberalen in de Senaat.²⁷⁰

Naast de senatoren was er ook nog een Kamerlid van de PVV lid van de VNVHO. August De Winter was Kamerlid van 1963 tot 1984. Daarnaast was hij ook burgemeester van Grimbergen van 1964 tot 1970.²⁷¹ Hij zal de eerste voorzitter worden van de Raad van Bestuur van de nieuwe VUB. Lucien Cooremans, burgemeester van de stad Brussel van 1957 tot 1975 was ook lid van de vrijzinnige vereniging.²⁷² De Brusselse burgemeester nam met zijn lidmaatschap heel duidelijk standpunt in voor de uitbouw van de Nederlandstalige leergangen aan de ULB. We herinneren eraan dat het stadsbestuur bijna ex-officio vertegenwoordigd was in de Raad van Bestuur van de ULB.

Ook de minister van Begroting en vicepremier onder de regering Vanden Boeynants I, Willy De Clerq²⁷³ had een lidkaart van de VNVHO op zak. Naast de federale politici waren er nog vijf anderen actief in de lokale politiek. Een voorbeeld hiervan is Frans Van Aerschot, burgemeester van Herent van 1965-1970.²⁷⁴ Ten slotte komen we bij de niet-actieve politici. De macht en invloed van hen valt moeilijk te peilen. Indien deze personen hun actieve carrière reeds lang achter zich gelaten hebben, mogen we ervan uitgaan dat hun invloed binnen de partij tanende is. Zo niet helemaal verdwenen. Voorbeelden van oud-politici waren Henri Liebaert, oud-voorzitter van de liberale partij en meermaals minister van onder meer Financiën en Economische Zaken.²⁷⁵ Niet elke oud-politicus had zo een staat van verdienste. Onder de niet-actieve politici bevonden zich ook lokale mandatarissen zoals Edgar Rowie, burgemeester van Tienen van 1955 tot 1961.²⁷⁶

---

²⁷⁰ Herman Vanderpoorten [Online] <http://www.odis.be/hercules/toonPers.php?taalcode=nl&id=39205> [15.05.2018].

²⁷¹ August De Winter [Online] <https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/2325> [06.05.2018]

²⁷² FAMILIEKUNDE BRUSSEL Lucien Cooremans IN *Vlaamse Stam*, 2000, 38, Vol. 3, pagina 180-181.

²⁷³ Willy De Clerq [Online] <https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/2294> [06.05.2018].

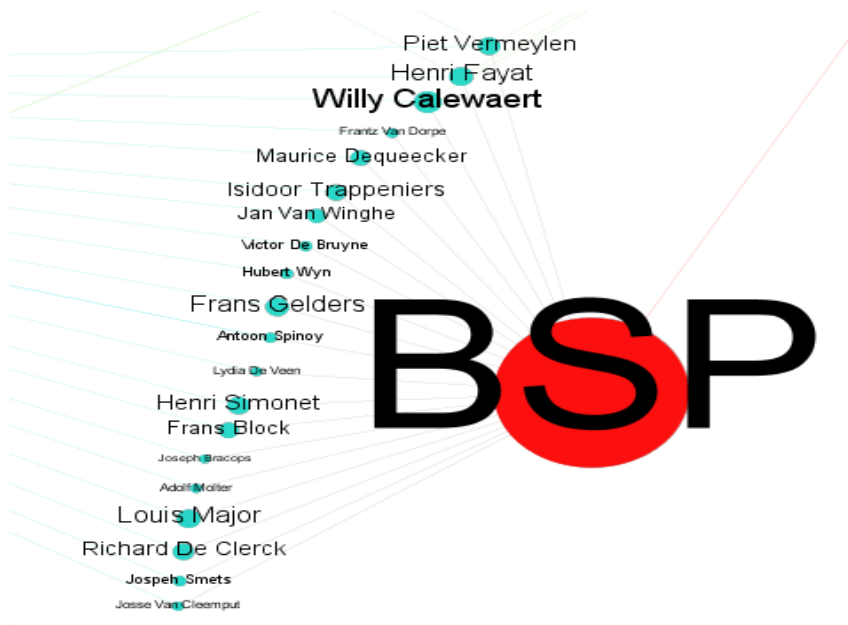
²⁷⁴ *Lijst burgemeesters Herent* [Online] <https://www.herent.be/product/374/steekkaart-herent> [15.05.2018].

²⁷⁵ *Henri Liebaert was enige minister (tot nog toe) uit Deinze* [Online] <http://nieuwsblad.typepad.com/deinze/2008/06/henri-liebaert.html> [06.05.2018].

²⁷⁶ *Gevallen Engelen* [Online] https://www.nieuwsblad.be/cnt/blrbi_01658287 [15.05.2018].

7.2..2 De Belgisch Socialistische Partij

Verbindingen BSP met VNVHO in 1969

De socialistische partij was in nog grotere getale aanwezig binnen de VNVHO dan de PVV. Liefst 19 socialistische politici hadden een lidkaart van de vereniging op zak. Vermeulen en Fayat waren respectievelijk senator en Kamerlid. Buiten deze heren waren er nog drie senatoren en drie Kamerleden lid van de VNVHO. Willy Calewaert, Frans Block en Maurice Dequeecker waren de senators van dienst. Willy Calewaert was vanaf 1968 tot 1981 senator en tot driemaal toe minister waarvan twee maal de portefeuille van Nationale Opvoeding (1973-1974 en 1980-1981). Toch zou Calewaert het meeste indruk maken met zijn controversiële wetsvoorstellen. Hij was voorstander van echtscheiding door feitelijke scheiding (1968), het legaliseren van abortus (1970) en pleitbezorger om de vrijzinnigheid en de islam te erkennen (1972).²⁷⁷ Deze toen controversiële voorstellen brachten hem meermaals in conflict met zijn eigen politieke partij. Frans Block was tevens senator van 1954 tot 1971. Hij cumuleerde dit ambt met het burgemeesterschap in Hemiksem (1953-1976).²⁷⁸ De laatste senator met een lidmaatschap van de VNVHO was Maurice Dequeecker. Hij zetelde in de Senaat van 1965 tot 1974. Daarnaast was hij burgemeester van Deurne van 1954 tot 1982.²⁷⁹

²⁷⁷ Willy Calewaert [Online] <http://www.vub.ac.be/alumni/profiel/willy-calewaert> & <https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/2238> [15.05.2018].

²⁷⁸ Frans Block [Online] <http://www.odis.be/hercules/toonPers.php?taalcode=nl&id=41257> [15.05.2018].

²⁷⁹ Maurice Dequeecker [Online] <http://www.odis.be/hercules/toonPers.php?taalcode=nl&id=1901> [15.05.2018].

Henri Simonet, Frans Gelders en Louis Major waren naast Hendrik Fayat de Kamerleden van dienst. Henri Simonet speelde een uiterst belangrijke rol in het verdubbelingsproces van de cursussen. Zo zetelde hij in de Raad van Bestuur en was hij hier in '68 voorzitter van.²⁸⁰ Simonet kende een rijk gevulde politieke carrière. Zo spande zijn loopbaan zich uit over bijna dertig jaar en kwam hij uit voor zowel de socialistische (1959-1984) als liberale partij (1984-1996). Simonet was vanaf 1966 tot 1984 burgemeester van Anderlecht. In de Kamer zetelde hij vanaf 1966 tot 1973. In 1972 kreeg hij de portefeuille toegewezen van minister voor Economische Zaken. Als Belgicist en voorstander van een sterke band met de Verenigde Staten kwam Simonet in de jaren 70 steeds meer in conflict met zijn eigen partij. De Parti Socialiste voer een federale koers en Simonet voelde zich binnen deze context niet meer welkom. Hij verliet de socialistische partij om over te stappen naar de liberalen.²⁸¹ Simonet was geen voorstander van de verdubbeling. In de bijdrage van Bracquene in '25 jaar Rode Leeuwen: Een kwarteeuw Vlaams socialisme in de hoofdstad' wordt daar ook duidelijk naar verwezen. Daarom is het enigszins opvallend dat Henri Simonet lid was van de VNVHO. Door zijn lidmaatschap bleef hij evenwel op de hoogte van de activiteiten van de vereniging. Ook kan zijn lidmaatschap aanzien worden als een manier om goodwill te creëren bij de vereniging.

Tot slot komen we bij Louis Major terecht. Hij was Kamerlid van 1946 tot 1974. Vanaf 1968 tot 1973 was hij zelfs minister van Arbeid en Tewerkstelling. In de eerste jaren combineerde hij zijn werk als parlementariër met dit van algemeen-secretaris van het ABVV. De socialistische vakbond doneerde, zoals we eerder al zagen, uitgebreide steungelden aan de VNVHO. De verklaring waarom het ABVV ettelijke malen 100 000 Belgische frank overschreef op de rekening van de vrijzinnige vereniging is nu makkelijker te verklaren.²⁸²

Meerdere malen cumuleerde federale politici hun senaats- of Kamerzetel met een lokaal mandaat. Een voorbeeld hiervan is Frans Gelders, Kamerlid van 1949 tot 1974 en tegelijkertijd burgemeester van Vilvoorde van 1965 tot 1979.²⁸³ Een tweede voorbeeld is Jan Van Winghe. Hij was Volksvertegenwoordiger van 1949 tot 1970 en tegelijkertijd burgemeester van Willebroek van 1953 tot 1978.²⁸⁴ De gemeenten waar de socialistische politici burgemeester

---

²⁸⁰ MICHIELS K. 1968: *De biografie van een mythisch jaar*. Tielt, Lannoo, 2017, pagina 262.

²⁸¹ *Henri Simonet: van (salon)socialist tot liberaal* [Online] <https://www.tijd.be/algemeen/algemeen/Henri-Simonet-van-salon-socialist-tot-liberaal/5183455?highlight=beurssignaal> [16.05.2018].

²⁸² *Louis Major* [Online] <http://www.odis.be/hercules/toonPers.php?taalcode=nl&id=36535> [16.05.2018].

²⁸³ *Frans Gelders* [Online] <https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/2385> [06.05.2018].

²⁸⁴ *Jan Van Winghe* [Online] <http://www.odis.be/hercules/search2.php?searchMethod=simple&search=Jan%20Van%20Winghe> [16.05.2018].

waren, kwam grotendeels overeen met de gebieden waar de ULB haar Nederlandstalige studenten rekruteerde en de VNVHO haar steungelden vandaan haalde. We zien twee grote kernen rond Brussel en Antwerpen. Het is ook in deze gebieden dat de vrijzinnigheid sterk stond. De gemeenten met een socialistische burgemeester rond Antwerpen waren Hoboken, Hemiksem, Niel, Sint-Niklaas, Mortsel, Willebroek, Terhagen en Deurne. De gemeenten in de omgeving van Brussel waren Zaventem, Herent, Anderlecht, Vilvoorde en Jette.

Acht socialistische politici waren niet meer politiek actief op het moment van de contestatiebeweging. Onder hen bevond zich ondermeer Isidoor Trappeniers, burgemeester van Zaventem van 1947 tot 1967 en senator van 1961 tot 1968. Ook Antoon Spinoy, burgemeester van Mechelen van 1945-1961 en Kamerlid van 1944 tot 1967 en minister van o.a. Economische Zaken van 1961 tot 1965 viel onder deze categorie.²⁸⁵

7.2.3 De Christelijke Volkspartij

Verbindingen CVP met de VNVHO

Naast leden van de BSP en de PVV waren er ook zeven CVP'ers lid van de VNVHO. Het waren zeven lokale politici en allen burgemeesters van hun gemeenten of steden. De aanwezigheid van de Christelijke Volkspartij in de vrijzinnige vereniging is verrassend. De klerikalen en antiklerikale krachten gingen zoals eerder gezien meermaals met elkaar in de clinch. Gilbert Cluckers, burgemeester van Diest van 1964-1976 en Louis Kiebooms, burgemeester van Wilrijk van 1959 tot 1976 waren twee van deze lokale politici die een lidkaart van de VNVHO op zak hadden. Kiebooms zetelde als enige CVP'er een tijd lang als Volksvertegenwoordiger in de Kamer van 1946 tot 1968.²⁸⁶ De vraag is of deze lokale mandatarissen, met uitzondering

²⁸⁵ *Isidoor Trappeniers* [Online]

<http://www.odis.be/hercules/search2.php?searchMethod=simple&search=Trappeniers> [06.05.2018] & *Antoon Spinoy* [Online] <http://www.odis.be/hercules/search2.php?searchMethod=simple&search=Spinoy> [06.05.2018].

²⁸⁶ *Gilbert Cluckers* [Online] <https://www.hln.be/regio/diest/nieuwe-straat-genoemd-naar-oud-burgemeester-gilbert-cluckers~a535987c/> [06.05.2018] & *Louis Kiebooms* [Online] <https://www.apache.be/nvdr/2011/10/31/kiebooms-louis/> [06.05.2018].

van Louis Kiebooms, voldoende invloed hadden binnen de CVP om hen wakker te maken voor de Brusselse universitaire kwestie. De burgemeesters van de CVP vond men naast Diest en Wilrijk ook terug in Wervik, Bornem, Geel en Haacht.

De BSP en de PVV hun rol in het ontstaan van een autonome VUB wordt nu in een ander daglicht geplaatst. De aanwezigheid van acht senators, vijf Kamerleden en twee ministers was een niet te onderschatten aantal. Zij waren cruciaal om het debat binnen de partijen levendig te houden. Eenmaal de regering Eyskens V de eed aflegde op 17 juni 1968, kregen drie Vlaamse socialistische politici (op een totaal van zes Vlaamse BSP'ers) een ministerpost toegewezen. Fayat kreeg de portefeuille van Buitenlandse Handel, Vermeulen deze van Nationale Opvoeding en Major deze van Arbeid en Tewerkstelling.

Naast de verbindingen met de VNVHO waren er ook een aantal personen lid van meerdere verenigingen. Het zijn de spilfiguren in het web. Vermeulen, Fayat en Lilar waren lid van de VNVHO, OSB en de VVP. Andere personen die geen onbelangrijke rol speelden waren Aloïs Gerlo en Frans De Pauw. Gerlo was voorzitter van de VVP en van de cultuurvereniging Vermeulenfonds. Frans De Pauw was voorzitter van de Nederlandstalige OSB en vaste contactpersoon van Piet Van Brabant, journalist bij het Laatste Nieuws. Ook was hij de echtgenoot van Lydia Deveen. Zij werd later senator van 1979 tot 1987 voor de BSP en was eveneens lid van de VNVHO. Tot slot moeten we vermelden dat Deveen de enige vrouwelijke politica is die we terugvinden onder de leden van de VNVHO.²⁸⁷ Een ander prominent figuur was Willem Verougstraete die ondervoorzitter van de VNVHO. Verougstraete ook lid van de VVP, VNVHO en OSB.

Deze bovenstaande figuren vormden de kern van pleitbezorgers voor de uitbouw van een autonome VUB. Door deze figuren konden alle andere personen met elkaar in contact komen. De verschillende verenigingen rond de VNVHO hadden misschien onderling weinig verbindingen met elkaar maar ondanks hun kleine aantal connecties kon de coördinatie van communicatieverspreiding langs de VNVHO efficiënt plaatsvinden.²⁸⁸ Iedere vereniging was zo perfect op de hoogte van de acties van de andere verenigingen. De VNVHO kunnen we dus beschouwen als een vereniging die cruciaal was in het verdelen en coördineren van de acties van de Vlaamse vrijzinnige krachten aan de ULB.

---

²⁸⁷ *Wonen in Brussel: Lydia De Pauw-Deveen (77)* [Online] <https://www.bruzz.be/samenleving/wonen-brussel-lydia-de-pauw-deveen-77-2006-10-27> [16.05.2018]. & *Lydia De Pauw-Deveen* [Online] <https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/2314> [16.05.2018].

²⁸⁸ FELLING A. *Sociaal-Netwerkanalyse*. Brussel, Samsom Uitgeverij, 1974, pagina 21-25.

8. Besluit

De omstreden erfenis van mei '68 brengt de politieke partijen de dag van vandaag nog steeds in verlegenheid. De vraag of ze de gebeurtenissen moeten omarmen of verdoemen is een discussie die de toekomst zal uitwijzen. De impact van de contestatiebeweging is er een waar niemand omheen kan. De grootschalige overspoeling van nieuwe sociaal-culturele waarden bracht de toenmalige elite in de war. Het verouderde reactiepatroon van instituties als de Kerk en regering stortte het land in een grote politieke en existentiële crisis.

De sluimerende onvrede was echter niet van gisteren. De Nederlandse taal stond van oudsher sterk in de Brussel. Toch zou met de komst van de Franse revolutionairen en de splitsing van het Koninkrijk der Nederlanden vol de kaart van het Frans getrokken worden. De Nederlandstaligen lieten dit niet zomaar toe. Al snel kwam er verzet tegen de teloorgang van de Nederlandstalige dialecten in het land. De verfransing van de hoofdstad werd verdergezet door het onderwijs. In de Brusselse agglomeratie kreeg het Nederlands amper plaats in het curriculum van de hoofdstedelijke scholen. Ook aan de Brusselse universiteit ULB, opgericht in 1834, waren Nederlandstalige cursussen lange tijd afwezig ondanks de grote aanwezigheid van Nederlandstaligen onder de studentenpopulatie.

Een eerste kentering in het doorbreken van de dominante positie van het Frans in het onderwijs kwam er met de wet van 15 juni 1883. Het Nederlands zou vanaf nu verplicht een plaats krijgen naast het Frans in het rijksonderwijs. De eerste taalwetten op het einde van de negentiende eeuw zorgden ervoor dat de ULB een Nederlandstalig vak in de rechtenfaculteit invoerde. Hierna was het wachten tot de taalwetten van de jaren 30 in de twintigste eeuw voor de ULB besloot het doctoraat in de rechten te verdubbelen. Door het uitblijven van Nederlandstalig hoger onderwijs in de hoofdstad volgden Vlamingen hun opleiding in een andere taal. Reeds in het Interbellum kwam 'Geen Taal, Geen Vrijheid' er openlijk voor uit dat ze voorstander waren voor een volledige verdubbeling van de cursussen aan de ULB. Daarnaast waren in het Interbellum de communautaire spanningen tussen Nederlandstaligen en Franstaligen naar een hoogtepunt gerezen met onder andere de vernederlandsing van de rijksuniversiteit Gent. Na de Tweede Wereldoorlog werden deze spanningen voor korte tijd begraven. De collaboratie van Vlaamsgezinde partijen had diepe wonden geslagen in de samenleving. Naast de repressie van collaborateurs stond het politiek klimaat bijna onder permanente hoogspanning. De verdeeldheid tussen de bevolking, politieke partijen en verschillende regio's in het land zorgden

voor grijze haren bij de politieke elite. De Koningskwesitie en de Schoolstrijd werden uiteindelijk opgelost met grote historische compromissen tussen de diverse politieke partijen.

In West-Europa ontstonden er na 1945 nieuwe universiteiten. We zien de eerste nieuwe universiteiten ontstaan vanaf de jaren '50 met een duidelijke stijging vanaf 1968. Vele universiteiten zagen het levenslicht uit logistieke noodzaak. De babyboom en de stijgende koopkracht zorgden ervoor dat het aantal studenten die naar het hoger onderwijs trokken exponentieel de hoogte in ging. Ook de geografische locatie van de campus werd een belangrijk criterium om potentiële studenten over de streep te trekken. Daarnaast was de gedachte dat een universiteit een achterstallige provincie een welvaartsprong kon laten maken, levendig aanwezig.

Het Belgische universitaire landschap veranderde in de eerste jaren na oorlog weinig. Hiermee sloot het sterk aan bij de andere West-Europese landen. Er werden geen nieuwe universiteiten opgericht en de nieuwe studenten volgden les aan de bestaande universiteiten. Deze accumulatie van studenten bracht de universitaire overheid op het idee om elders in het land campussen te openen. In de eerste decennia na 1945 werden er onrustwekkende onderzoeksresultaten bekend, die aantoonde dat Vlamingen in veel te kleine getale aanwezig waren in het hoger onderwijs na het afronden van hun secundaire studiën, in tegenstelling tot hun Franstalige collega's. Verscheidene Vlaamse politici waren niet tevreden met deze situatie en wezen met beschuldigende vinger naar de overwegende Franstalige universiteit ULB. De ULB, gelegen in de tweetalige hoofdstad, had in de periode na 1945 amper Nederlandstalige leergangen ingericht. De Vlaamse politici vonden dat de ULB haar plicht als universiteit in een tweetalig gebied moest nakomen. Anders kon de vorming van een vrijzinnige Nederlandstalige elite niet van start gaan.

Na de oorlog werd het uiterst stil rond de verdubbelingskwesitie. Hier zou verandering in komen na het afstuderen van een eerste generatie rechtenstudenten die hun studie volledig in het Nederlands doorliepen. Vanaf academiejaar 1950-1951 stond de verdubbelingskwesitie terug op de universitaire agenda. Het doorvoeren van deze verdubbeling ging allesbehalve van een leien dakje. Financiële of logistieke moeilijkheden werden vaak aangehaald om de verdubbeling van bepaalde richtingen voor onbepaalde tijd uit te stellen. Het resultaat van decennia cursussen verdubbelen was dan ook een belangrijk deelonderzoek van deze masterproef. Het laatste academiejaar dat de ULB en VUB samen door het leven gingen bleek de verdubbeling in de meeste faculteiten nog verre van voltooid. In de meeste faculteiten lag de verhouding op één tegen drie. Voor één vak met het Nederlands als voertaal werden er drie

gegeven in het Frans. Een uitzondering op deze regel was de faculteit Rechten. Hier benaderde de universiteit het dichtst de vijftig-vijftig verhouding. De verklaring van deze grote verschillen vond men terug in het aantal keuzevakken per taal. De keuzevakken werden in grote mate gedoceerd in het Frans. Ook werden veel specifieke afstudeerrichtingen zoals bijvoorbeeld Maritiem Recht, in eerste instantie niet verdubbeld.

Het uitblijven van een duidelijk vooropgesteld plan om de verdubbeling uit te voeren, joeg de Vlamingen aan de ULB meermaals in het harnas. Om de snelheid van de verdubbeling te verhogen werd de VNVHO opgericht. De VNVHO was niet uit op het oprichten van een nieuwe zelfstandige Nederlandstalige universiteit. Het unitair karakter van de ULB werd niet in vraag gesteld.

De focus van deze vereniging lag op het uitbouwen van de Nederlandstalige leergangen. Door diners, pamfletten en krantenberichten trachtten ze de druk op de ULB te verhogen om de verdubbeling door te voeren. Het tijdschrift van de VNVHO, VUB-Contactblad, werd gebruikt om moties en standpunten van Nederlandstalige verenigingen bekend te maken in verband met de universitaire problematiek. De brochures van de vereniging waren over heel Vlaanderen terug te vinden. Het meeste succes kende ze in de Antwerpse en Vlaams-Brabantse provincies en de Brusselse agglomeratie. Deze regio's leverden ook de meeste Nederlandstalige studenten voor de Nederlandstalige leergangen.

De VNVHO nam over het algemeen een coöperatieve houding aan. Ze was alleen niet sterk genoeg om de druk op de Raad van Bestuur voldoende op te voeren. Het was de VVP die met regelmaat van de klok met scherp schoot op de raadsleden van de ULB. De problematiek werd door de Vlaamse Professoren ook veel breder getrokken dan voorheen. De voorzitter van deze vereniging Aloïs Gerlo, kon behoorlijk uithalen om de verdubbeling te realiseren. Gerlo en zijn medestanders waren niet overtuigd dat de verkregen subsidies gebruikt werden voor de uitbouw van de Nederlandstalige leergangen. De eis voor gescheiden boekhoudingen kwam dan ook reeds snel naar voren. De universitaire overheid hield echter voet bij stuk en verder dan het traag maar zeker verdubbelen van cursussen kwam ze niet. De onvrede onder de Vlamingen groeide naarmate de tijd vorderde.

De relatieve 'doofheid' van de raadsleden was enerzijds te wijten aan het feit dat de traditionele machtsstructuren van voor de oorlog nog bestonden en zij er zich comfortabel in voelden. Anderzijds was de VNVHO eerder coöperatief en was de VVP een zeer kleine organisatie, waarvan het hoofdkwartier in Leuven lag. Ondanks het samenbrengen van diverse prominente

figuren van de universiteit was de ledenbasis van de professorenbeweging zeer klein onder het totaal aantal professoren die doceerden in de Nederlandstalige leergangen. Het kleine aantal leden van de Brusselse VVP zorgde ervoor dat deze vereniging boven haar 'gewichtsklasse' uitkwam. Ook het aantal studenten ingeschreven aan de Nederlandstalige leergangen lag beduidend lager dan deze in de Franstalige leergangen. Eisen als voor taalpariteit in de Raad van Bestuur, Nederlandstalige vice-rectoren/decanen werden dan ook niet in overweging genomen.

Het stelselmatig afwijzen van hervormingen kwam de sfeer aan de universiteit natuurlijk niet ten goede. De lobbymachine van de Vlamingen werd dan ook op gang geschoten. Tussen de leden van de VNVHO waren een heel aantal prominente figuren uit de samenleving aanwezig. De BSP had met vier senatoren, vier Kamerleden en drie toekomstige ministers in de regering Gaston Eyskens V een stevige delegatie binnen deze vereniging. Ook de PVV was stevig vertegenwoordigd binnen de VNVHO met vier senatoren, één Kamerlid en twee ministers in de regering Paul Vanden Boeynants I. Daarnaast was ook de burgemeester van Brussel, Lucien Cooremans lid van de vrijzinnige vereniging. De verzameling aan politici was indrukwekkend. De vereniging had een brede ruggensteun binnen de Vlaamse liberale en socialistische middens. Deze politici waren grote voorstander van het creëren van een vrijzinnige Nederlandstalige elite in Brussel en Vlaanderen. De sterkte van de VNVHO en VVP waren hun contacten buiten de universiteit. De verzameling aan senatoren, Kamerleden en (toekomstige) ministers was indrukwekkend. De aanwezigheid van deze politieke zwaargewichten zorgden ervoor dat de ULB de Nederlandstalige verenigingen te vriend wilden houden. De vele diners tussen de VNVHO en de raadsleden van de universiteit waren hier een voorbeeld van. Naast de ruggensteun van liberale en socialistische politici kwam er ietwat verrassend ook hulp van zes lokale CVP-mandatarissen. Hun steun voor de vereniging kwam hoogstwaarschijnlijk uit hun Vlaamsgezinde overtuiging. De gedachte 'Vlaanderen laat Brussel niet los' was in de jaren zestig zeer levendig onder de Vlaamse bevolking.

Ondanks de stijgende spanningen in de hoofdstad was het de Leuvense universitaire kwestie die de publieke agenda bepaalde. De aanwezigheid van een Franstalige universiteit binnen Vlaanderen werd als problematisch ervaren door zowel studenten, Nederlandstalige professoren als Vlaamsgezinde politici. Het verouderd denken van de bisschoppen zorgde ervoor dat de vlam in de pan sloeg. De studentenprotesten waren het ideale momentum voor de Vlaamse Beweging om de huidige situatie af te schilderen als onhoudbaar. De overheveling van de UCL naar Wallonië werd als de enige oplossing gezien zodat de Franstalige universiteit

het Waalse volk beter kon dienen. De UCL werd overgeplaatst naar Wallonië/Waals-Brabant zodat deze volledig ten dienste stond van haar eigen gemeenschap.

Het argument van overheveling vinden we niet terug in Brussel. Ook de drang om de universiteit te splitsen was zeer lang afwezig. De Vlamingen aan de ULB brachten deze eis pas tijdens de Brusselse studentenprotesten naar voren. De Vlaamse krachten hadden deze contestatiebeweging nodig om aan te tonen dat de huidige situatie voor hen onhoudbaar was. Zonder de studentenprotesten en de grote polarisatie tussen Vlamingen en Franstaligen had de unitaire structuur het ongetwijfeld veel langer volgehouden.

Het ontstaan van een autonome Vrije Universiteit Brussel is een unieke casus in het brede universitaire debat dat we in de beginfase geschetst hebben. Door de aanwezigheid van twee taalgemeenschappen in Brussel en het machtsonevenwicht tussen beide talen aan de universiteit kende de VUB een unieke ontstaansgeschiedenis. De politici zagen in een Nederlandstalige vrijzinnige universiteit het middel om de intellectuele achterstand van de Vlamingen te overbruggen en de verfransing van Brussel tegen te gaan. Ook moest er een ideologisch tegenwicht gevormd worden tegen de Katholieke normen en waarden die Vlaanderen overheersten. Het idee dat een universiteit ten dienste moest staan van een welbepaald volk in een welbepaalde regio vinden we dus ook hier terug. In deze casus gaat dus over de Brusselse Vlamingen en in het breder geheel alle vrijzinnige Nederlandstalige krachten in het land.

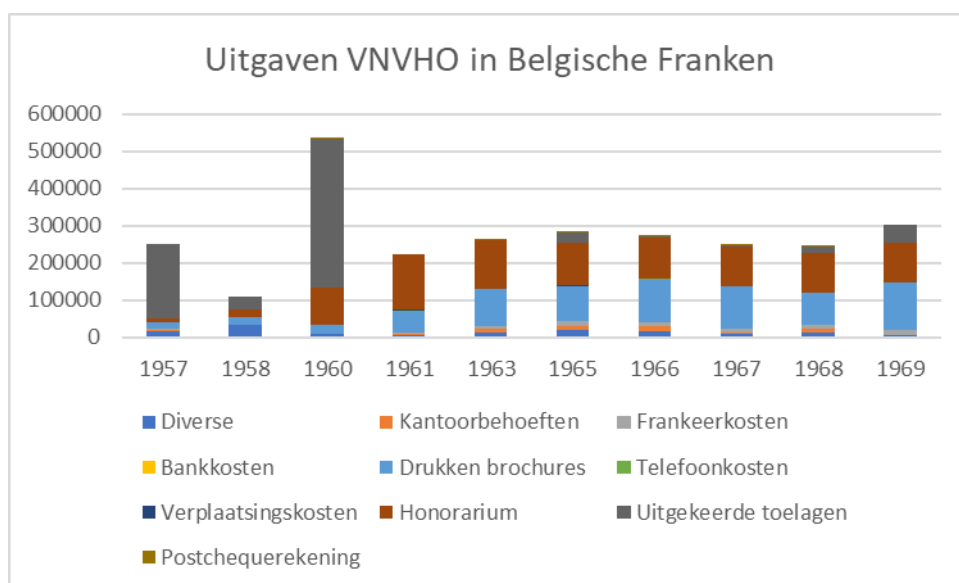
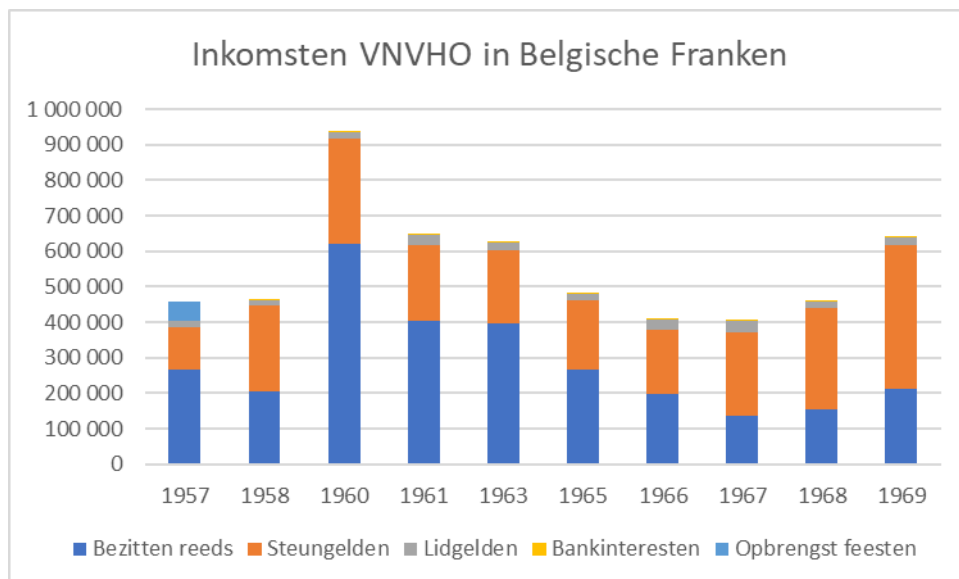
Deze masterproef vulde een historisch hiaat op door voor het eerst de verdubbeling van de cursussen onder de loep te nemen. Hierdoor konden de standpunten van de VNVHO en de VVP in een beter perspectief benaderd worden. Ook heeft dit onderzoek de werking van de VVP en de VNVHO op een gedetailleerde manier bestudeerd. Beide verenigingen waren tot op heden bekend bij onderzoekers maar een gedetailleerde studie was nog niet uitgevoerd. Tot slot wierp dit onderzoek ook een blik op de netwerken van Vlamingen aan de ULB. Deze netwerkanalyse werd uitgevoerd vanuit de VNVHO en bracht een grote verwevenheid aan het licht tussen verenigingen rond de unitaire universiteit en de politieke bastions van de socialistische en liberale partij. Ook mogen we niet vergeten dat een aantal lokale CVP'ers de klerikale, antiklerikale breuklijn achter zich lieten en lid waren van de VNVHO.

Toch blijven er nog pistes open die we in dit onderzoek niet bewandeld hebben. Zo staat het maatschappelijk engagement van de professoren die lid waren van de VVP buiten kijf. Ze lieten zich in met de communautaire kwesties en namen openlijk standpunt in, in diverse politieke onderwerpen gerelateerd aan het onderwijs en de taalstrijd. De vraag of zulk maatschappelijk

engagement altijd voor de dag kwam, moet nog verder worden onderzocht. Ook zou de netwerkanalyse die uitgevoerd werd in dit onderzoek uitgebreid kunnen worden door de banden met de vrijmetselarij aan te halen. Welke prominente figuren uit het Brussels universitair milieu waren lid van de loges en wie niet? Welke rol speelde studiering Vrij Onderzoek binnen de Nederlandstalige gemeenschap aan de ULB? Kortom, er zijn nog talloze onderzoeksvragen te stellen en te onderzoeken. Hopelijk vormde deze masterproef dan ook een aanzet in verder onderzoek naar de geschiedschrijving van de Vrije Universiteit Brussel.

9. Bijlagen

1) Inkomsten en uitgaven VNVHO in Belgische Franken per jaar per uitgavepost:

2) Totaal aantal scholen die brochures ontvangen: 55

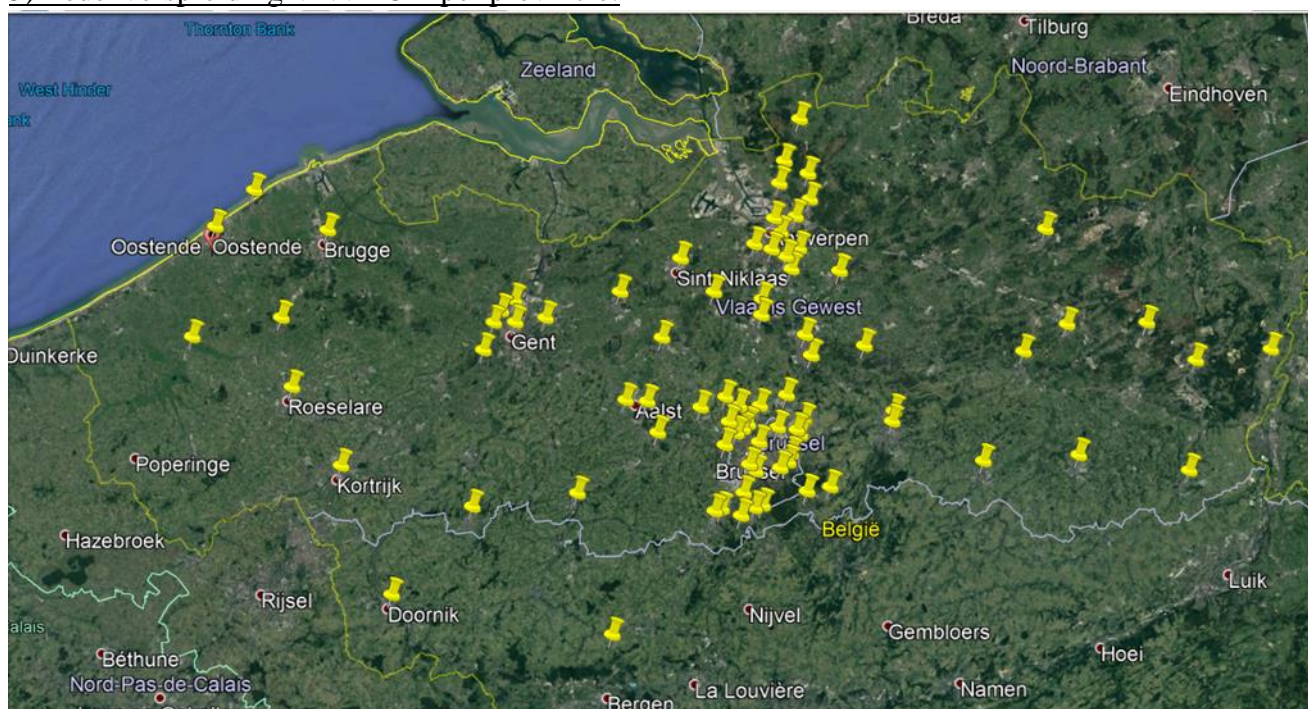
3) Lijst gemeenten en provinciën die steungelden gaven aan de VNVHO + bedragen per jaar in Belgische franken:

Gemeente/instelling	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969
Provincie Antwerpen											125 000	125 000	200 000
Provincie Limburg												50 000	50 000
Gemeente Bornem									2 500	2 500	2 500		5 000
Gemeente Geel												250	250
Gemeente Deurne				25 000		50 000		10 000	5 000	5 000	10 000	20 000	10 000
Gemeente Terhagen							1 000	1 000		1 000	1 000	1 000	1 000
Gemeente Wilrijk										2 500	2 500	2 500	2 500
Gemeente Willebroek		10 000	10 000	10 000				5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Gemeente Wemmel		1 000						1 000				500	500
Gemeente Mortsel						1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Gemeente Wervik								500	500	500	500		500
Gemeente Diest		2 500	2 500						2 500	2 500		2 500	2 500
Gemeente Jette-Brussel			500					500	500	500	500		500
Gemeente Haacht													
Gemeente Vilvoorde		10 000	10 000	10 000			10 000	10 000	10 000		10 000	10 000	
Gemeente Sint-Niklaas-Waas										2 000	2 000	4 000	
Gemeente Niel-bij-Boom			5 000	5 000			5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	
Gemeente Hemiksem			10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	
Gemeente Baasrode						200	200	200	200		200	200	
Gemeente Sint-Pieters Jette											500		
Gemeente Anderlecht										100	100		300
Gemeente Hoboken		25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	10 000			
Gemeente Herent								5 000					
Gemeente Zaventem			1 000	1 000	1 000								
Gemeente Mechelen		100 000	100 000	50 000									

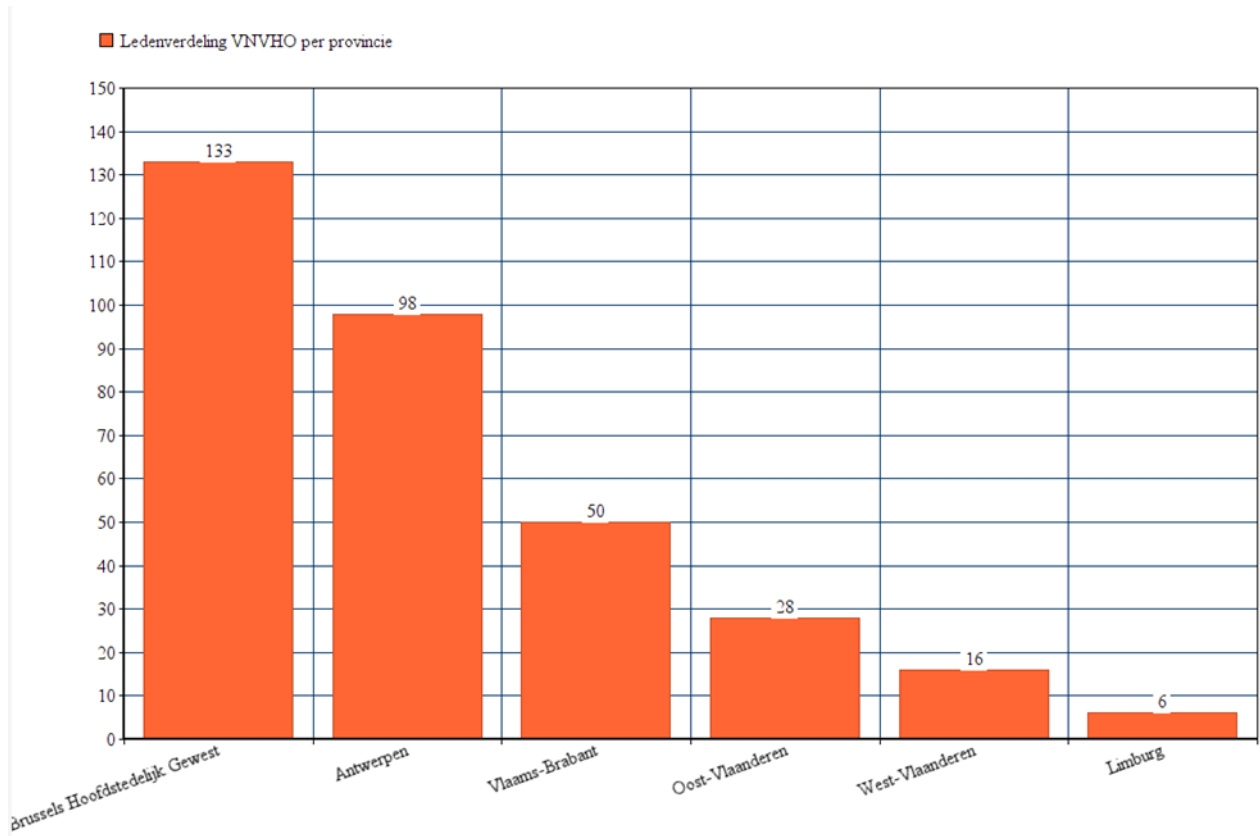
4) Lijst met bedrijven en organisaties die steungelden gaven aan de VNVHO + bedragen per jaar in Belgische franken.

	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969
Liberaal Vlaams Verbond													1 000
Burgemeester Zaventem Roger Boon					1 000		1 000	1 000	1 000	1 000	1 000		1 000
Private Spaarkas													500
Boekhandel De Pioen												500	500
Vooruitstrevende Liberale volksbond		1 000							1 000	1 000		1 000	1 000
Grand magasins a l'innovation									500	500		250	500
Bank van Parijs en de Nederlanden		25 000		10 000	10 000				5 000		5 000	5 000	5 000
Gemeentekrediet België													55 000
Liberaal Volksbond							1 000		1 000				1 000
Uitgeverij Hoste nv Brussel												20 000	20 000
Federation Générale du Travail de Belgique							100 000						500
Willemfonds van Kraainem en omstreken						100							200
Willemfonds Brussel					300				300	300		300	300
Koninklijke Vlaamse Schouwburg												100	
Burgemeester Koekelberg Swartenbroeks											2 000	5 000	1 000
Kredietbank Brussel		10 000	10 000		5 000	5 000	5 000	5 000		5 000	5 000		
Fédération de Réassurance des Mutualités Libérales								1 000				1 000	
Klinieken FOB/ASBL												5 000	
Assurance Obligatoire Ligue Nationale des fédérations mutualité libérales					1 000		1 000		1 000	1 000	1 000	1 000	
Klinieken Antwerpen					5 000		5 000			5 000		10 000	
Liberaal mutualiteiten (ook Nationaal Bond Liberale Mutualiteiten van België)			5 000	5 000	5 000	5 000		1 000	1 000			1 000	
Het Laatste Nieuws		20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000		20 000		
COOP Depots S.M.								10 000		100 000			
Cornelis De Jager												1 000	
Julien Revis (steun vanwege De Zwijger op de strook)							5 000			5 000		2 000	
Geneesherenfonds Antwerpen					5 000					5 000			
Bell telephone Antwerpen									5 000				
Algemeen Belgisch Vakverbond			100 000	100 000	100 000				100 000				
Uitgeverij De Sikkel					500	500							

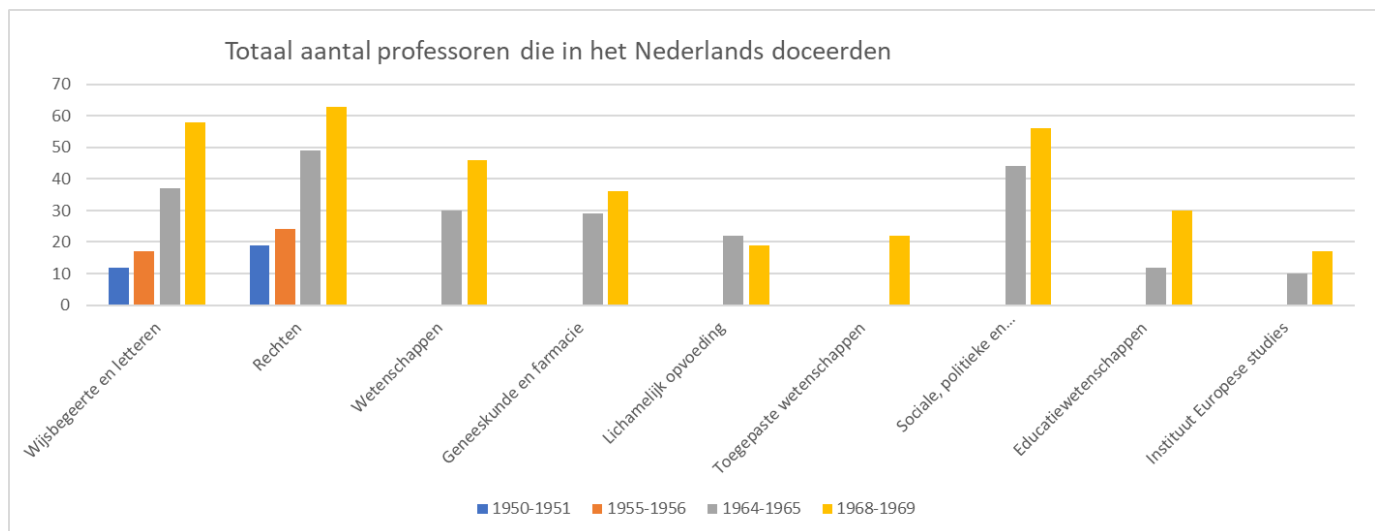
5) Ledenverspreiding VNVHO + per provincie:

6) Totaal aantal professoren die in het Nederlands doceerden:

7) Liberale politici met lidmaatschap van de VNVHO

		<u>Leden VNVHO van de liberale partij</u>			
	Tahon Valeer				
	Raoul Vreven				
	Henri Liebaert				
	Jacques Swartenbrouck				
	Omer Vanaudenhove				
	Frans Van Aerschot				
	Edgar Rowie				
	Willy De Clerq				
	Jozef Geurts				
	Lucien Cooremans				
	Herman Vanderpoorten				
	Alfons Peeters				
	August De Winter				
	Albert Lilar				

8) Socialistische politici met lidmaatschap van de VNVHO

		<u>Leden VNVHO van de socialistische partij</u>			
	Piet Vermeylen				
	Hendrik Fayat				
	Willy Calewaert				
	Maurice Dequeecker				
	Isidoor Trappeniers				
	Jan Van Winghe				
	Victor De Bruyne				
	Hubert Wyn				
	Frans Gelders				
	Antoon Spinoy				
	Lydia De Veen				
	Henri Simonet				
	Frans Block				
	Joseph Bracops				
	Adolf Molter				
	Louis Major				
	Richard Declerck				
	Joseph Smets				
	Jos Van Cleemput				

10. Bibliografie

Bronnen:

Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaamse Nationalisme:

BE ADVN AC672: Archief Vereniging van Vlaamse Professoren (VVP) afdeling Leuven

Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven:

Depot Frans De Pauw: 98, 305, 310, 323, 324, 331, 333.

Depot Aloïs Gerlo: 125, 127.

Depot VNVHO: 1, 2, 4, 9, 16, 17, 18, 19, 20, 27.

Depot BSG: 1013.

Depot Jan Wauters: 11, 28.

Depot Vrij Onderzoek: 279, 299, 300.

Collegeroosters: 1950-1951, 1955-1956, 1964-1965, 1968-1969.

Monografieën en verzamelwerken:

BOUDENS R. *Kardinaal Mercier en de Vlaamse Beweging*. Leuven, Davidsfonds, 1975, 304 pagina's.

BRACQUENE W. Van eenheid naar scheiding. IN SP-BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST ed. *25 jaar Rode Leeuwen: Een kwarteeuw Vlaams socialisme in de hoofdstad*, Brussel, Socialistische Partij, 1993, pagina 35-41.

DENECKERE G. e.a. *Een geschiedenis van België*. Gent, 3de druk, Academia Press, 2014, 314 pagina's.

DESCHOUWER K. *Politieke partijen in België*, Antwerpen, Kluwer, 1987, 147 pagina's.

DHONDT P. University history writing: More than a history of jubilees? IN DHONDT P. ed. *University jubilees and university history writing a challenging relationship*, Leiden, BRILL, 2014, pagina 1-17.

DHONDT P. University history as part of the history of Education. IN DHONDT P. ed. *Univeristy jubilees and university history writing a challeging relationship*, Leiden, BRILL, 2014, pagina 232-249.

DU BOIS-REYMOND M. Over de methode van mondelinge geschiedenis IN DU BOIS-REYMOND M. & WAGEMAKERS T. *Mondelinge geschiedenis: Over praktijk van het gebruik van mondelinge bronnen*. Amsterdam, SUA Uitgeverij Amsterdam, 1983, pagina 9-28.

DUFFHUES T. e.a. *Bewegende patronen: Een analyse van het landelijk netwerk van katholieke organisaties en bestuurders 1945-1980*. Nijmegen, Katholiek Documentatiecentrum, 1985, 333 pagina's.

FAYAT H. *Volharding*, Antwerpen, Standaard uitgeverij, 1988, 576 pagina's.

FELLING A. *Sociaal-Netwerkanalyse*. Brussel, Samsom Uitgeverij, 1974, 403 pagina's.

GERLO A. *Noch hoveling noch gunsteling: Een levensverhaal*. Kapellen, Pelckmans, 1989, 250 pagina's.

HUYSE L. *De gewapende vrede. Politiek in België na 1945*. Leuven, Kritak, 1987, 122 pagina's.

INGLEHART R.. *The Silent Revolution: Changing values and political styles among western publics*. Princeton, Princeton University Press, 1977, 482 pagina's.

JUDT T. *Postwar: A history of Europe since 1945*. New York, Penguin Group, 2006, 933 pagina's.

KESTELOOT C. *Waals regionalisme tegenover Vlaams nationalisme: Andere projecten of enkel een andere naam?* Brussel, VUBPRESS, 2013, 53 pagina's.

KORTWEG A. & HUISMAN E. *Lobbyland: De geheime krachten in Den Haag*. Amsterdam, De Geus, 2016, 253 pagina's.

LAPORTE C. *L'affaire de Louvain 1960-1968*. Brussel, De Boeck Université, 1999, 333 pagina's.

LOUCKX F. *Vlamingen tussen Vlaanderen en Wallonië: Taalaanvaardings- en taalontwikingsprocessen en meertalige situatie bekeken vanuit sociologische literatuur over etnische en raciale verhoudingen*. Brussel, VUBPRESS, 1982, 348 pagina's.

MICHIELS K. *1968: De biografie van een mythisch jaar*. Tielt, Lannoo, 2017, 292 pagina's.

NAERT F. *De Uitgeperste democratie: Lobby's in actie*. Leuven, Davidsfonds, 1992, 180 pagina's.

NEAVE G. Part 1: Themes and patterns: Chapter 2: Patterns, IN RÜEGG W. *A History of the university in Europe: Volume IV: Universities since 1945*, Cambridge, 2011, Cambridge University Press, pagina 31-72.

PLATEL M. *Communautaire geschiedenis van België: van 1830 tot vandaag*. Leuven, Davidsfonds, 2004, 256 pagina's.

RIGHART H. *De eindeloze jaren zestig: Geschiedenis van een generatieconflict*. Amsterdam, Arbeiderspers, 1995, 328 pagina's.

ROPPE L. *Onderwijs in Limburg, en actuele economische aspecten. Rede ultgesproken... bij de opening van de gewone zitting van de Provincieraad van Limburg op 1 oktober 1964*. Hasselt, 1964, 63 pagina's.

RÜEGG W. Part 1: Themes and patterns: Chapter 1: Themes. IN RÜEGG W. *A History of the university in Europe: Volume IV: Universities since 1945*, Cambridge, 2011, Cambridge University Press, pagina 3-30.

SCHANDEVYL E. *Tussen revolutie en conformisme: Het engagement en de netwerken van linkse intellectuelen in België 1918-1956*. Brussel, Academic & Scientific Publishers, 2011, 408 pagina's.

SCHEELINGS F. Studentenbeweging (universitair onderwijs) – Brussel, in R. De Schryver, B. Dewever e.a. (red.), *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielt, Lannoo, 1998, pagina 2885.

SCHEELINGS F. De verwevenheid van de vrijzinnige-humanistische levensbeschouwing en de Vrije Universiteit Brussel in historisch perspectief. Mogelijkheden tot onderzoek IN COENE G. e.a. *Op zoek... De evolutie van het vrijzinnig humanisme in Vlaanderen sinds de Tweede Wereldoorlog*. Brussel, VUBPRESS, 2017, pagina 113-140.

SCHEELINGS F. Het probleem van de verdubbeling IN DESPY-MEYER A. e.a. *25.11.1941: De Université Libre de Bruxelles sluit haar deuren*. Brussel, VUBPRESS, 1991, pagina 225-233.

SOENENS D. *Lobbyen in de Wetstraat*. Antwerpen-Berchem, EPO, 2017, 247 pagina's.

TROW M. The University at the end of the twentieth century and trends toward continued development IN RÖHRS ed. *Tradition and Reform of the University under an International Perspective*, New York, Peter Lang, 1987, pagina 323-337

TYSSENS J. *Om de schone ziel van't kind... Het onderwijsconflict als een breuklijn in de Belgische politiek*. Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 1998, 193 pagina's.

TYSSENS J. Zaaïen in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig, IN WITTE E. & TYSSENS J., ed. *De tuin van akademos: Studies naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*. Brussel, VUBPRESS, 1995, pagina 23-133.

TYSSENS J. & WITTE E. *De vrijzinnige traditie in België*. Brussel, VUBPRESS, 1996, 176 pagina's.

VAN AELST P. & BRUYNINCKX E. *Netwerkanalyse: 2 concrete toepassingen*. Antwerpen, Universiteit Antwerpen, 1998, 38 pagina's.

VANDEVORST G. Abortus wordt vervolgd... IN ROGIE P. & VANDERMEULEN D. ed. *Abortus wordt vervolgd...* Brussel, Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw, 1991, 153 pagina's.

VAN VELTHOVEN H. Taal en onderwijspolitiek te Brussel 1878-1914 IN WITTE E. ed. *Taal en Sociale Integratie 4*. Brussel, Brussels informatie- en documentatie- en onderzoekscentrum, 1981, pagina 261-389.

VERMEYLEN P. *Gulzig Leven*, Leuven, Kritak, 1984, 260 pagina's.

VOS L. & Derez M. e.a. *Studentenprotesten in de jaren zestig: De stoute jaren*. Tielt, Lannoo, 1988, 228 pagina's.

WITTE E. Tussen restauratie en vernieuwing: Een introductie op de Belgische politieke evolutie tussen 1944 en 1950, IN WITTE E. BURGELMAN J.C. 1 STOUTHUYSEN ed. *Tussen restauratie en vernieuwing: Aspecten van de naoorlogse Belgische politiek (1944-1950)*, Brussel, 2de druk, VUBPRESS, 1990, pagina 13-59.

WITTE E. & CRAEYBECK J. *De politieke geschiedenis van België: Van 1830 tot heden*. Antwerpen, 9de druk, Standaard Uitgeverij, 2008, 584 pagina's.

WITTE E. & MEYNEN A. *De geschiedenis van België na 1945*. Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2006, 576 pagina's.

WITTE E. & VAN VELTHOVEN H. *Taal en politiek: De Belgische casus in een historisch perspectief*. Brussel, VUBPRESS, 1998, 180 pagina's.

Tijdschriftartikelen:

DHONDT P. Belgische universiteitsgeschiedenis vanuit een internationaal perspectief IN *Mededelingenblad van de Belgische Vereniging voor Nieuwste Geschiedenis*, 39, 2017, Vol. 3, pagina 1-6.

FAMILIEKUNDE BRUSSEL Lucien Cooremans IN *Vlaamse Stam*, 2000, 38, Vol. 3, pagina 180-183

JAKUBIAK MIROŃCZUK A. Lobbying in a Democratic State of Law: Between meaning and judgment, IN: *Persona y derecho*, 2015, 75, Vol. 1, pagina 149-168.

PEETERS Y. "De Vrije Universiteit Brussel, een jonge instelling met een oude traditie". IN: *Ons Erfdeel*, 1976, 19, Vol. 1, pagina 462-465.

RASPOET E. Samusocial is een typisch Belgisch schandaal, Interview met Martin Conway, IN *Knack*, 46ste jaargang, juli 2017, pagina 8-13.

TOLSMA, J. & WOLBERS M. Onderwijs als nieuwe sociale scheidslijn? De gevolgen van onderwijsexpansie voor sociale mobiliteit, de waarde van diploma's en het relatieve belang van opleiding in Nederland, IN *Tijdschrift voor Sociologie*, 31, 2010, Vol. 3, pagina 239-259.

VERHULST J. Sociale bewegingen in vogelvlucht, IN *Perspectief - Themanummer: Halt! Beweging Verzocht*. 2006, volume 2, pagina 4-8.

VOS L.. De nieuwe studentenbeweging: Welvaart en mentaliteit in de jaren zestig', IN: FRIJHOFF W & MINKE"HIEMSTRA ed., *Bewogen en bewegen de historicus in het spanningsveld tussen economie en cultuur*. Tilburg, Gianotten, 1986, pagina 393-409.

Websites:

BILLEN R. *Gevallen Engelen* [Online] https://www.nieuwsblad.be/cnt/blrbi_01658287 [15.05.2018].

DANNIAU F. 1923 *Tweetalige Nolfuniversiteit*, 2017 [Online] <http://www.ugentmemorie.be/gebeurtenissen/1923-tweetalige-nolfuniversiteit> [6.11.2017].

DEGROOTE S. *Henri Liebaert was enige minister (tot nog toe) uit Deinze* [Online] <http://nieuwsblad.typepad.com/deinze/2008/06/henri-liebaert.html> [06.05.2018].

DE TIJD. *Henri Simonet: van (salon)socialist tot liberaal* [Online] <https://www.tijd.be/algemeen/algemeen/Henri-Simonet-van-salon-socialist-tot-liberaal/5183455?highlight=beurssignaal> [16.05.2018].

GEMEENTE HERENT. *Lijst burgemeesters Herent* [Online] <https://www.herent.be/product/374/steekkaart-herent> [15.05.2018].

HUIJBREGTS J. *Aantal abonnees Netflix groeit harder dan verwacht*, 2017 [Online] <https://tweakers.net/nieuws/120233/aantal-abonnees-netflix-groeit-harder-dan-verwacht.html> [13.11.2017].

KROMHOUT B. *Het revolutiejaar 1968: Idealen eindigen in een bloedbad*, 2008 [Online] <https://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/25117/het-revolutiejaar-1968.html> [06.03.2018].

PAUWELS C. *Waarom Theo Francken welkom is op de VUB*. De Morgen ,14 mei 2018. [Online] <https://www.demorgen.be/opinie/waarom-theo-francken-welkom-is-op-de-vub-b73bf490/> [16.05.2018]

SCHEELINGS F. *De geschiedenis van het principe en de geschiedenis van zestig jaar Studiekring VO*. 2009. [Online] <http://vrijonderzoek.wordpress.com/geschiedenis> [2.05.2018].

TIMMERMAN G. *Louis Kiebooms* [Online] <https://www.apache.be/nvdr/2011/10/31/kiebooms-louis/> [06.05.2018].

VAN DER AUWERA K. *Wonen in Brussel: Lydia De Pauw-Deveen (77)* [Online] <https://www.bruzz.be/samenleving/wonen-brussel-lydia-de-pauw-deveen-77-2006-10-27> [16.05.2018]

Wet tot toekenning van de rechtspersoonlijkheid aan de "Katholieke Universiteit te Leuven - Université catholique de Louvain", aan de "Vrije Universiteit Brussel", aan de "Université libre de Bruxelles", en waarbij aan de "Katholieke Universiteit te Leuven - Université catholique de Louvain" machtiging wordt verleend een Franstalige en een Nederlandstalige universiteit op te richten, 11 augustus 1911. Onderwijs Vlaanderen [Online] <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12829> [23.04.2018].

Wet houdende taalregeling in het onderwijs 30 juli 1963. Onderwijs Vlaanderen [Online] <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12391> [12.05.2018].

Onuitgegeven licentiaatsverhandelingen:

BOOGAERTS K. *De toekenning van het Oefenplein aan de ULB-VUB en het verlenen van de rechtspersoonlijkheid aan de VUB: Tussenkomen van de wetgever.* Brussel, VUB, 1993-1994, 148 pagina's.

DERWEDUWEN K. *Ontstaan van de autonome VUB: De rol van de Nederlandstalige vrijzinnige verenigingen.* Brussel, VUB, 1993-1994, 107 pagina's.

HENKENS B. *De vereniging van Vlaamse studenten, 1974-1983. Van nationale overkoepeling naar klein linkse vakbond.* Leuven, KUL, 1993, 284 pagina's.

Digitale databanken:

ODIS: http://www.odis.be/hercules/nl_home.php voor het opzoeken van volgende personen: Louis Roppe, Isidoor Trappeniers, Richard Declerck, Antoon Spinoy, Albert Lilar, Piet Vermeulen, Hendrik Fayat, Herman Vanderpoorten, Frans Block, Maurice Dequeecker, Louis Major en Jan Van Winghe.

Databank oud-volksvertegenwoordigers Vlaams Parlement via de zoekfunctie: <https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/2664> : Omer Vanaudenhove; August De Winter, Willy De Clerq, Willy Calewaert, Frans Gelders en Lydia Deveen.